

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

1778-1978
200-LETNICA
P. PRUGA · VZPONA · NA · TRIGLAV

12

LETNIK LXXVIII
1978

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

Marjan Oblak	9. kongres Zveze sindikatov Slovenije o planinstvu	737
Tone Strojnik	Dvestoletnica prvega vzpona na Triglav	739
Tine Orel	Jakob Aljaž: Razdirati je lahko, zidati je težko	743
Ing. Pavle Šegula	Pisana beseda sopotnik na planinskih poteh	747
Marjan Oblak	Triglav, gora spominov	750
Ing. Pavle Šegula	Triglavski dnevi	752
Ing. Lojze Bavdaž	Na Triglavu v septembru 1945	754
Vlasto Kopač	Ob osemdesetletnici gorskega vodnika in reševalca Franceta Erjavška	755
Jožica Milavec	Planinsko društvo Sežana	762
	Lovcu in gorskemu reševalcu Juriju Romšaku-Topličarjevemu v slovo	765
Danilo Škerbinek	Kavkaz, zmaga vseh nas	766
Peter Vovk	Iz Kočevja čez Krempo v Kuželj	768
Jure Ulčar	Rumeni odlom v Črni steni	769
	Julian Przyboš (1901—1970)	771
Stanko Murovec	Alpinizem na Primorskem	773
Franci Stele	Zimski obisk v Grintovcih	775
Andrej Dernikovič	Varianta nekega dneva	777
Tine Orel	Milanu Zinauerju — čestitamo in voščimo	778
Tine Orel	Od Stogleja do Javorja ali obisk na Loki	779
	Društvene novice	782
	Alpinistične novice	793
	Varstvo narave	795
	Iz planinske literature	796
	Razgled po svetu	798

Glasilo
 Planinske zveze Slovenije
 »Planinski Vestnik«
 je bilo z ukazom
 predsednika republike
 Josipa Broza-Tita
 ob 80-letnici izhajanja
 za poseben prispevek
 k razvoju planinstva
 v Sloveniji
 odlikovano
 z redom zaslug za narod
 s srebrnimi žarki

Naslovna stran:

France Prešeren-Gogalov iz Zg. Radovne, v ozadju Kepa
 Foto dr. ing. Dušan Lasič

Notranja priloga:

- 1 Stojan Batič, spomenik »štirim srčnim možem« v Bohinju, v Ribčevem lazu, odkrit 27. 8. 1978 — Foto Fr. Vogelink
- 2 Pogled na Kukovo špico s široke peči — Foto Jože Hribernik

Poština plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Franc Vogelink, dr. Tone Wraber, ing. Albert Sušnik, ing. Janez Bizjak — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 200 din, plačljivo tudi v dveh obrokih, za inozemstvo 360 din (20 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi stari naslov s tiskalnimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

LETO LXXVIII | ŠT. 12 | LJUBLJANA | DEC. 1978

tiskarna
jože moškrič
 61000 Ljubljana, kajuhova 55

oddelek za sodobno pisarniško poslovanje
 izdeluje kopirne obrazce SNAP-OUT, ki zagotavljajo boljšo organizacijo poslovanja v uradih, bankah, zavarovalnicah, uslužnostnih podjetjih, industriji, trgovini, bolnišnicah, prevozništvu in drugod

snap out

tiskarna
 tisk vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

klišarna
 izdelava vseh vrst eno- in večbarvnih klišejev

knjigoveznica
 vezava preprostih in luksuzno opremljenih del

štampiljarna
 izdelava vseh vrst žigov, pečatov in knjigoveških črk

9. KONGRES ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE O PLANINSTVU

Za 9. kongres Zveze sindikatov Slovenije smo se tudi planinci pripravljali več kot dva meseca. Republiški svet zveze sindikatov smo zaprosili za sprotni sprejem vsega gradiva, da bi se v organih Planinske zveze Slovenije spoznali z doseženimi uspehi in delom Zveze sindikatov Slovenije med 8. in 9. kongresom. Zaprosili smo tudi za aktivno udeležbo na kongresu s pravico nastopa, dajanja pobud in predlogov tudi v obliki sprememb in dopolnitev sklepov 9. kongresa ZS Slovenije.

Na 18. seji Izvršilnega odbora PZ Slovenije, 19. 10. 1978 je bil določen za delegata PZS Marjan Oblak, ki naj bi v času od 24. do 26. oktobra 1978 v Mariboru organom kongresa predložil in utemeljeval — »Pobude in predloge Planinske zveze Slovenije za 9. kongres Zveze sindikatov Slovenije«.

Drugi dan dela v komisiji za izobraževanje, znanost, kulturo in telesno kulturo je takoj za predsednikom komisije povzel besedo Marjan Oblak, ki je v svojem nagovoru delegatom, gostom in organom kongresa dejal:

»Gradivo in predlog sklepov 9. kongresa ZS Slovenije smo preštudirali tudi slovenski planinci. V celoti se strinjamo z vsemi in se zahvaljujemo neposredni podpori pri družbeni vlogi naše organizacije; s posebno pozornostjo smo sledili poglavju III., ki je posvečeno družbenemu in osebnemu standardu za kulturno življenje in za smotrno izrabo prostega časa. Soglašamo s stališčem do varstva okolja, za katero naj sindikati prevzamejo večjo odgovornost, kot je veljalo doslej.

Glede smotrne izrabe prostega časa ima naša organizacija možnost, da delovnemu človeku to prizadevanje olajša, ga usmerja in s svojo dejavnostjo tudi omogoča. Planinstvo omogoča izrabo prostega časa s svojo športno in rekreativno vsebino. Tako povečuje produktivnost in vzdržuje psihofizično kondicijo vsakega delavca, posebej pomembno za današnji čas, ki je z razvojem prometnih sredstev človeku vzel precej možnosti za naravno, dnevno gibanje in obenem možnosti, da bi delal in živel v zdravem okolju.

Poročilo o delu in dokument o nalogah Zveze sindikatov Slovenije v poglavju o delovnih in življenjskih razmerah delavcev in posebej o športu in rekreaciji ter o oddihu delavcev govori tudi o počitniških domovih pa tudi o tem, da smo dosegli kvaliteto in množičnost, zlasti tudi v planinstvu. To je zelo točno. Med 148 PD v SRS je 39 društev organiziranih po proizvodnem načelu v organizacijah združenega dela, tako imenovanih »sindikalskih planinskih društev«, ki štejejo blizu 15 000 članov. Toda tudi v drugih tako imenovanih »splošnih« planinskih društvih so večinoma organizirani delovni ljudje, ki so v delovnem razmerju in so tudi člani sindikatov ali pa so — ker je med 92 000 člani kar več kot 43 000 mlajših od 27 let — sinovi in hčerke teh članov.

Planinski domovi, kočje in zavetišča so neposredni podaljšek in brez dvoma tudi izredno važen sestavni del delavskega turizma in velika baza za aktivno, zdravo in smotrno izrabo zlasti tedenskega in letnega prostega časa.

V 160 planinskih postojankah v naših slovenskih visokih gorah in sredogorju je 5300 turističnih ležišč, na katerih je letno nad 150 000 nočitev. V teh postojankah je bilo

leta 1977 nad 1 140 000 (en milijon sto štirideset tisoč) — leto prej pa 1 066 000 obiskovalcev.

V pretežni večini so ti obiskovalci domači delovni ljudje in mladina — predvsem tisti z nižjimi dohodki, ki jim ne dopuščajo, da bi preživeli prosti čas v dražjih hotelskih in drugih turističnih komercialnih objektih, pač pa so navezani v veliki meri na sindikalne počitniške domove in na planinske postojanke. Med temi je seveda veliko članov delovnih kolektivov in članov sindikata, ki pa niso člani planinske organizacije, ker so planinske koče seveda odprte in na razpolago vsem obiskovalcem, ne glede na članstvo v PD. Zelo naraščajo množični izleti in planinski pohodi delovnih kolektivov, kar seveda nalaga planinskim organizacijam še dodatne naloge in skrbi.

Planinska organizacija s svojim amaterskim prostovoljskim delom sama ne more nositi vsega bremena in odgovornosti za vzdrževanje in gradnjo vseh planinskih postojank in za vzdrževanje ter oskrbovanje nad 7000 km planinskih poti. Potrebna je izdatna družbena pomoč ter vsake vrste moralne in gmotne podpore. Zato je bil 17. julija 1974 sklenjen in podpisan tudi »Družbeni dogovor o financiranju sanacije, o povečanju zmogljivosti, vzdrževanju in gradnji visokogorskih postojank in nadelavi planinskih potov«. Ta družbeni dogovor je podpisala kot eden od podpisnikov tudi Zveza sindikatov Slovenije. Določba v 10. členu se glasi:

»Predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije bo priporočilo osnovnim sindikalnim organizacijam, konferencam delovnih skupnosti in občinskim sindikalnim svetom, da pri združevanju, usmerjanju in razporejanju sredstev skupne porabe ter drugih sredstev za potrebe članov delovnih skupnosti, skladno s sindikalno listo namenijo del sredstev tudi planinskim organizacijam za sanacijo, povečanje zmogljivosti, vzdrževanje in gradnjo visokogorskih planinskih postojank in za nadelavo planinskih potov. Predsedstvo republiškega sveta zveze sindikatov Slovenije bo delovnim skupnostim in sindikalnim organizacijam priporočilo, naj prevzamejo patronate nad visokogorskimi planinskimi postojankami in tudi na druge načine pomagajo pri reševanju problematike zlasti teh postojank na njihovem območju.«

Ta zaveza sindikatov se žal, še zelo slabo izpolnjuje. Do sedaj je petnajst posameznih primerov, ko organizacije združenega dela gmotno podpirajo in sofinancirajo gradnjo in vzdrževanje planinskih domov, koč in zavetišč. Še vse premalo pa je rednega vsakoletnega prispevanja iz združenih sredstev, iz sredstev za svobodno razpolaganje in iz regresov. Predlagamo, da bi slovenski sindikati bolj učinkovito kot doslej izpolnjevali svojo obveznost, ki so jo prevzeli s podpisom omenjenega družbenega dogovora.

Zato predlagamo:

1. V kongresnem dokumentu »Naloge Zveze sindikatov Slovenije v razvoju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in političnega sistema socialističnega samoupravljanja« v poglavju III. »Prizadevanja za razvoj družbenega in osebnega standarda za kulturno življenje ter smotno izrabo prostega časa« naj se pod točko 9. 1. doda nova alineja ali pa smiselno upošteva pri zaključnih formulacijah naslednje:

»— bolj intenzivno uresničevanje obvez iz 10. točke Družbenega dogovora o financiranju sanacije, povečanju zmogljivosti, vzdrževanju in gradnji visokogorskih planinskih postojank in nadelavi planinskih potov in prevzemanje aktivnih patronatov po TOZD in OZD nad planinskimi postojankami kot neposrednem podaljšku in dodatnih kapacitetah počitniških domov in rekreacijskih objektov.«

2. Zveza sindikatov podpira ustanavljanje planinskih aktivov po večjih organizacijah združenega dela in po združevanju takih aktivov po manjših organizacijah.

3. PZS ima zelo razvito izobraževalno in vzgojno dejavnost, ima svoje amaterske kadre, mladinske, planinske in gorske vodnike, predavatelje — inštruktorje za planinstvo in alpinizem, gorske reševalce, z rednimi tečajji vzgaja vedno nove kadre. Ta dejavnost je na razpolago tudi sindikatom in organizacijam združenega dela.

Komisija za sklepe je po tej naši utemeljeni in upravičeni pripombi predlagala na plenarni seji kongresa dopolnitev predloga za sklepe tako, da se ti za področje telesne kulture, rekreacije in oddiha v prečiščenem besedilu glase:

»Prizadevanja sindikatov na področju telesne kulture in rekreacije bodo veljala predvsem utrjevanju samoupravne organiziranosti telesno-kulturnih skupnosti in telesno-kulturnih organizacij ter nenehnemu osveščanju delavcev o pomenu in vlogi telesne kulture.

Prizadevali si bomo, da bodo delavci v skupščinah telesnokulturnih skupnosti sprejemali razvojne programe teh dejavnosti in združevali sredstva predvsem za povečanje možnosti in pogojev za zadovoljevanje svojih vsakodnevnih telesnokulturnih potreb pa tudi tovrstnih potreb vseh delovnih ljudi in občanov.

Prek telesnokulturnih skupnosti bomo uresničevali samoupravno dogovorjene razvojne smeri športne rekreacije in množičnosti, da bi tako telesna kultura in rekreacija postali sestavina življenja in delovanja čim večjega števila delavcev, delovnih ljudi in občanov.

Zlasti bomo podpirali:

- tiste družbene nosilce telesne kulture in rekreacije, ki so svojo dejavnost usmerili v množičnost in ki so se s svojo dejavnostjo usmerili in potrdili v množičnosti;
- takšno porabo sredstev telesnokulturnih skupnosti, ki bo omogočala čim širšemu krogu delavcev telesnokulturno dejavnost tudi v netekmovalnih aktivnostih;
- prenašanje težišča telesnokulturne in rekreacijske aktivnosti v krajevne skupnosti in v organizacije združenega dela;
- uvajanje tistih oblik športno-rekreacijskih aktivnosti, ki so dostopne vsem delavcem in namenjene krepitvi njihove zdravstvene in delovne sposobnosti;
- **povečanje zmogljivosti, vzdrževanja in gradnje visokogorskih planinskih postojank in planinskih poti ter večjo skrb organizacij združenega dela za te objekte;**
- preprečevanje neracionalnih, elitnih in družbeno nesprejemljivih oblik pri izvajanju teh dejavnosti.

Še naprej bomo vzpodbujali usposabljanje organizatorjev športne rekreacije in tudi zagotavljali, da bo množična rekreacija delavcev postajala sestavina razvojnih programov in v vsakodnevni aktivnosti delavcev po vseh organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih.

Kaj torej sedaj? Sklepi kongresa Zveze sindikatov Slovenije v številnih dokumentih nalagajo sebi in drugim organizacijam konkretne nologe. Te bomo lahko izpolnili le s skupnim delom, ki se začne pri osnovni in občinski organizaciji zveze sindikatov in pri posebnih svetih kot stalne ali občasne delovne oblike za proučitev posameznega problema oziroma vprašanja. Planinska društva in njihovi meddruštveni odbori v občini ali regiji so prvi poklicani, da terjajo izpolnitev naših skupnih nalog in sklepov — saj jih brez naše pobude in sodelovanja ni mogoče izvršiti.

Marjan Oblak

DVESTOLETNICA PRVEGA VZPONA NA TRIGLAV

(Proslave, prireditve, publikacije, razstave in drugo)

Proslava dvestoletnice prvega vzpona je za nami — ne pa njeno izročilo, nove obveznosti in naloge. Ne moremo si samozadovoljno reči, da je bila s proslavo in z vsem okrog nje storjeno vse, kar zahteva naša preteklost, naš čas in tudi prihodnost. Vse to nas zavezuje in vzpodbuja k še bolj aktivnemu delu. V kateri smeri?

Poudarki ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav so šli pretežno v kulturno smer. Želja organizatorjev je bila, da bi 200-letnica poglobila delo za planinski muzej, raziskovanje davne preteklosti, popularizacijo lepote naših gora s Triglavom, razvila izvorno lep-slovje, fotografijo, likovno umetnost in druge oblike propagande. Ob tem pa naj bi vzbujala naš narodni ponos in našo domoljubno samozavest, da smo z lastnimi močmi uspeli na naši zgodovinski poti postati iz naroda hlapcev narod svobodnih ljudi. Slovenska javnost, družbenopolitične organizacije, družbenopolitične skupnosti, založbe, časopisna založniška podjetja in številne organizacije združenega dela so nas podprle. Hvaležni smo vsem družbenim dejavnikom in posameznikom, ki so nas v prizadevanjih za čim bolj popolno praznovanje podprli. Poleg nujnih akcij smo imeli pred očmi tudi dolgoročneje načrte. Nekaj smo jih izpolnili, drugi so ostali za prihodnost.

Kulturno literarna komisija PZS je na pobudo predsednika PZS predložila okvirni program za 200-letnico že pred tremi leti. Dovolj zgodaj, bi lahko rekli, izkazalo pa se je, da je za knjige ali film to prekratka doba. Upoštevati je treba številne dejavnike zunaj planinske hiše. Nobena pomembnejša obletnica se ne omejuje samo na jubilejno leto.

Začeli smo s **Triglavskim zbornikom**. Program smo zasnovali zelo široko, Triglav naj bi predstavili s planinskega, kulturnega in z znanstvenega stališča. Kjer je več sodelavcev, tam je tudi več konceptov, usklajevati pa ni lahko. Šlo je za amatersko delo — na planinsko besedo, ki se šteje za trdnjšo od pogodbe. Čim bolj je tekel čas, tem več je bilo usklajevalnih sej, tem bolj se je krog sodelavcev ožil. Poleg tega so se starejši avtorji odločili napisati samostojne knjige. Zato smo pripravili »simpozij« na temo »**Triglav — včeraj, danes in jutri**«, odprt za povabljene in širšo javnost. Edini pogoj je bil, da je bil prispevek v zvezi s Triglavom. Kulturna skupnost Ljubljane je finančno podprla to prizadevanje. 18. decembra 1976 je v stavbi Slovenskega zdravniškega društva, nekdanje Emone, potekel triglavski simpozij. Vodil ga je prof. Tine Orel, organiziral pa mr. Tone Strojín. V zasedeni dvorani je 12 avtorjev obrazložilo s kratkimi povzetki tisto, kar je pravočasno razmnožila tiskarna RTV. Že za ta triglavski zbornik je bilo precejšnje povpraševanje, saj je poleg obveznih izvodov za vsa slovenska PD, za člane planinskega vodstva in za običajne podpornike planinske organizacije ostal le redki izvod. Nekatere teme so poslušalce ogrele, obenem pa je debata pokazala, da je treba nekatere trditve v referatih še pretresti. Prav iz te dvorane je na opozorilo prof. dr. Raše Voduška prišlo na dan vprašanje, ali so 26. avgusta 1778 stali na vrhu Triglava trije ali štirje možje. Samo iz tega vprašanja se je pozneje razvila posebna diskusija, iz nje je prišlo do javne polemike (glej Teleks št. 3/78 z dne 20. 1. 1978) in še do zaprte seje triglavologov na posebni seji na PZS. Uradno mnenje PZS kot sklep te seje je bilo, da so na vrhu stali štirje srčni možje. In pri tem je ostalo.

Druga uspela posledica planinske tribune o Triglavu je bilo predavanje mr. Mirka Kambiča **Triglav v slovenski planinski fotografiji**, ki je šlo po vsej Sloveniji. Naj omenimo, da je mr. Kambič napisal tudi pregled, kako je Triglav animalar slovenske planinske fotiste. Organizator prireditve pa se je spopadel tudi s težavami, saj bi bila planinska tribuna snovno bolj zaokrožena, če bi vsi prijavljeni — na tribuno se je bilo treba prijaviti in obrazložiti referat s kratkim povzetkom — tudi sodelovali. Tako je šel simpozij mimo nekaterih zelo zanimivih in pomembnih poglavij iz triglavske kronike. Organizator ni mogel pri načrtovani knjižni izdaji Triglavskega zbornika poiskati nadomestila, to je druge avtorje z drugimi temami, čeprav si je za to prizadeval.

Organizatorju pa je uspelo pridobiti več novih avtorjev, ki so tudi dokumentirali svoje prispevke. Založba Obzorja je triglavski zbornik pod delovnim naslovom Vrh nad vrhovi uvrstila v založniški program za leto 1978. Knjiga je med tem dobila bolj zaokroženo ime **Triglav, gora naših gora**. Glavni urednik založbe »Obzorja« Branko Avsenak je pri končni obdelavi gradiva za natis opravil veliko delo.

Razumljivo je, da so druge knjige, ki so ali bodo izšle, bolj zaokrožene, čeprav vse niso v ožji zvezi s triglavskim jubilejem. Pri Mladinski knjigi bo izšla knjiga »Triglav — gora in simbol«, napisali so jo Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik in Stanko Hribar. Založba Obzorja Maribor je že izdala delo Janeza Mencingerja »Moja hoja na Triglav« v razkošni opremi in knjigo dr. Matjaža Kmecla »S prijatelji pod meseci«, Janko Ravnik in Marjan Lipovšek bosta izdala knjigo »Odsevi in obličja«, Pavel Kunaver »Moje steze«, izšla bo tudi knjiga Danila Cedilnika. Državna založba Slovenije pripravlja še Toneta Strojina delo »Iz naših gora« in Jakca Čopa »Trenta«.

Skoraj nujno je nepopoln pregled časopisov, revij in drugih tiskov, ki so objavili prispevke ob 200-letnici. Osrednje mesto gotovo zavzema glasilo PZS **Planinski Vestnik**, ki je že leta 1977 objavil naročene in tematsko vezane članke o Triglavu, v 12. št. pa je izšel uvodni članek T. Orla o idejno-političnem pomenu 200-letnice, napisan za celjsko »Lepo mesto«. Letnika 1977 in 1978 Planinskega Vestnika sta posvečena 200-letnici in sta zato obsežnejša od vseh dosedanjih. Med časopisi so triglavskemu jubileju posvetili pozornost **Naši razgledi, Delo**, v vseh rubrikah, od dnevnih, sobotne do športne priloge, **Teleks, Ljubljanski dnevnik, Večer, Gorenjski glas, Primorski dnevnik** itd. Triglavski obletnici pa so namenili prostor tudi časniki v drugih republikah in pokrajinah.

Vidno mesto med revijami športnih organizacij gre posebni številki **Lovca** in reviji **Telesna kultura**, ki ima za planince iz leta v leto več prostora.

Radijski redakciji I. in II. programa, prva v osrednjih informativnih in športnih oddajah, druga v **Odmevih z gora**, sta že v letu 1977 občasno poročali o pripravah na dvestoletnico, zvrstili so se pogovori s pomembnejšimi osebnostmi. Franci Pavšer in Marijan Krišelj sta si za to zelo prizadevala in planinski problematiki odmerila dobršen del prostora.

Odmev triglavskega jubileja je povečala tudi **televizija**, ki se je lotila zahtevnega in v Jugoslaviji edinstvenega neposrednega prenosa prireditev z vrha Triglava. Benu Hvali, Tomažu Terčku, Jožetu Hudečku in Stanetu Vardjanu gre za realizacijo vseh prenosov z mnogimi tehničnimi sodelavci na čelu s snemalcem Franjem Megličem in Radom Riedlom vsa hvala in pohvala. Pomembne so bile tudi druge radijske in televizijske oddaje pred proslavo. Radijski in televizijski prenosi iz Bohinja, Kredarice in Triglava pa res zaslužijo posebno pozornost. (Več o tem glej posebno poročilo v Planinskem Vestniku.) Največ izvirnega in studioznega gradiva je objavil **Planinski Vestnik**. Ceklinova razprava

»Bohinj in Triglav« je dobila prvo nagrado na literarnem natečaju Planinske zveze Slovenije ob 80-letnici Planinskega Vestnika. Razprava odkriva srednjeveško zgodovino Bohinja, poseben pomen kmetov-svobodnjakov (kosezov) in objavlja »Cojzov rokopis«, v katerem so zabeleženi tudi prvi vzponi na Triglav vse do leta 1820. Zelo tehtna sta tudi prispevka o botaniku Antonu Scopoliju (dr. Viktor Petkovšek) in oris planinskega življenja na Velem polju (dr. Anton Cevc).

200-letnica prvega vzpona na Triglav se je pokrivala z 85-letnico Slovenskega planinskega društva in 30-letnico Planinske zveze Slovenije. Čeprav je o akademiji v **unionski dvorani**, 27. februarja 1978, v Planinskem Vestniku že izšlo daljše poročilo, je potrebno opozoriti tudi na to prireditvev. Kulturno literarna komisija se je zelo prizadevala, da je do realizacije prišlo. Sceno na odru in dekoracijo sta oskrbela dipl. ing. Albert Sušnik in dipl. ing. arh. Janez Bizjak, organizator akademije pa je bil načelnik komisije Tone Strojín. Žal do radijskega prenosa ni prišlo, da bi bil zajet širši avditorij, kakršen je bil ob **osrednji proslavi 200-letnice prvega vzpona na Triglav** dne 27. avgusta 1978 združen z **odkritjem spomenika štirim srčnim možem**, delom akad. kiparja Stojana Batiča, s čudovito lokacijo in že njeno sedanjo mikavno ureditvijo, za kar je domiselno poskrbel arhitekt Vlasto Kopač. **Spominsko slovesnost na vrhu Triglava** na jubilejni dan, 26. avgusta 1978, je prav tako posredovala RTV.

Neposredni televizijski in radijski prenosi z vrha Triglava, s Kredarice in Bohinja so omogočili milijonom televizijskih in radijskih poslušalcev spremljati vse prireditve.

Govor predsednika dr. Mihe Potočnika, gorjanska godba na pihala in kvintet bratov Zupan iz Tržiča so pričarali vzdušje slovesnega trenutka na vrhu. Na vrhu Triglava so bili navzoči poleg številnih planincev trije člani Predsedstva SR Slovenije: dr. Marijan Breclj, Viktor Avbelj in Tone Bole. Slovesnosti se je udeležil tudi podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Andrej Marinc, ki je na vrh prišel po smeri prvopristopnikov z Zelenega snega na sedlu med Malim in Velikim Triglavom.

V Bohinj so prišli na proslavo Sergej Kraigher, predsednik Predsedstva SRS, Lidija Šentjunc, članica Sveta Federacije, France Popit, predsednik CK ZKS, dr. Marijan Breclj, Tone Bole, Viktor Avbelj, člani Predsedstva SRS, Milan Kučan, predsednik Skupščine SRS, Mitja Ribičič, predsednik RK SZDL, ki je priredil v »Zlatorogu« sprejem in kosilo za goste, med katerimi so bili tudi delegati zamejskih SPD (Trst, Gorica, Čedad, Celovec in sosedje CAI iz Furlanije in ÖAV iz Koroške), Vinko Hafner, predsednik sindikatov, predstavniki ZSMS, delegati Skupščine SRS, člani Izvršnega sveta, predsedniki številnih gorenjskih občinskih skupščin in njihovih izvršnih svetov, predsedniki delavskih svetov številnih delovnih organizacij in SIS.

Vrhunec pa je bila proslava ob spomeniku v Ribčevem lazú. Tu je član Predsedstva SRS dr. Marijan Breclj prebral pozdravno pismo člana predsedstva ZKJ in SFRJ Edvarda Kardelja. Sodelovali so združeni pevski zbori z Jesenic in Radovljice pod vodstvom dirigenta Jožeta Knifca, pihalna godba z Jesenic, folklorni ansambel z venčkom gorenjskih plesov, domačini z »Bohinjsko himno« skladatelja prof. Janka Ravnika in pod vodstvom prof. Toneta Ravnika in Igralec SNG Jože Zupan s Prešernovim Uvodom h Krstu pri Savici. Spomenik je po slavnostnem nagovoru v imenu in po pooblastilu predsednika častnega odbora E. Kardelja odkril predsednik PZS dr. Miha Potočnik. Posamezne točke je povezovala in napovedovala Alenka Bole-Vrabec, ki je veliko prispevala k dobri organizaciji programa.

Koordinacijski odbor tehničnih služb bohinjske proslave je vodil Ivan Korošec s podporo članov PD Bohinj-Srednja vas, posebej predsednika Filipa Sublja in prof. Mazija, tajnika PD Boh. Bistrica in turističnih delavcev Bohinja.

Vsem prireditvam ob dvestoletnici prvega vzpona na Triglav je predsedoval 43-članski **častni odbor**, sestavljen iz vidnih predstavnikov političnega, športnega in planinskega življenja z Edvardom Kardeljem na čelu, vse delo s prireditvami pa je neposredno vodil **delovni odbor** pod vodstvom Toneta Strojina.

Propagandi prireditve ob 200-letnici je bila odmerjena posebna skrb, posebej, ker so domačini PD Bohinj-Srednja vas prevzeli skrb za tehnične službe na prireditvi. Pri naštevanju posameznih na videz manj pomembnih akcij seveda ni razvidno, kako smo lovili roke za izdelavo zemljevidov, značk in prospektov, kako smo opozarjali in moledovali.

Plakat za akademijo v unionski dvorani ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav je izdelal akademski slikar Jože Trpin. Isti osnutek s spremenjenim besedilom smo tiskali tudi za osrednjo proslavo v Bohinju, 27. avgusta 1978.

Jubilejni znački: Ena od njih je delo Jožeta Trpina, svojčas že uporabljena za Triglavski narodni park, druga v srebrni izvedbi plastične podobe Triglava na modrem ozadju pa je izdelana po zamisli Toneta Strojina. Obe sta imeli naklado 20 000 kosov.

Avtonalepka v večji in manjši izvedbi, delo dipl. ing. arh. Milana Škerlavaja, je bila zelo posrečena, **platneni našitek** s simbolizirano podobo Triglava pa si je zamislil dipl. ing. arh. Albert Sušnik. Prvega je izdelala propagandna služba »Slovenija paralele«, drugega Etiketa Žiri.

Da bi obiskovalcem prireditev v Bohinju postregli z osnovnimi turistično-planinskimi informacijami, smo izdelali poseben **prospekt**. Častnim gostom in pomembnejšim mecenom smo se zahvalili s priložnostno **brošuro**. Tekst za obe publikaciji je prispeval Tone Stojin, oblikovala pa sta ju arh. Vlasto Kopač in dipl. ing. arh. Albert Sušnik. Oboje je brezplačno natisnila tiskarna inštituta Golnik, vsakega v 1000 izvodih, zato ji tudi na tem mestu gre zahvala.

Kot opozorilo na prve začetke organiziranega planinskega delovanja v Bohinju je izšla tudi knjižica Toneta Strojina o gorskem društvu Triglavski prijatelji in njegovem pobudniku Ivanu Žanu.

Žal za majice s pretisom »200 let prvega vzpona na Triglav« nismo našli razumevanja, čeprav bi šlo tudi za planinski rekvizit in ne le za propagandni učinek. Največ časa in prizadevanja pri propagandnih akcijah je bilo namenjeno **»Razgledu s Triglava«**, ki naj bi po črnobeli izvedbi Vilka Mazija iz leta 1950/51 izšel s sodobno turistično in barvno izvedbo. Akad. slikar Jože Trpin je izdelal **4 barvne panorame** (strani neba) v pastelu in v izmeri 120 cm × 55 cm. Te so zdaj v pisarni PZS kot dekoracija za bodoči slovenski planinski muzej. Tako smo ob 200-letnici prvega vzpona opravili tudi kulturne naloge, med njimi zlasti za planinski muzej. Omenjene štiri panorame so bile izdane kot zgiban **Razgled s Triglava** v posebni brošuri in v 10 000 izvodih, poleg tega pa so bili te panorame v manjši izmeri tiskane kot **razglednice** in sicer v bloku po štiri in to v 20 000 izvodih.

Za orientacijo po okolici Triglava je Planinska založba pri PZS izdala **specialko Triglava** v izmeri 1 : 20 000 in to v tehniki, ki spominja na švicarske karte. Specialka Triglava se veže na obstoječo karto Bohinjskih in Fužinskih planin v isti izmeri.

V kasetni produkciji plošč TV Ljubljana je dolgoletni sodelavec PZS Franci Pavšer pripravil posebno **kaseto** z odlomki značilnih tekstov slovenskih pisateljev in napevov, ki se nanašajo na Triglav.

Za pripravo omenjenih propagandnih edicij in tiskov je kulturno literarna komisija že pred leti razpisala nagradni natečaj za najboljši **osnutek za plakat, značko, barvno fotografijo (tudi kot kolekcijo) in isto za črno belo fotografijo**. O rezultatu nagradnega natečaja smo v tem glasilu že poročali, vendar sodi tudi k prizadevanjem za proslavo 200-letnice.

Med kulturnimi akcijami na fotografskem področju so gotovo v ospredju samostojne **fotografske razstave Jakca Čopa**, člana prireditvenega odbora, na temo Triglav, ki jih je priredil ob sodelovanju lokalnih PD v Bohinjski Bistrici, na Bledu in na Dovjem-Mojstrani. Fotokino klub PZS je že v začetku pripravil **novoletno čestitko** ob 200-letnici in pripravil splošno fotografsko razstavo posvečeno omenjenemu jubileju.

Na pobudo PZS je Gospodarska zbornica Slovenije finansirala dokumentarni film »Hoja na Triglav«. Lep prispevek k jubileju je izdaja **posebne filatelistične znamke, propagandnega prospekta, pisemske kuverte s priložnostnima žigoma ob slovesnosti na vrhu Triglava 26. avgusta in ob osrednji proslavi v Ribčevem lazcu 27. avgusta**. Za izdelavo omenjenih tiskov sta odločilno pripomogla Jože Dobnik in Maks Skribe.

Krivično bi bilo, če bi na tem mestu izpustili še nekatere akcije razstavnega značaja, ki so jih izvedla nekatere PD. V planšarskem muzeju v Stari Fužini št. 181 je bila med bohinjsko prireditvijo ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav slikarska razstava **Triglav v očeh bohinjskih slikarjev**. Razstavo sta pripravila zakonca Milica in prof. Janko Ravnik, med razstavljenimi deli je imel osrednje mesto bohinjski rojak Valentin Hodnik.

PD Bohinj-Srednja vas je organiziralo **odkritje spominskih plošč** na rojstnih hišah triglavskih prvopristopnikov. Ker je na domnevni rojstni hiši Luke Korošca že spominska plošča, so domačini poleg plošč Lovrencu Willomitzerju, Štefanu Rožiču in Matiji Kosu odkrili ploščo slikarju Valentinu Hodniku v nedeljo pred osrednjo proslavo tj. 20. avgusta 1978.

Med razstavami moramo omeniti še **»Triglavske muzejske planinske zbirke«**, **fotografsko razstavo »Triglav in njegova sosesčina«**, **razstavo »Slovenske planinske knjige«** iz zbirke Uroša Župančiča in **»Zbirko planinskih značk in znamk«**. Razstavo je ob svoji 50-letnici v počastitev 200-letnice prvega vzpona na Triglav organiziralo PD Dovje-Mojstrana. Kulturnim akcijam širom po Sloveniji, ki so potekale vse v znamenju letošnjih planinskih jubilejev, so se pridružile tudi otvoritve **novih planinskih koč že lani na Ledinah, letos pa na Dobrči in na Loki pod Raduho, adaptacija Aljaževega domu, vrhu Snežnika, Ribniške koč in Poštarske koč na Vršiču**. Vse te kočice so pomembne planinske pridobitve, ki naj bi se jim v bližnji prihodnosti pridružili še novi kočice ob Krnskem jezeru in na Kaninu ter mladinski planinski vzgojni center v Bavšici.

Varuhi narave so v jubilejnem letu počastili **Baltazarja Hacqueta** v nedeljo, 20. avgusta, ko so mu v naravnem okolju pri Vodnikovem domu na Velem polju odkrili spominsko ploščo.

Komisija za vzgojo in izobraževanje je za zbor mladinskih vodnikov iz članic UIAA pripravila posebno informacijo o prvem triglavskem vzponu.

S tem pa seznam akcij PZS, meddruštvenih odborov in PD še ni zaključen. Jubilejno leto nam nalaga nove obveznosti na vseh področjih planinskega snovanja, nove naloge zlasti na področju planinske kulture, varstva okolja, vzgoje in alpinistike. Planinsko gospodarstvo skupaj s propagando naj bi bilo planinski organizaciji, ki je svoje korenine globoko pognala in povezala s slovenskim narodom, v trdno oporo.

Tone Strojín,
predsednik odbora za prireditve
ob 200-letnici vzpona na Triglav

K proslavi 200-letnice prvega vzpona na Triglav lahko prištejemo tudi predstavo, s katero je SNG Maribor 29. 10. 1978 gostovalo v Ljubljani. »Zlatorog«, Parmova opera v dveh dejanjih po Baumbachovi pesnitvi je napolnila ljubljansko operno hišo do zadnjega kotička. Publika je mariborsko uprizoritev zares hvaležno sprejela, aplavza kar ni hotelo biti konec.

Vsekakor je mariborski »Zlatorog« pomembna umetniška storitev. Njenim ustvarjalcem in mecenu, ki je predstavo omogočil, je hvaležna tudi slovenska planinska srenja.

T. O.

JAKOB ALJAŽ: RAZDIRATI JE LAHKO, ZIDATI JE TEŽKO

TINE OREL

Milan Guštin
učitelj na Jesenicah
in predsednik
jeseniške podružnice SPD

V začetku avgusta 1978 me je telefonski zvonec za hip iztrgal iz dnevnega reda. Ženski glas me je vprašal, če me zanima Aljaževo pismo iz leta 1904. Kaj me ne bo zanimalo, posebno če pismo obravnava planinske zadeve! »Kam naj pridem ponj,« vprašam, na kar mi ljubeznivi glas sporoči, da bom pismo prejel po pošti, da je v pismu to in to ...

25. avgusta se je med uredniško pošto v poštnem predalu tiščalo drobno pisemce, ki mi je sporočalo: »Med pregledovanjem važnih listin sem našla tudi pismo od pokojnega Jakoba Aljaža, ki ga je pisal mojemu tastu Milanu Guštinu iz Metlike.

Meni se je zdelo pismo zanimivo, zato sem mislila, da bo tudi druge planince zanimala vsebina pisma J. Aljaža. Posebno letos, ko praznujemo 200-letnico prvega vzpona na Triglav in se spominjamo našega velikega planinca Jakoba Aljaža.«

1)
Louvje 10/9 1904.

Blagorodni gosp. Gustin!

Šlišal sem pred sinocinim, da se mi boste
odpovedali in iz odbora planin. Društva
izstopiti! Uglavno vas prosim, tega
nikar ne storite! Vstrajaj bodite in
dosegli boste lepih uspehov!

- Jaz sem imel v is bilih osem praod
za planin. društva, ter sem vselej zmagel,
veliko zoperovosti od pastih ljudi
(duhovnov, raznih kuristov, nemških in
slovenstih (!), pa sem potrpel in na
planinah zoper veselja ušel.

N. Jaz sem prediaciainim ^{varnega zapovjaka} zelo oestro
prijel zavolj slopisa v. Slav. zoper Planin.
v. veselico. Menda je pisal zabret, pa
3 upim nisem prilike imel govoriti.

- Tudi sem včeraj pisal oistro pismo na.

ze informacije

2)

uredništvo, Slovenski Dr. Eugen Lampe
nan je prijazen, pa menda tudi
dopisov je videl mi. Informiral sem
jih in povesel, da krivica, nepravilno,
in sovražno naše društvo napredajo.

K običajni zboru niso prišli, pa protestiraj,
da so le ene abstrakcije v plan. v zboru.

To je contradictio in se, logike jim manjka,
to mi je tudi Val² zapnik pripoznal.

- Ta teden je Generalversamling ob
Dr. H. - opom. Alpen - Vereines in Boreu
podarila Sekciji Kraji 12.000 Kror.
+ prof. v Celovcu 6.000 Kror, Kraji.

Spercasse je večkrat po 6.000 Kror.

- Če se boji Slovenci med seboj
poklali, bodo Nemci pač lahko
slabine imeli. - Tudi sem Val²em gg.

in Gub. uredništvo povedal, da
kaplan Matjau je zelo hvalil
g! Justina, - tedaj ne more vedaj

tak skratelj biti, in da se mirni,
krotki, vaša gospa in najboljše
katoliške družine v. —

Prosim, če se ostanete predsednik,
ker mirno, vestno, konsekventno
delajte za dobro stvar, —
in veselje boste imeli nad lepimi
uspehi. —

Razdirati je lahko, zidati je težko.

Iskreni plavinski pozdrav

Vam in Vašej gospi udani

Jakob Ajač

M. Janez (v soboto) greva v Ljubljano k
D. Bocku zaradi očesa, ker mi je pred
14 dnevi na vlak in maršne poldo
ogljne (premeg) v Lovo šlo, in se mi
je vrnilo. — Morebiti bom moral v spitalu
ostati. — Oprostite, če jutri ne bom mogel
na Golico. — ~~Pre~~ Zmešuje pa sem, da se
peljem z orožjem Lania-rou do 20. Krizg, potem
na Golico

Pismo ni samo zanimivo, ampak za Aljaža izredno značilno, saj izpričuje narodnoobrambni, domoljubni značaj slovenske planinske organizacije, katere pomemben odbornik je bil Jakob Aljaž. Kar osem pravnih je v desetih letih imel Aljaž za planinsko društvo, pismo pa govori še o tem, s kakšno vnemo je svojo narodno zavest izražal, ne glede na tedanje strankarske razmere in ne glede na to, komu bi se utegnil zameriti. Ni imel dlake na jeziku. Šlo mu je za resnico, za narod in njegovo pravico. Zato ne prizanaša z grajo, četudi jo naperi na svoje poklicne tovariše, ozkosrčne strankarje, ki jim je bila stranka vrhovna vrednota, narodna korist v primeri s strankarsko pa malo ali nič.

Pismo je Aljaž napisal 10. 9. leta 1904.

Gospe Franji Guštinovi se za Aljaževo pismo prisrčno zahvaljujemo.

Milan Guštin se je rodil leta 1876 v Metliki v družini narodno zavednega posestnika in trgovca. Postal je učitelj in 21 let star prišel učiteljevat na Jesenice (1897). Kot tak je vodil pevski zbor in jeseniško godbo, bil predsednik jeseniške podružnice Slovenskega planinskega društva in delal tudi v telovadnem društvu »Sokol«. Oženil se je s Cecilijo Ferjan, vneto planinko. Leta 1907 se je vrnil v Metliko k očetu in po njegovi smrti prevzel Guštinov dom. Zadnja leta je preživel v Ljubljani, kjer je leta 1945 umrl.

PISANA BESEDA SOPOTNIK NA PLANINSKIH POTEH

ING. PAVLE ŠEGULA

Človeka, ki se napoti na Planinsko zvezo Slovenije, bo morda ob taki priložnosti v veži doma planincev zvabila skrinjica z različnimi planinskimi knjigami, knjižicami, kartami in dnevniki. Ni dvakrat reči, da bo spričo tega izživa stopil v pisarno založništva in Planinskega Vestnika k dobrovoljnemu Franju ter se tamkaj malce bolj podrobno razgledal po tistem, kar mu ponuja.

Menim, da bo imel kaj videti, vsekakor pa bo najbrž prijetno presenečen. Spričo naše skromne propagande večina planincev ne pričakuje, da bo na policah naletela na toliko različnih vzgojnih brošuric, knjig in knjižic, vodnikov po naših gorah, odličnih zemljevidov, dnevnikov za planince, ki se podajajo po naših transverzalah in podobnega. Tamkaj ga čaka tudi bogat izbor odpravarskih pričevanj pa romanov na temo planinskih podvigov, literatura o zgodovini planinstva in vodništva, mladi varuhi narave bodo dobili obsežno čtivo o stvareh, ki jim žele posvetiti svoje proste ure in podobno. Nič manj podrobno čtivo je na voljo tudi gorskim reševalcem, da bi se ob njem seznanili z vsem splošnim in podrobnim znanjem, ki ga morajo obvladati, če naj uspešno opravljajo svoje delo. Enako bi mogli reči za alpiniste in ne nazadnje za planinske vzgojitelje, ki so v zajetnem priročniku zajeli vso tematiko, ki jo je treba obdelati v planinski šoli, ter opredelili najnujnejše, kar morajo obvladati planinci in vzgojitelji, da bi v gore zahajali pripravljeni in dobro podkovani z osnovnim teoretičnim znanjem. Ob takemle bežnem pregledu, ki nikakor ni popoln, se utegne marsikdo zamisliti v pretekle dni, ko te tvarine še ni bilo na voljo v takem obsegu. Kunaverjeva »Na planine« pa Keršičeva »Plezalna tehnika« in številne druge knjižice so že davno pošle in bilo je obdobje, ko vzgojitelji na tečajih in v planinski šoli niso imeli kaj vzeti v roke, da bi olajšali delo sebi in gojencem. Brez literature, brez pisane besede pa je težko in že sam se spominjam, kako smo pogosto tarnali, kako drugače bi lahko potekala vzgojna aktivnost, če bi imeli pri roki kako knjigo.

Videti je, da so razmere v zadnjem desetletju dozorele in da se je v različnih vzgojnih odsekih Planinske zveze Slovenije zbralo nekaj ljudi, ki jim je vzgojna dejavnost veselje ter se tudi ne boje svojega znanja spraviti na papir. To in nenehna skrb najvišjih organov PZS se je torej obrestovalo in imamo danes že kaj vzeti s police, če se zatopimo v probleme hoje po gorah — ne glede na to, iz katerega vidika jih hočemo obdelovati. Kot smo že brali in slišali, je letošnje jubilejno leto dalo pečat tudi delavnosti Planinske založbe. Dobili smo precej publikacij, ki smo si jih že daljši čas želeli. Dopolnile bodo vrzeli, ki še zijajo v izboru planinske vzgojne ter potopisne literature.

Kaj smo pridobili?

Učbenik nedvomno pomeni le osnovo, temeljni izbor navodil, podatkov, smernic, izkušenj. Najsi bo še tako obsežen, vselej mu manjka mnogo tistega, kar bi potrebovali. Kot pa sem nekje že zapisal, je osnova vendarle tu. Ne vzgojitelju ne planincu poedincu si ni treba beliti glave, kako bi pripomogel k znanju zvestim poslušalcem ali pa, kako naj ravna, da mu hoja po gorah ne prinese slabe volje ali še česa hujšega. Če pogledamo »Vremenoslovje za planince«, »Prehrano v gorah« ali »Nevarnosti v gorah«, vidimo, da so to dela za najširši krog bralcev, da o specialkah ne govorimo.

Če pa upoštevamo sodobna splošna prizadevanja po družbeni samozaščiti, kamor sodi tudi varstvo pred nesrečami v gorah, lahko rečemo, da je Planinska zveza Slovenije tudi z letošnjimi izdajami mnogo prispevala k varnejši hoji v gorah. Vsakdo, ki se bo potrudil in razširil svoje znanje o vsem tistem, kar mora vedeti planinec, bo hodil varneje in bo bistveno pripomogel, da se število nesreč v gorah tudi ob večjem obisku ne bo več povečalo. Osveščenost pomeni vselej že pol uspeha. Če vemo, kje je nevarnost, kaj moramo storiti, kako se hraniti, kako se ubraniti posledicam in vplivom slabega vremena, bomo tudi skrbeli, da ne bomo zašli v težave. Več bomo imeli od izleta, ture, na smučeh ali v steni.

Naša literatura je potemtakem z redkimi izjemami namenjena najširšim slojem obiskovalcev gora. Vzgajati je treba v osnovi ali kot dandanes radi rečemo, v bazi. Če je ta poučena in razgledana, se nam ni bati ničesar. Tudi posebna planinska znanja imajo potem boljše izhodišče in temeljitejše začetno znanje. Ta prispevek je rezultat pobude urednika Planinskega Vestnika, ki je želel vedeti, kakšne posebne misli in nagnjenja so me vodile, da sem se lotil »Nevarnosti v gorah«.

No, osnovno pobudo sem menda že obrazložil. Od partizanskih dni sem se ukvarjal z vzgojo, pisanjem in priložnostnim poučevanjem. Večidel sem vse tisto počel kot samouk in amater in sem že od samega začetka videl, kako zelo potrebno je v tem delu imeti pri roki nekaj »črnega na belem«. Kako klavrno je bilo dragoceni čas porabiti za narekovanje najpreprostejših resnic, a kaj, ko varovanci niso imeli priložnosti, da si nabavijo knjige in skripta, ki jih preprosto ni bilo. To se ni dogajalo zgolj med radio-amaterji, marveč tudi v Tehniški srednji šoli pa na fakulteti, kjer sem pomanjkanje domače literature čutil neposredno prizadet, da ne govorim o razmerah v planinskih vrstah, ki jih vsi dobro poznamo. Nič čudnega, če sem od nekdaj čutil potrebo, da znanje, ki sem ga dobil od drugih, prenesem naprej in tako poskrbim za trajnost tega življenjskega procesa.

Seveda pisanje priročnikov, učne literature ali podobnega ni igračkjanje. Stvar je zahtevna in resna. En sam napačen stavek, ki mu verjame množica bralcev ali poslušalcev, lahko zapelje celo generacijo. Dvomi so za pisca vselej hudo neprijetni. Sem primerna oseba ali nisem? Mi bo uspelo povedati bistveno in izpustiti manj važno? Bom znal probleme nakazati in odkriti takšne, kot so, v njihovi pravi teži in podobi, brez olupševanja in brez dramatiziranja? Bom prepričal bralce, da ne pišem zavoljo pisanja, ampak zategadelj, ker nevarnost resnično obstaja, ker se nesreče — hujše in blažje — dejansko dogajajo skoro vsak dan?

Te vrstice niso iz trte izvite. Kolikokrat se nam primeri, da sami odrinemo v gore pa ugotovim, da nismo stvari kos, to je, da ne obvladamo varne hoje. Da smo slabo napravljeni in obuti, da smo nerazpoloženi, da rinemo tja, kamor ne sodimo. Isto se dogaja v toliko večji meri manj razgledanim, ki dostikrat le godrnjaje verjamejo, da aktivisti planinske varnosti ne govorimo zavoljo lepšega, da nismo le nekako godrnjači, ki za vsakim korakom, na vsaki skalci vidimo nesrečo.

V tem smislu sem v knjigi »Nevarnosti v gorah« hotel pokazati, da naj imajo vse poglavitne nevarnosti svoje vzroke, da zato utegnejo povzročiti hudo škodo in planinca trdo prizadeti. V tem se seveda nisem zatekal k tujim zgledom, naših je več kot dovolj. Med pisanjem sem bil sam presenečen nad velikim številom domačih navdse poučnih dogodkov in — ne nazadnje — nad tem, koliko kočljivega doživi tudi vsak izmed nas, ko se mu na plečih nabere nekaj desetletij hoje v gorski svet. V tem je seveda res, da so eni boljši in ne ustrelje toliko kozlov kot drugi. In spet velja pripomniti še to, da bi prav iz zamolčanih, a srečno preživelih stisk v gorah lahko napisal najbolj poučna dela, najbolj sočne zglede. Tega žal ni mnogo zapisanega, morda bomo prišli do podatkov, če bomo v bodoče res temeljitejše in s pomočjo računalnika obravnavali gorske nesreče. Pogoj pa je tudi, da bi planincev ne bilo sram, če povedo, kaj se jim tu pa tam nevšečnega primeri v gorah.

Že v sklepnih besedah priročnika sem razmišljal o vprašanju, kdo bi bil najbolj poklican, da napiše delo te vrste.

Jasno je od vsega začetka, da je v planinskih vrstah presneto lepo število veteranov, ki bi imeli kaj povedati, saj so v gorah aktivni že po petdeset let in več. Bili so alpinisti, reševalci že pred drugo svetovno vojno, orali so ledino planinstva, bili so pionirji alpinizma in prvih odprav prek državne meje. To so seveda čudoviti pogoji. Škoda je, da večina molči in nosi v sebi zaprto neznansko bogastvo. Le tu in tam ga razdaja redkim srečnežem, ki so v njihovi skupini, navezi. Za vse druge je to znanje izgubljeno skoro v celoti. In ko človek to ve in čuti, si konec koncev reče »Kliče me naloga, pomagati je treba sočloveku. Čakanje pomeni kapitulacijo in izgubo časa. Nekdo pač mora začeti. Če to ni znanec, bo nekdo drug, in če ni tega, imam navsezadnje kaj povedati tudi jaz!« Kadar takemu razmišljanju sledi še spodbuda s pravega kraja, je stvar tako rekoč zrela, potrebno je samo še seči po peresu in nešteti drugih stvarih, si vzeti ali utrgati toliko in toliko časa in upati, da delo ne bo zaman.

Slednjega pisec sam ne more ugotoviti, še zlasti če se nagiba k samokritičnosti in se mu iz dokončnega besedila kažejo bolj stvari, ki jih v njem ni, kot tiste, ki so. Najlaže to povedo bralci, ki pa morajo biti objektivno kritični.

Zelo bi me na primer veselilo, če bi mi kdo izmed njih napisal kak svoj, poučnejši zgled, napotek, smernico. Upam si reči, da čisto »navadni planinci« poznajo razne prijeme, načine, ki se v stiski odlično obnesejo in so pripravni tudi za ljudi brez posebne planinske vzgoje in vaje. Dejstvo je, da so taki ljudje večidel skromni in boječi, da se jim »vse skupaj ne zdi nič vredno« in podobno. Vendar to ne drži.

Vsa naša planinska skupnost s svojimi doživetji tke neskončno pisan mozaik doživetij, lepih in trdih, srečnih in nesrečnih. Le vsi skupaj vemo vse in še tu se zatakne, saj to naše pisano življenje poskrbi, da se nobena stvar ne dogodi niti dvakrat na povsem enak način.

Planinci bomo morali v bodoče posvetiti svoji lastni varnosti več skrbi in prizadetosti, kot smo to — v večini — delali doslej. Dogajajo se že primeri, da v nesreče tudi pri nas posega javno tožilstvo, žuga s kaznimi in s pregonom. Stvar je v nekih mejah upravičena, vendar mora biti vzgojna. Če v gorah nekdo umre, mu ne bomo vrnili življenja, če drastično kaznujemo domnevnega najbolj odgovornega »krivca«. Ne zanižam pojma krivde, reči pa hočem to, da ima človek kot razumno bitje glavo z možgani. In vselej so prav ti poslednji odločujoči dejavnik, ki ukaže: grem ali pa prepove: Tvegano je preveč, ne grem.

Okoliščine so pogosto zapeljive in silijo k napačni odločitvi. To se dogaja tudi še kje drugje, ne samo v gorah, žal pa so napačne odločitve v gorah pogosteje usodne kot za pisalno mizo. Ali vsaj — napaka se hitreje pokaže.

Dobra vzgojna literatura in primerni zgledi lahko tudi v tistih odločilnih trenutkih odigra svojo vlogo. Prizadetemu daje vsaj kako oporo, ob kateri se bo lažje odločil in ukrepal.

Menim, da smo našega poprečnega planinca — vsaj z vzgojo — že dokaj dobro zavarovali, če bo hotel izkoristiti možnosti, ki mu jih ponujamo v planinski šoli, v tečajih in knjigah, na organiziranih izletih in odpravah.

Čas bi bil, da nekaj več časa in naporov posvetimo še vzgoji nekoliko bolj trdega, grobega planinca, ki se ne bo za vsakim vogalom jezil, češ: »Kje so pa markacije!« Višja oblika te zvrsti je alpinist, nam pa gre za to, da bi imel v naših vrstah več planincev, ki bi bili kos tudi hoji po slabše zavarovanih in zaznamovanih poteh, kjer morajo priti bolj do veljave dobro znanje, sposobnost za orientacijo in hojo v brezpotju.

Planinci take sorte so tisti naši ljudje, ki se pogumno podajajo v tuje gore, ki so — kot je znano — slabše zaznamovane kot pri nas. Tamkaj je treba pogosteje pogledati na karto, uporabiti busolo in višinomer. Na pot se je treba pripraviti z branjem priročnikov, v katerih so podrobneje opisane tiste ture, in študijem specialk.

Da je vse to mogoče, dokazujejo vsi tisti naši »boljši« planinci nealpinisti, ki so prekrizarili že skoro vse evropske gore ter se vrnili celi, živi in zdravi. Isto dokazujejo dokaj številni tuji planinci, ki brez znanja našega jezika trumoma prihajajo v naše gore in si privoščiijo marsikatero zahtevno turo, ki bi jo mi sicer poprečnim planincem gladko odsvetovali.

Mislím, da te možnosti pri nas so. Razvija se hoja ob izdatnem uvajanju orientacijskih pripomočkov, plezanja se lahko nauči vsak prizadeven planinec, če se vpiše v bližnjo plezalno šolo. Tudi kvalitetna oprema je na voljo. Kolikor je ni v domačih trgovinah, jo zlahka najdemo v najbližjih zamejskih športnih trgovinah. Če listamo knjige o hoji v gorah, ki jih dandanes izdajajo Angleži in Amerikanci bomo videli, da negujejo prav to zvrst planinstva — prvobitno, robustno, z drobcí pionirstva popoprano hojo v gore, nekak planinski cross country, ko udeležencu ni nič posebnega, če prebije noč na planen, ob tabornem ognju ali brez njega, v skalnati lopí ali na prostem. Kaj takega gre pač tudi pri nas, saj so naši dedje prav na ta način začeli zgodovino planinstva v Sloveniji. Če prav pomislímó, bomo videli in priznali, da jim je uspelo. Glejmo, da se ne bomo preveč pomehkužili.

TRIGLAV, GORA SPOMINOV

MARJAN OBLAK

Prva leta po vojni, od 1945 in vsaj do 1951, je bilo vprašanje časa povsem nekaj drugega kot danes. Od ponedeljka do sobote so nam v izmenah na delovnem mestu minevali dnevi. Skoraj ga ni bilo dneva, da mladi ljudje ne bi bili v različnih delovnih akcijah že med tednom, udeležbo na delovni akciji v nedeljo pa smo zavestno sprejemali kot nalogo, ki smo si jo naložili sami. V delovnih akcijah nismo pozabili na naše planinske domove, ki so bili takrat potrebni temeljitega čiščenja in obnove, če ne celo na nove gradnje, saj je mnoge razdejala vojna.

Nedeljski pohod v visoke gore je bil za nas prava nagrada. Spoznali smo se na delovni akciji, na delovnem mestu, v večernih urah smo se srečali v mladinskih klubih, brali odrske tekste, pripravljali akademije in mitinge za mesto in za vas. Mladinska organizacija je smotno spodbujala to razgibano mladinsko dejavnost: kulturna, planinska in športna društva so omogočala sproščanje naših mladih sil. Z organiziranimi izleti v gore smo pričeli takoj po osvoboditvi, na te izlete smo pritegnili mlajše mladince; skromna planinska oprema je terjala, da smo opozarjali na varno hojo v gorskem svetu.

Na Triglavu leta 1948.
V sprednji vrsti na desni stoji
Marjan Oblak,
sedaj predsednik IO PZS

Leta 1948 na Malem Triglavu. Četrti od leve stoji Edvard Kardelj, poleg njega žena Pepca; četrti od desne stoji Boris Kidrič. Tretji z desne je Marjan Oblak

Zavedali smo se, da je hoja po gorah aktivna in mikavna oblika samoizobraževanja. Spominjam se, kako smo v letu 1948 v julijskih dneh popravljali poškodovana mesta na Tomiškovi poti in drugih zavarovanih potih na Triglav. Po opravljenem večdnevnem delu smo se še enkrat povzpeli na vrh Triglava. Naključje je hotelo, da skupaj z Borisom Kidričem, Edvardom Kardeljem in njegovo ženo Pepco. Skupinski posnetek na Malem Triglavu nam je ostal lep spomin na srečanje.

Trideset let kasneje, 25. 8. 1978, smo v spomin na 200-letnico prvega vzpona na Triglav pod vodstvom tov. Tonača — Sazonova (Tomaž Banovec, Marija in Marjan Oblak) vstopili ob petih zjutraj v severno steno Triglava. Izbrali smo slovensko smer — desno od kaminov in izstopili po Frelihovi traverzi. Spotoma smo stopili tudi na Grad v nemški smeri in tam zamenjali dotedanjo plezalno vpisno knjigo, staro pa smo oddali PZS za planinski muzej, ki bo, upajmo, na Ljubljanskem gradu. — Naslednji dan, 26. 8. 1978, pa smo, skupaj z Andrejem Marincem, vstopili v Millerjev kamin in po smeri prvih plezalcev vstopili na sleme med Malim in Velikim Triglavom, od tu dalje pa smo zavili po običajni poti na vrh, da se udeležimo proslave, ki je bila ta dan ob desetih ob Aljaževem stolpu na vrhu Triglava.

V dneh od 15. do 17. septembra istega leta se je na vrh Triglava povzpelo 21 članov delovne skupnosti Republiškega sekretariata za pravosodje, organizacijo uprave in proračun SR Slovenije. Trije so že bili na Triglavu, vsi drugi so stopili nanj prvič v življenju. Veselje ob takem vzponu je zares nepozabno doživetje: Človek je vesel, da je premagal strah pred goro, vesel zavesti, da je zmogel nekaj velikega, zraste mu samozavest, obenem pa doživi čudovito srečo, ki ga vsega prevzame, ko se razgleduje po naši deželi. Cankar jo je imenoval »nebesa pod Triglavom«. — Z njimi vred smo bili srečni tudi mi, trojica, ki smo delovne tovariše spodbudili k temu vzponu in jih na Triglav brez nezgode pripeljali. Odpreti vrata v gore, to je res prava sreča za obe strani, še posebej pa, če človek krči pot v gore mlademu človeku. Zdaj je za to lepo poskrbljeno, planinska organizacija ima celo vrsto mladinskih planinskih aktivov, pa dve komisiji, ki skrbita za planinsko vzgojo in izobraževanje: mladinsko komisijo in specialno komisijo za vzgojo in izobraževanje. Slednja je izdelala učnovzgojne načrte za vse kadre, ki jih planinstvo mora postaviti na noge, če hoče izpolnjevati svoje družbene naloge. Po vsej slovenski zemlji se mladina lahko strokovno pripravi za vodniško službo in za vse druge planinske panoge: za razvoj alpinizma, za reševalno službo, za pota, za varstvo narave itd.

TRIGLAVSKI DNEVI

DIPL. ING. PAVLE ŠEGULA

Tale zapis bo težji kot katerikoli drug. Ponuja se obilje misli, torej je treba izbirati ene, tehtati in odganjati druge. Po kakšnih načelih? So tista, ki ugajajo meni, hkrati že tudi prav drugim?

V vsem je nekaj tveganja. Tudi v pisanju in želji, da bi bralci sprejeli besedilo, se ob njem ne bi dolgočasili. Naj se torej zamislim nazaj v bohinjsko dopoldne konec avgusta. Poskušam srečo!

S prijateljema sem prišel na slovesni zbor, ki se je od vsega začetka naprej prelevil v pravi narodni tabor, kakršne so poznali Slovenci novejšega časa samo ob porajanju slovenske narodne zavesti v bojih za narodne pravice.

Po naravi sem mrkač in taka velika srečanja mi nikakor ne morejo do živega. Srce se mi ponavadi ne ogreje. Ne tako v Bohinju.

Kronisti bodo stvar opisali bolj pisano, bolj goreče, vso pisano bero, kakršna se očem ne ponuja vsak dan. Sam sem tiste ure preživel bolj v sprehodu skozi slovensko planinsko zgodovino; ves čas en sam boj za narodni obstanek, za veljavnost našega človeka na svojih tleh.

Prav je, da so organizatorji dali besedo Črtomirju in njegovim sobojevnikom, ki so jih po dolgih stoletjih zvesto posnemali roji slovenskih partizanov.

Vse je bilo tako po domače, preprosto, pristno, nič načičkano in okrancljano. Pevci, godba, slavnostni govorniki, morje narodnih noš, mlaji, spominki, jedača in pijača, ognji, poskočna muzika, srečanje prijateljev in znancev. In vse to ob lepem vremenu, ob skrivnostno spokojnem Bohinjskem jezeru.

Sredi dogajanja je zavest sfrlela za dan nazaj na skalnato teme očaka. Kdo bi si bil mislil, da nam bo vreme v tistih dneh tako naklonjeno. Nič groma, nič treskanja, še moča si je zaprla veho. Kakor da so se vode in elektrika lepo izlile in izdivjale dan pred zadnjimi slovesnostmi. Rad sanjarim in lahko si je misliti, kaj vse mi je rojilo po glavi, ko sem se tistega jutra z množico sopotnikov vzpenjal proti vrhu.

Z nami je bilo nekaj markantnih osebnosti, planincev in alpinistov, nekaj vodilnih ljudi naše revolucije in narodnoosvobodilnega boja. Bilo mi je prijetno pri duši, ko smo vsi, bratsko in prijateljsko pomešani doživljali svoj vzpon, opazovali valujočo meglo, modre line na nebu in spotoma tudi katero rekli. Že blizu Malega Triglava smo se srečali z Janezom Brojanom, ki se je kljub svojim dvainsedemdesetim letom že vračal s temena, na katerem je bil nič manj kot petstokrat.

Ob pogledu na Miho in njegovo tolikanj imenitno spremstvo se seveda ni mogel premagati, da ne bi obrnil in si naložil še dodatnih stoosemdeset metrov ter še enkrat stopil na teme gore, ki je pretkala vse njegovo življenje.

Od prvega vzpona je minulo polni dve stoletji. Človek je ganjen ob manj slovesnih dogodkih. Kako bi ne bil, ko slavi dvesto let, odkar je njegov rojak in prednik prvič in v kaj drugačnih razmerah stopil sem gor. Kar same se ponujajo misli, kako je bilo tedaj.

Preprosta in slaba oprema, strah pred neznanim, v žilah pa gorjanska kri, podjetni močje, ki se ne ustrašijo vsake sape. Pravi pionirski duh, ki je moral biti resnično podjeten spričo osvajanja tako nekoristnega cilja, kot je vrh najvišje gore na Kranjskem. Močje niso samo tvegali, da se pobijejo na strmih stenah, lahko bi se jim primerilo še hujše, saj bi jih soseska lahko obsodila, da »niso pri ta pravi«. Kaj takega se pogosto primeri še dandanes, čeprav je samo organiziranih planincev okrog osemdeset tisoč.

Narava nam žal ni dopuščala razgledov tja do Jadrana in kdo ve kam še. Obzorje so zaljšali fantastično oblikovani oblaki in dajali gorski krajini, kljub poznemu poletju močno zaliti s snegom, še veličastnejši obraz.

Večna je narava in vendarle spremenljiva. Prav tako je bilo pred 200 leti, le malo je novih raz, srag in potez. Se je ledenik dosti spremenil? Sodeč po onih v seseščini gotovo nebstveno.

Urvež okoli stolpa mi je jasno kazal, da pa so vsaj razlike v znanosti v primerjavi s tistimi časi zares velike. Vsepovsod so silile v zrak antene, pazili smo, da ne bi poškodovali kablov, siceršnje gorsko spokojnost so sekljali mali generatorji, oglašala se je pesem in zvoki glasbil gorjanske godke na pihala. Kakšen Babilon v primeri z globoko tihoto pred 200 leti!

Vrlim možem izpred dvesto let se tistikrat ni moglo niti sanjati, kaj vse bomo čudnega počeli njihovi potomci ob jubileju: Na daleč prenašali podobe in besede, se pogovarjali in se gledali, kot da smo drug ob drugem. Kako naj bi tistikrat slutili, kako zelo bo tehnika preobrnila vse naše navade in nas spremljala od rojstva do smrti.

Le gora ostaja taka, kot je bila. Siva, strma, prepadna, visoko povzdignjena nad skalnatimi vznožji, dolinami in gozdovi. Ob minljivosti vsega živega simbol neomejene trajnosti, za katerega običajna merila ne veljajo, ob katerem je hudo ranljiv in minljiv tudi tisti snovni mrtvi svet, ki je za človeka prisposoda stalnosti in kljubovanja zobu časa.

Ob vsem tem so bili razločki med sedanostjo in preteklostjo še toliko očitnejši, sama po sebi so vabili k razmišljanju. Kako škoda, da tiste čase človek še ni znal ujeti podobe na filmski trak ali stekleno ploščo, s kakršnimi so nekdaj hodili po gorah prvi fotografi. Vsak izmed nas, nekaj stotin planincev na vrhu Triglava, je posnel vsaj dva, tri posnetke za spomin na goro, dogodek in ljudi. Majhne filmske kamere so stvar posnele v njeni življenjski sili. Prvopristopnike si v pravi podobi lahko samo zamišljamo.

Ni mi ušla še ena izmed značilnosti novega časa. Naglica, kratko odmerjen čas, kopica bližnjih dolžnosti in obveznosti.

Življenje mož iz bohinjskih nižav prav gotovo ni bilo tako pisano in natlačeno z najrazličnejšimi dolžnostmi, roki, koledarji in vsem drugim, kar greni nas, današnje zemljane. Zavoljo tega prav gotovo niso bili manj srečni, so pa seveda manj doživeli. No, morda so tisto, kar jim je nosilo življenje, prav gotovo doživljali globlje in si večino tega tudi bolje zapomnili. Lahko so bili temeljitejši. Mi se dandanes ponašamo s pestrostjo vsakdanjika, ga pa težko prebavimo kaj bolj kot na njegovi površini. Kaj vse nam ostaja skrito in prikrito kljub vsej tehniki in znanju!

Dan pred tem smo se pomenkovali v starem, gostoljubnem domu na Kredarici. Beseda je tekla posebej o stiski s prostori in naklepih, kako poskrbeti, da bi lahko dali zavetje in oskrbo več ljudem kot dandanes. Časi so se sila spremenili in še se bodo morali, če naj bo po našem in tako, kot si zamišljamo. Eno je gotovo: kljub vsakovrstnim stiskam se vsaj gorečih častnih delavcev ne manjka. Ni jih sicer preveč in odveč, raje jih je premalo kot preveč, brez njih pa nismo nikoli in to nam je jamstvo, da naše načrtovanje ne bo prazna pena.

Ko se je iztekala slovesnost v Bohinju, me je ob pogledu na množice, ki so obdajale oder, prevelelo nemajhno zadovoljstvo, da naša proslava ni muha enodnevnica.

Lahko bi dejal, da je bila sad dobro pripravljene in tudi spontane akcije, ki je zajela planinsko zgodovino, varnost, alpinizem, pota, znanost, literaturo, fotografijo. V dolgih mesecih, lahko bi rekel letih priprav, smo obrali vse, vsemu našli nove cilje in napotke za akcijo, vse to je bilo trajen sestavni del našega vsakdanjika. Vse to nam je naložilo zadosti nalog za bodoča leta.

V tem je, hočeš nočeš, dokaz, da je planinska organizacija na pravi poti. Njen program izhaja iz potreb in želja, ni nekaj za lase privlečenega. Ustreza času, ko potrošništvo in telesno brezdelje zavira in skoro onemogoča človekov stik z naravo.

IVAN GHIRARDINI — ZIMSKA TRILOGIJA V ALPAH

Leta 1976 smo v našem listu izčrpno poročali o Ivanu Ghirardiniju, ki je pozimi 1975 sam preplezal Mrtvaški prt (Le Linceul aux Grandes Jorasses) in so komaj še živega prinesli v chamoniško bolnico. Sam je potem obširno popisal svoj strahotni, samotni boj za življenje v Mrtvaškem prtju in na koncu izjavil, da ima takih doživetij za vselej dovolj. Zadnji dve leti pa ga spet sledimo na težkih preiskušnjah. V »La Montagne et Alpinisme« je zapisano, kako je ponavljal »tri zadnje probleme v Alpah« in v kakšnih duševnih razpoloženjih se je odločal za svoje vzpone. Zelo je nanj vplivala velika trojica Rébuffat, Terray in Lachenal in množica prvenstvenih vzponov v 60 letih tega stoletja, pa zimski in letni vzponi. Iz tiste gneče velikih plezalcev je rasel W. Bonnatti, ki je pozimi 1965 splezal novo direktno smer v Matterhornu. Pisati pa se je moralo leto 1977/78, da so bili trije zadnji alpski problemi preplezani pozimi in poleti. Leta 1976 je Japonec Tuneo Hasagava, 20-letni mladenič, prvi pozimi preplezal Eiger. Leto nato je v eni od najhujših zim v zadnjih desetih letih 24-letni Ivan Ghirardini preplezal v eni zimi vse tri probleme: Matterhorn, Grandes Jorasses in Eiger. Kakšne neverjetne fizične in moralne sile!

Uredništvo »La Montagne« tega izrednega mladeniča takole predstavlja: Ni nekakšen tradicionalni gorski junak ali neuničljiv nadčlovek. Stran s temi absurdnimi bajkami! Samo otrok sanjari o junakih, jih skuša posnemati in prekositi. Odrasli človek pa si misli: Če zmorejo drugi, zakaj ne bi še jaz. Ghirardini se je rodil leta 1953 v mestecu Emilia v Italiji. Družina je morala zdoma za kruhom. Bil je odličen dijak, šolo pa je obesil na klin, da bi postal gorski vodnik. Nobeden si ni znal razložiti, čemu ga je to prijel, saj Ivan ni imel nobene izkušnje z gorami, nobenega tečaja, ne šole. Sam se je učil plezalne tehnike v ledu in skali in leta 1974 opravil vodniški izpit. Leta 1975 je sledil pošastni vzpon po Mrtvaškem prtju. Januarja 1977 poskusi severno steno Matter-

NA TRIGLAV V SEPTEMBRU 1945

ING. LOJZE BAVDAŽ

Ing. Lojze Bavdaž nam je poslal sporočilo o svoji turi na Triglav septembra 1945. Posnemamo:

Skupina 17 tovarišic in tovarišev iz Centralnega sanitetnega skladišča, današnje Kemo-farmacije in Kemoservisa, se je v začetku septembra 1945 odločila za turo na Triglav: 6. sept. zjutraj smo se s sanitetnim avtobusom odpeljali iz Ljubljane do slapa Peričnik. Od tu dalje smo se napotili peš do Aljaževega doma. Pot je bila slaba, saj ni bila za časa vojne nič oskrbovana. Zgodaj zjutraj 7. sept. smo zavili na Tomiškov pot.

Bilo je več tovarišic, ki so imele za seboj le Šmarno goro. Tudi gorske obutve ni imel nobeden. Jaz sem bil v partizanski uniformi s škornji, drugi so imeli različne improvizacije.

Z vremenom smo imeli srečo, bili so lepi sončni dnevi. Pot do Kredarice pa res ni bila prijetna. Slabe markacije! Zelo smo se začudili, ko smo zagledali vhodna vrata doma na stežaj odprta in vse v neredu. Slamnjače v spalnicah so bile raztrgane, morska trava je ležala razmetana po prostorih.

Jaz sem imel le skromno popotnico. Družino sem imel na Dolenjskem, od vojaške menaže pa ni bilo mogoče dobiti rezervne hrane za več dni. Tako sta mi pomagali tovarišici Silva ali Boža z domačim pecivom, za kar sem jima še danes hvaležen. Pot na vrh je bila še kar zadovoljiva, čeprav je tu pa tam bila odtrgana jeklena vrvi ali izruvan kak klin. Tako smo se — skoraj bi lahko rekel — med prvimi po vojni povzpeli na vrh Triglava in z velikim veseljem smo posedli okrog Aljaževega stolpa. Na poti navzdol proti Planiki smo morali biti zelo previdni. V domu smo naleteli na enako razdejanje kakor na Kredarici. Dekleta so pričela s čiščenjem in kaj kmalu je bilo vse nared za počitek. Da smo se lahko okrepcali s toplim čajem, sem se napotil z menažko po sneg v bližnjo kotanjo. Glej ga spaka, ko sem šel po stopnicah navzdol, sem zaradi pokvarjenih robnikov zdrknil iz prvega nadstropja naravnost v kuhinjo. Da se je to meni pripetilo? Je morda kak spomin?

In res, ko sem se dne 8. sept. zvečer vrnil v Ljubljano, sem dobil telegram (že od 7. septembra), ki je naznanjal smrt mojega očeta v Kanalu. Da bi se udeležil pogreba, ni bilo misliti, saj nisem imel potnih dokumentov, kajti takrat je bilo to področje cone »B«, pa tudi vožnja z vlakom bi se bila zavlekla za ves dan.

horna. Za večino alpinistov je Ivan nekakšen kamikaze, norec, ki ne ve, kaj naj še počne. Po več vzponih in zimskih solo-turah v gornji Ubaye, je dosegel solidno izkušnost v zimskem alpinizmu, vendar menda ne tolikšno, da bi sam v eni sezoni naskočil vse tri alpske zadnje probleme pozimi!

Kaj pravi o svoji pripravi na veliko dejanje Ghirardini sam?

»Zdi se, da je trening najvažnejša stvar. Kako doseči tako mojstrstvo, tehnično in fizično, da zmoraš tako plezalsko 'trilogijo'? Morda sistematičen, znanstveno dognani trening R. Messnerja?

Poleti sem delal pri Neodvisnem vodniškem društvu v Mont Blancu in zaslužil toliko, da sem bil sam svoj gospod. Izdelal sem si načrt za trening: mrzle prhe, snežne kopeli, pešačenje, vrsto bivakov noč za nočjo, prosto plezanje, avtogeni trening in še druge stvari. Vendar sem kmalu odnehal. Voljo sem imel, videl sem pa, da se oddaljujem od bistva. Moje maksimalne fizične in tehnične sposobnosti niso bile bistvena stvar, predvsem je šlo za smisel, ki naj bi ga imela ta alpinistična trilogija. Športni dosežek me ni zanimal, še manj to, da bi ustvaril novo dobo v osvajanju Alp. Pri treningu sem pripisoval veliko važnost zdravi, uravnovešeni in energetični prehrani. Pravilno dihanje mi je omogočilo izkoristiti maksimum kisikove življenjske energije. Da bi se utrdil za bivak, žejo in lakoto, sem krepil svoje telo na vse načine. Moral sem dobiti mirno zaupanje vase, bistveno pa je bilo, da se popolnoma preustvarim po volji svojega duha.

Do 20. leta sem se malo posvečal duhovnemu življenju, živel sem kot večina ljudi egoistično, nesmiselno, daleč od resnične sreče, moralno in fizično degeneriran. Po 14. letu sem začel brez bolečin in brez vidnih vzrokov izgubljati zobe. Kriva je bila popolna demineralizacija organizma, posledica neuravnovešene in nenaravne prehrane. Sprva mi je bilo vseeno, potem pa sem se zavedel, da postajam 'pokveka', ki nikoli ne bom poznal polnega življenja.

Naslednje jutro nas je pot vodila proti Doliču. Že po dobrih 100 metrih smo prišli do mesta, kjer je bila jeklena vrh seveda pretrgana. Potrebna je bila prava partizanska tišina, da smo drug za drugim preplezali to nevarno mesto. V koči pri Triglavskih jezerih je bila ista slika — razdejanje. Pot nas je vodila čez Komarčo. Tudi tu je bilo treba nekaj plezanja, ker so bile lesene stopnice poškodovane. V Ukancu nas je čakal avtobus.

OB 80-LETNICI GORSKEGA VODNIKA IN REŠEVALCA FRANCETA ERJAVŠKA

Franc Erjavšek

Letih odraslo šest otrok, dvoje hčera in štirje sinovi. Odraščali so v skromnih življenjskih razmerah, kakršne so bile tedaj v naših gorskih zakotjih, v stalnem stiku z naravo, ob trdem delu za vsakdanji kruh, kar jih je udelalo in oblikovalo v vztrajne, žilave in trdne ljudi s krepko roko in mehkim srcem.

V drugi polovici prejšnjega stoletja je stala v Koncu nad Izvirkom gruča drvarskih bajt, ki nam jih je z gorskim ozadjem vred ohranil na oljnati podobi Kamniške Bistrice okoli leta 1865 slikar Anton Karinger. Te stare bajte, kot jih imajo še v spominu domačini in kot jih vidimo na tej sliki, so bile preproste brunarice iz hlodov, položne skodlaste strehe pa so bile obtežene s smrekovimi oblicami in kamni.

Streljaj nad njimi, na drugi strani Sedelščka, je med podobnimi kočami ob ledeniškem bolvanu stala Tinčetova bajta, ki so ji pozneje pritaknili še zidano »hišo« in »kamro«. Takšna je ostala do prvih let po zadnji vojni, ko so jo podrli in namesto nje postavili večjo, zidano.

V tej bajti, kamor se je v začetku našega stoletja vselil s svojo družino drvar Franc Erjavšek, po domače Jerinček, je v kasnejših

Tak sem se spustil v dogodivščino v Mrtvaškem prtu. Smrt se mi ni zdela važna. Po osmih dneh brez pijače in šestih brez jedače sem uvidel, da je možen neposredni pogovor s neizčrpno silo ljubezni in življenja. Imel sem občutek, da me nekdo varuje, da mi pomaga, da me ima rad. Obenem pa sem bil zadet. Reševanje težke ozeblina na nogah mi je vzelo vsako vero v mojo alpinistično sposobnost. Da navežem pravi 'dialog', sem moral postaviti 'avtentičen', moral sem imeti čisto veselje do plezanja, do gora. Zato sem poskušal sam preplezati Schmittovo smer v Matterhornu. Razmere so bile grozovite, plaz mi je vzel skoraj vso opremo. Kljub temu sem plezal nevarovan, naravnost, v viharju in — ušel sem v direktnem sestopu po vzhodni steni, ves omrznjen po obrazu, z ozeblinami na nogah in rokah. Nisem bil na vrhu, moj duh pa je bil osvobojen. Zdaj šele sem zmožel, da se do kraja preskusim v gorah. Na vrhu Olimpa se mi je utrnila misel na 'trilogijo'. Zdelo se mi je nujno, da izpričam vse, kar sem začel razumeti.

Ali je naša civilizacija doumela bistvo človeka? Verjeli smo, da se lahko osvobodimo od dela in potreb z znanostjo, tehnologijo in serijsko proizvodnjo. Vedeli smo, da je človek 'sinteza' vsega, kar ga obdaja. Namesto da bi živeli po tem spoznanju, smo pomagali rušiti naravo in človeka. Koliko je neuravnovešenih, fizično in psihično nepriagojenih ljudi! Nori so vsi, ki mislijo, da je možna civilizacija, ki zadošča vsem telesnim in duševnim potrebam. Ne gre za to, da se odpovemo znanosti in tehniki, gre za razumevanje življenja in da se spoštuje njegova harmonija. Šport mora to izraziti, saj je izraz mladosti. Ne gre za tekmo s sočlovekom! To sem hotel dokazati kot alpinist.

Osnovni simbolizem mojega početja je jasen in močan: plezati sam v neomadeževanih, zasneženih gorah, se pogovoriti z vesoljem. To je lepo, toda brez koristi za druge. Mit o junakih in prerokih mora izginiti. Moj načrt ne bo nič koristil, če ne bo zbudil vesti, če ne bo tudi političen akt. To je bil moj štart, potreben za zimsko solo-trilogijo.»

Ivan Ghirardini je o realizaciji te svoje ideje zapisal: Moral sem spoštovati etiko velikega

Povsod v gorskem svetu, pa tudi pri nas, so tedaj gorjanski otroci že v rani mladosti oblezli strmi svet, ki se je nad njihovo domačijo vzpenjal v nebo, in tako dodobra spoznali, še preden so prav odrasli, okolišnje gore, njihove krnice in pode, grape in prehode v sosednje doline. Utrjeni, zdržljivi, večji hoje po gorah in zalezovanja divjadi po strminah, so bili ti gorjanci spremljevalci in neprecenljivi pomočniki prvim turistom in planincem na pohodih v gore.

Takšna je bila tudi Erjavškova družina iz Konca. Obe hčerki, Francka in Marička, sta postali znani, med planinci priljubljeni oskrbnici planinskih koč na Sedlu in v Bistrici, štirje sinovi, France, Tone, Peter in Lojze, pa nosači, gonjači, drvarji, gorski vodniki in reševalci ter planinski oskrbniki. Dobrih 50 let so bili bratje Erjavški jedro gorske reševalne postaje v Stahovici.

Najstarejši med njimi, France, bo 21. decembra letos v krogu družine in prijateljev praznoval svojo osemdesetletnico. Ker je v 50 letih aktivnega reševanja v gorah rešil prenekaterega ponesrečenega planinca smrti v samoti, marsikaterega smrtno ponesrečenega pa prenesel v dolino, mi je o svojem pestrem življenju in delu v Grintovcih rad govoril. Naj zapišem po njegovih besedah:

Mladost sem preživel v Tinčetovi bajti v Koncu, ki so jo starši leta 1903 vzeli v najem od Kamniške meščanske korporacije. Oče je delal kot drvar v bistriških gozdovih, mati Ivana pa je nekaj let oskrbovala staro planinsko kočjo nad izvirom Kamniške Bistrice. Tiste čase so bili obiskovalci v Koncu bolj redki, v enem letu se jih je v vpisno knjigo vpisalo okoli 600.

Slaba kolovozna pot je tedaj držala po pobočjih nad sedanjo asfaltirano cesto in po njej je le s težko muko s konjem samcem prevažal hrano in pijačo v Konec Malovrh iz Kamnika. Nekoč se mu je prevrnil voz in okoli 100 litrov vina je odteklo v Bistrico. Tistemu kraju pravijo od tedaj Vinska dolina. Pozneje je bila ob vodi iz Stahovice v bistriški kot nadelana dobra steza, ki si jo z lahkim korakom prehodil v dveh urah.

Očeta smo izgubili leta 1910, ubil se je pri spravilu lesa v Bistrico, po kateri so tedaj še plavili les do žage v Stahovici. Ostalo nas je šest nepreskrbljenih otrok. Z mamo smo se potem preživljali zelo skromno, ob koruznem močniku in krompirju, mesa nismo poznali. Mleko, ki ga je dajala edina krava, smo prodajali v planinsko kočjo za turiste, to je bil naš prvi zaslužek. Stara mati Pepa je izdelovala še »planinske pušeljce«, posebej oblikovane šopke iz planinskega cvetja, in nabirala zdravilna zelišča ter jih prodajala trgovcu Lukmanu v Ljubljano.

Ker sem bil najstarejši, sem moral biti materi v oporo, da nas je laže preživljala. Zato sem že zgodaj začel nositi hrano in pijačo na Kamniško sedlo, kar po dvakrat na dan sem včasih nesel težko naložen koš v Sedlo. Tudi drva smo nosili od pastirske bajte na Stanu v kočjo pa skodele iz Klina za 6 krajcarjev od kilograma. Vodnik Franc Prelesnik je v Sedlo prinesene tovore tehtal in zapisoval težo.

tradicionalnega alpinizma. Moral sem si prostovoljno določiti meje pri uporabi tehničnih sredstev in se zato odredi današnjemu opremljanju stene z vrvmi, radijskimi sredstvi za zvezo, »netopirju«, svetrovcem idr. Moram povedati, da nisem poznal nobene od teh smeri, razen če k poznavanju štejemo opise, zemljevide in slike. Mariji-Ivanki Monnet, ki mi je mnogo pomagala pri pripravah za te vzpone, sem izročil pismo za uradno GRS, naj ne intervenira, če bi se zadeva zasukala zoper mene. Nisem hotel, da bi drugi ljudje tvegali svoje življenje za moje.

Problem zimskega soliranja je v tem, da zmoreš kompromis: biti moraš lahak in uren, obenem pa dovolj opremljen za primer zimskega neurja. Moje izkušnje so me pritrnale do naslednje zimske opreme: Oprtnik, težak kakih 12 kg, mi je omogočil obvladati brez varovanja številna kočljiva mesta, ne da bi preveč tvegale: grebene, ledenike, snežišča, ledne strmine, IV. stopnjo ipd. Zmogel sem to plezati brez varovanja, varoval sem le, če je bilo res nujno (razen v Eigerju — tu sem varoval več, ker sem bil zdelan). Napori so bili maksimalni.

V Matterhornu (v sredo, 21. dec. 1977): Ob 7. zjutraj sem zapustil zavetišče Hörnli in zavil v severno steno v Schmittovo smer. Bil sem miren in sproščen. Obetal se je lep dan, le lahni cirrusi so obetali bližnjo spremembo. Prvo kočljivo mesto je razpoka, ki čuva vstop na ledenik. Ob osmih sem bil že v vznožju ledenika, komaj ogret. Kmalu sem došel naveze, ki so startale prejšnji dan. Bil sem zelo previden, vse moje zimske izkušnje so mi prišle prav. Da bi bivakiral v zatišju, sem zavil proti grebenu Zmutt. Ponoči je snežilo, ob svitu pa se je spet zjasnilo, vendar se na vrhu nisem mudil. Sestop po Hörnliju ni bil prijeten, veter je raznašal pršni sneg. Na Rami sem se pozdravil s škotskimi plezalci, ki sem jih prejšnji dan prehitel v steni. Imeli so resno delo v neugodnih razmerah. V Zermatt sem prišel zgodaj, neskončno srečen. Nekaj ur potem je začelo snežiti, kakor da bi cunje trgali.

Bratje Erjavški
 — France, Tone, Lojze in Peter,
 na levi zadaj stoji Maks Koželj,
 zaslužni kamniški planinec.
 Po reševalni akciji v Malem
 Hudem grabnu leta 1935

V Grandes Jorasses (Croz): Bil smo pod gornjim snežiščem, ko se mi je vrv za samovarovanje zataknila v previsu. Vlekel sem jo, potegoval, molzel na vse načine, jo preklinjal in miloval, vse zastonj. Pod menoj 800 m praznine, na skalah nekaj cm požleda, ki se lušči od skal. Kaj čem! Globoko sem vzdihnil, pogledal navzgor, se ozrl navzdol, se odvezal, se zanesel na dereze in dosegel snežišče. Dva koraka po njem, spet sem globoko zajel sapo, in stiska je bila mimo. Nikjer človeka. To mi je v tej severni steni sploh najbolj všeč. Samo goré, vse do meglic na obzorju. Mraz grize, vreme ne kaže najbolje. Poiskal sem kopno mesto za bivak. Po Linceulu (Mrtvaškem prtu), v katerem sem bivakiral štiri noči v zankah na klinih, sem se odvadil »pritožb«. Bil sem slabo varovan, čakale so me še nerodne stvari v izstopnih počeh, moral sem plezati brez rokavic, zlomil sem ledno kladivo, čutil pa sem ves čas, da me ne bo nič zadržalo. Ob 14 sem bil vrh stene, sprejel me je srdit veter. Sestopil sem na italijansko stran. Vdiral sem se do kolen in čez, pozabil sem na utrujenost, mraz in žejo. Neskončno veselje me je prevzelo in skušal sem ga deliti z vsemi, ki so ga potrebni.

V Eigerju: Zadnji bivak nad Pajkom je bil posebno mučen. Vso noč je razsajal divji veter, raznašal pršič in ta je našel dostop povsod. Sedel sem na stopnički, ki sem jo izkopal v ledu, privezan na dveh klinih, nič nisem zaspal. Zgodaj zjutraj sem spet začel, v steni sem bil že štiri dni v zelo slabih razmerah. Vsa znana težka mesta sem imel za seboj, 300 m počil in zajed me je še ločilo od vrha, zaledenelih, zasneženih, zasreženih. Tisto jutro me je vznášal ponos: V eni sami zimi sem sam preplezal tri najslavnejše stene v Alpah! Tega še ni zmozel nihče. V tistem sem — padel, prvič, odkar sem plezal. Odlomila se mi je snežna skorja na ledu in že sem drsel po snegu in ledu k previsu, ki je štrlel 1500 m nad vznožjem stene. Nič se nisem ustrašil, na kar je sledil močan sunek pa še eden in obvisel sem na 35-metrski vrvi. Navezni pas se je raztrgal, rešilo me je rezervno varovanje. Nobenega zloma, nobene rane nisem ugotovil, buške in obtolčenine pa povsod. Ko sem bil spet na štartu, sem natančno

Ko sem dopolnil 14 let, sem moral na šiht k drvarjem v bistriške gozdove, kjer sem delal po 10 ur na dan za 60 krajcarjev. Za južino mi je mati dala s seboj pol litra knajpove kave ali mleka, mesa, salame in slanine še nismo poznali. Tako smo delali in skromno živeli vse dotlej, da smo dorasli in lahko bolj pomagali mami pri preživljanju družine.

Ko sem odslužil vojake, sem leta 1920 zopet prijel za sekiro in cepin v Bistrici, od leta 1927 do 1937 pa sem bil oskrbnik Cojzove kočice na Kokrskem sedlu. Zraven sem s svojimi brati popravljala gorska pota in obnavljala markacije po Kamniških Alpah od Krvavca do Ojstrice in Konja. Tudi mnogo tovorov po 30 do 40 kg sem v teh desetih letih znosil iz Konca na Kokrsko sedlo za oskrbo kočice, dostikrat me je med nošjo zatela nevihta in premočila do kože.

Stara mati Pepa je, kot sem že povedal, nabirala planinska zelišča, lapuh, planinski mah, volkovec, beladono, male norice, češmin in čemeriko po robih in grapah v Bistrici, pri čemer sem ji seveda dostikrat pomagal. Nekoč leta 1911 sva v Velikem Krvavcu in v Kurji dolini nabirala lapuh, ko zaslišiva klice na pomoč iz megle na Jerméncih. Takoj sem moral s sporočilom k lovcu Bosu v Konec, kamor sem pritekkel v eni sapi. Bos je nemudoma šel reševati in družbo srečno spravil skozi Kovačnico v Kurjo dolino. Bil je to trgovec Kemperle iz Kamnika s svojimi prijatelji.

Stara mati je na jesen 1911 leta šla za ves teden v gore nabirat planinski mah. Nabasala si je hrane in vreč v koš in odšla po Dolskem grabnu na Dol. Ker tam ni bilo kaj prida mahu, se je odločila, da ga bo raje šla nabirat po luških planinah. Vrnitev v Bistrico in po Beli v Bržič se ji je zdela predolga, zato se je odločila, da bo šla tja kar čez Konja. Ko je prišla čez Rsenik na vrh Konja, je začela vriskati. Na oni strani pa je luški pastir pasel trop ovac in nekaj volov. Ugledal je našo staro mater na Konju in dejal, Kranjska Micka, le juckaj, saj ne boš dolgo. Oprezoval je, kdaj se bo tisto rdeče krilo zakotalilo dol čez steno, vendar je stara mati Pepa z oprtanim košem zmogla tudi najtežja mesta v Konju, ki tedaj še ni bil zavarovan, in srečno prišla na Presedljam in v Bržič.

Nekoč sem jo ves teden spremljal po luških planinah, kjer sva nabrala polne vreče planinskega mahu. Od svita do večera sva lazila po rušju, za južino sva imela kruh in črno kavo, pod večer pa sva se vračala s polnim košem mahu skozi Čohavno in Presedljam v pastirsko kočico v Bržiču. Ta je bila tako stesana, kot bi jo mravlje vkup zložile, ponoči sem lahko skozi streho štel zvezde. Ob štirih zjutraj je stara mati skuhala žgance in knajpovo kavo, ko se je svitalo, sva že bila na Presedljaju. Proti koncu tedna sva spravljala polne vreče dol po Beli in ko je bilo dosti nabranega, je mati peljala poln voz v Ljubljano trgovcu Lukmanu, nazaj pa je prinesla mošnjo krajcarjev.

vedel: Padel sem, ker me je zanesla nečimrnost, pretirana zaverovanost vase. Opomin je bil strog. Polagoma pa sem prišel k sebi, čutil sem se varen in zdelo se mi je, kot da tisti, ki je zdrsnil, nisem bil jaz. Ta zadnji bivak me je spomnil na bivak vrh Olimpa: imel sem isti mirni vtis miru in jasnine nad neskončnim meglenim morjem.

Naslednji dan smo spontano proslavili mojo vrnitev. Spoznal sem Japonca Tuneo Hasagava, ki je za zimski Eiger potreboval osem dni. Bil sem vesel svojega uspeha: »Pozimi ni važno, ali gre za prvenstveni ali za deseti vzpon« (Raymond Renaud). Velja le sreča biti v gorah, doživljati avanturo ali duhovno spoznanje, samo to sme nekaj veljati. Marie-Jeanne, ta draga mi prijateljica, ki se ji imam toliko zahvaliti pri pripravi in izvedbi teh tur, mi je dala cvetko. Njen lepi obraz, nasmeh in čudovite sinje oči so bile prepolne ljubezni in radosti.«

Ghirardini na koncu še enkrat zatrdi, da so bili ti njegovi vzponi politično dejanje, pričevanje mladine, krič srca!

T. O.

MOŽ Z IMENOM TRIGLAV

Ne, v Sloveniji nikakor ne, ampak v Nemčiji, res! Naj povem: V petek, 22. sept. t. l. sem na Pokljuki ob 22.30 v imenu PZS pozdravil blizu 200 planincev iz SR Hrvatske. Prišli so, da z množičnim vzponom, kakršnega še ni bilo, proslave 200-letnico prvega vzpona na Triglav. Ko sem se v soboto, 23. sept. vračal, sem z Vrbe zavil proti Rodinam, kjer živi in dela znani planinski fotograf Jaka Čop. S svojo umetniško fotografijo se je uveljavil doma in po svetu. Nisva še prišla z besedo v sredo stvari in že mi je pokazal pismo Ljubljankanke, ki sem jo bil napotil k njemu, da si izbere nekaj Čopovih slik. Da jih bo poslala v inozemstvo ljubiteljem naših gora, mi je rekla po telefonu. V njenem pismu, s katerim se je najavila na Rodinah pri Čopu, sem bral: »V Nemčiji

Leta 1921 sem prejel od okrajnega glavarstva v Kamniku vodniško knjigo s pravico, da vodim turiste po zaznamovanih poteh v Kamniških Alpah. Leta 1935 sva z bratom Lojzatom pa Peter Uršič in Andrej Šlebir opravili v Ljubljani petdnevni tečaj za gorske vodnike in dobili vodniška spričevala. Potem sem vodil precej turistov križem krašem po Kamniških, kar lahko pričajo očka Grintovec in mati Kočna s hčerko Skuto in vpisi turistov v moji vodniški knjigi.

Leta 1922 je bila ustanovljena v Stahovici gorska reševalna postaja. Tedaj je Ivan Krivec, gospodar kočice na Kamniškem sedlu, prinesel od Glavnega odbora SPD ustno naročilo, naj zberem dobre fante, ki bi bili sposobni za reševanje v gorah. Z njimi naj ustanovimo gorsko reševalno postajo. Prvi reševalci smo bili mi štirje bratje Erjavški, Franc Ajdovec, Franc Balantič, Jože Gradišek in Janez Kočar. Nekaj jih je kmalu odnehalo, na njihova mesta pa so prišli bolj izurjeni gonjači, kot Peter Uršič, Andrej Šlebir, kasneje pa tudi Pavle Kemperle iz Kamnika. O nesrečah in izgubljenih, če nas niso obvestili kar sami turisti, smo dobivali sporočila od Maksa Koželja iz Kamnika. Takrat še ni pel telefon, zato je bilo treba kar z dolgimi koraki odnesti sporočilo o reševalni akciji Koželju v Kamnik.

Posebne reševalne opreme še nismo imeli, le dereze na šest krempljev in cepin pa konopljeno vrv. Nosila smo si po potrebi kar sami napravili.

Po vojni leta 1947 me je GRS Slovenije postavila za vodja postaje GRS v Stahovici, v kateri je bilo šest reševalcev, domačinov iz Stahovice in njene soseščine.

Prej kot je bila organizirana reševalna ekipa v Stahovici, so reševali ponesrečence v naših gorah le lovci in pastirji. Spominjam se nesreče študenta Petriča, ki je leta 1912 padel z grebena Rinka—Skuta na jezersko stran. Poklicali so lovca Bosa iz Bistrice, ki je spotoma vzel s seboj še Vrtačnikovega Jako, pastirja v Klinu. Naša sta ponesrečenca mrtvega za steno pod snegom. Bos se je spustil po vrvi do njega, in ga navezal, da sta truplo lahko potegnila ven.

V Planjavi se je Wunderlich spuščal po žlebu in zdrsnil pod sneg za steno. Nazaj ni mogel več. Dva dni je klical na pomoč, predno so ga našli pastirji iz Klina. Ker na Sedlu niso imeli vrv, so pastirji razrezali odejo v trakove in iz njih spletili vrv, s katero so sestradanega in premraženega Wunderlicha potegnili iz hladilnika.

Pomnim tudi smrtno nesrečo župnika Hegelmana v Gamsovem sekretu leta 1917. Ponj so šli lovec Bos, Franc Logar in Jože Ajdovec in ga spravili nad luknjo v steno, kjer se jim je vrv zataknila. Naslednji dan so spustili Bosa v steno, da je iztaknil vrv in so truplo lahko spustili na melišče.

Tiste čase so se lovci in divji lovci dostikrat pokali med seboj. Tako sta bila na Petkovih njivah pod Korošico ustreljena dva divja lovca Štajerca. Lovci se večkrat bežali, ko so začele žvižgati krogle, včasih pa so tekli divji lovci.

imam prijatelje — Nemce. Mož moje znanke se imenuje Triglav! Do tega imena pa je prišel na tak način: Njegov oče je med prvo svetovno vojno služil vojake nekje na Gorenjskem in se zaljubil — v Triglav.

Takrat se je zaobljubil, da bo njegov sin dobil ime Triglav, če ga bo kdaj imel. Ko se je vrnil po vojni domov, se je poročil in rodil se mu je sin, ki je bil resnično — na jezo in začudenje župnikovo — krščen na ime Triglav.

No, ta gospod, Bauer se piše, nima niti ene same slike tega svojega soimenjaka Triglava in to bi mu jaz rada preskrbela. Urednik Orel mi je rekel, da so vaše slike najlepše. Ali bi mi lahko dali nekaj posnetkov? Rada bi jih imela za cel album ali kolikor mi jih pač morete odstopiti.»

Vsekakor vsaj zanimivo: če nič drugega ne, da živi Nемец z imenom Triglav, še bolj pa, kako je do imena prišel!

T. O.

Tehnični podatki o treh zimskih solo vzponih J. Ghirardinija

Severna stena Matterhorna, smer bratov Schmidtov, tretji solo vzpon in zimski 20. dec. 1977 do 23. dec. 1977.

Grandes Jorasses, Crozov steber, prvi solo vzpon in prvi zimski 6. jan. 1978 do 10. jan. 1978.

Elger, severna stena, klasična smer iz I. 1938, druga zimska ponovitev in solo, 6. marca 1978 do 12. marca 1978. Pripomba J. Ghirardinija: V vsako smer sem vstopil po novem snegu in izstopil, preden je prišlo do ponovnega snega. Če bi bil čakal na dobre razmere, ne bi prišlo do teh vzponov. Ta zima je bila ena od najtrših: o tem pričajo tudi veliki, pogosto dramatični plazovi skoraj po vseh Alpah.

Material in tehnika: Toplo, volнено perilo, srajca iz fine volne, jopič »rexotherm«, specialni zimski čevlji, trije pari rokavic itd. Bivak: slonova noga s sintetično vato, vatiran jopič, najlonska streha na zaporo. Material: vrv 35 m/9 mm za samovarovanje, 35 m/7 mm za morebitni umik, 10 klinov, jumar,

Nekoč, ko sem čistil pot s Kalške gore, sem zagledal kosti, ki se mi niso zdele gamsje. Preiščem okolico, najdem luknjo in zlezem po vseh štirih vanjo. Notri sem posvetil z baterijo in zagledal kup človeških kosti. Morda je tu končal svojo pot vojni ubežnik ali pa je umrl ranjeni divji lovec.

Z bratom Tonetom sva prvič reševala leta 1921 dva študenta s Kalc, ki nad Kodrovim grlom nista mogla ne naprej ne nazaj. Spravila sva ju v dolino. Potem so se kar vrstile nesreča za nesrečo.

Junija 1924 sva z bratom Lojzetom ves dan nabijala nove kline v Kalški gori in Grebenu. Ko sva se pod večer utrujena vrnila v Cojzovo kočo, nama je oskrbnik povedal, da je Čeh Klement Vepřek iz Prage na povratku s Kočne zašel na staro nemško pot, prišel v Hudi graben in padel v grapo. Z Lojzetom sva takoj šla ponj. Kuhala se je nevihta in padle so prve kaplje, ko sva v temi prišla do ponesrečenca. Spravila sva ga pod skalo na varno pred hudournikom, ki se je vdrl po grapi in valil kamenje. Ko se je vneslo, so prišli od Suhadolnika še drugi na pomoč in prenesli smo ponesrečenca v Suhi dol.

Mesec dni kasneje je dr. Klinar iz Hrastnika zašel z Malih podov v Gamsov skret. Jaz sem tedaj šel tam čez na Kokrsko sedlo. V grapi zaslišim ropot, ugledam turista in ga vprašam, kam gre. Pravi, na Kokrsko sedlo. Počakajte, da pridem do vas in vas spravim iz nevarnega položaja. Ko prideva do stanu pod Slemenom, pridrvi po tleh megla. Pohitiva, nevihta bo. V pečevju nad stanom je zijalka, kamor sva se zatekla pred neurjem. Ko se je poleglo, sva šla čez Légarje, kjer naju je še enkrat napralo, da sva prišla v Cojzovo kočo do kože premočena.

Maja 1927 si je na Korošici zlomil nogo neki študent, kar je prišel povedat njegov tovariš v Bistrico. Šli smo torej na Korošico v snegu, ki se je do Kopanj pota udiral do pasu, višje gori je bilo že bolje. Ponesrečenca smo nesli s Korošice po Beli in Bistrici notri v Stahovico, da so nam skoraj odmrle roke.

Oktober 1927 je zašel Franjo Bureš s sinom pod Legarje v Jurjevce. Bili smo pri Žagani peči, ko zaslišimo klice iz Jurjevca. Takoj sem šel s šestimi drvarji na Kokrsko sedlo, ob enajstih smo zbudili oskrbnika, popili nekaj čaja in šli naprej brez luči, k sreči je bila svetla noč. Našli smo ju pod Malimi vratci v Jurjevcu in spravili na toplo v kočo. Junija 1928 se je na severni strani Grintovca smrtno ponesrečil Veber iz Novega Sada. Prenesli smo ga na Jezersko.

Maja 1933 je pod Rdečim kupom v Planjavi vzel plaz Sandija Wissiaka. Prenesli smo ga v Kamniško Bistrico.

Julija 1933 se je v Mokrici smrtno ponesrečil Viktor Blejec pri nabiranju planik.

Maja 1935 se je namenil Gombač iz Ljubljane čez Mala vratca na Velike Pode smučat.

8 vponk, 6 lednih klinov, zanke, vrvca 5,5 mm, streme, dereze (12 zob), ledno kladivo.

Čelna svetilka, plinski rešo, pomožni rešo (na meto), nožič, lahek pribor, sveče, naočniki za sonce in vihar. Pogosto sem potegnili oprtnik za seboj. Ta sistem mi je omogočal relativno varnost brez pravega samovarovanja. Kadar pa sem uporabil to za res kočljive raztežaje, sem moral plezati raztežaje po trikrat (Prusik, jumar).

Hrana: Pri pripravi in realizaciji teh tur nisem užival nobenih mesnih hranil (mesa, rib, paštet, sira in dr.), nobenih denaturiranih in ne demineraliziranih hranil (bela moka, bel sladkor, sintetični vitamini, ekstrakti idr.). Hranil sem se s sezonskim sadjem ali posušenim, žitom, sezonskim sočivjem, morskimi algami, sem in tja s sirom in jajci. Med vzponom sem užival med, mandeljne, suho sadje, posušene alge, mandljeve pire, pijače iz sočivja in sadja, infuzije in biskvit. Za stisko (preživetje): 100 mandeljnov.

Taka prehrana je zelo energetična in ne redi. Treba pa se je take hrane navaditi. »Jedilnik« ne zavisi samo od hranilne vrednosti teh hranil, marveč predvsem od njihove asimilacije, presnove.

Na koncu se Ghirardini zahvaljuje M. Jeanne Monnet, njenim in svojim staršem pa prijateljem za moralno pomoč, navaja pa v zahvali tudi vrsto proizvajalcev, ki so ga podprli z opremo.

T. O.

NAJBOLJŠI, NAJVEČJI IN NAJBOLJ PROBLEMATIČNI

Nepodpisani člankar je v »Der Bergst.« 1978/3 o Messnerju med drugim zapisal: R. Messner je marca 1978 odšel na Everest s spektakularnimi cilji, ki jamčijo pozornost svetovne javnosti, »publicity«. Mnogi so rekli: Naj bi se vendarle kje našel kak devet-tisočak — za Messnerja. Ni dvoma, pravi člankar, da je Messner imeniten alpinist, planinski pisatelj, dober predavatelj, da ima tudi tisk za seboj, kakor ga je imel kvečjemu še Trenker, vendar na drug način. Tisti, ki ga napadajo, pravijo, da je tudi dober trgovec, manager: Radio, televizija, največje revije (Stern, Bunte, Spiegel, Zeit) rade poročajo o njem. Ampak: Če se o kom mnogo poroča, je marsikaj zapisanega

Pod Vratci mu je zdrsnilo in padel je v Jurjevec, kjer je nezavesten obležal na plazu. V Bistrici sem zvedel za nesrečo, vzel s seboj brata Lojzeta in odšel v Jurjevec. Ko prideva do njega, vidiva, da ima razbito glavo. Obveževa ga in zavijeva v odeje ter peljeva po snegu proti dolini. V mraku pridejo še drugi reševalci iz Bistrice in s skupnimi močmi spravimo v Konec. Vendar je Gombač kmalu podlegel ranam na glavi.

Junija 1935 se je smrtno ponesrečil Vavpotič iz Kamnika. Zvečer sva kramljala v Cojzovi koči, vprašal sem ga, kam namerava jutri, ker je slabo vreme in dosti snega. Pravi, šel bom čez Kalce na Krvavec. Odsvetujem mu to turo, češ da se bo v megli izgubil. Ni me ubogal, onstran Kalške gore se je izgubil in zašel na rob Kalc, ki na vzhodu strmo padajo proti Kurji dolini. Prehodili smo vse Kalce in Grében proti Krvavcu ter Mokrico, toda nikjer ga nismo našli. Lovci, ki so takrat popravljali štante v Lazih in v Kurji dolini, so opazili krokarje, kako se spreletavajo nad plazom. Lovec France Uršič je menil, da mora tam nekaj biti, gams ali kaj drugega. Šel je tja pogledat in našel truplo.

Istega meseca sta se v Malem Hudem grabnu smrtno ponesrečila Janša in Mikšič, ki sta na poti s Kamniškega sedla v megli zašla pod Legarje. Pogrešali so ju 12 dni, kar nam je sporočil Maks Koželj iz Kamnika. Šli smo vsi štirje bratje v akcijo, po dva in dva, našli smo ju šele tretji dan.

Decembra tega leta je ostal v zametu na Veliki planini študent Vilfan iz Ljubljane in zmrznil.

Podobnih lažjih, težjih in smrtnih nesreč se je v petdesetih letih aktivnega reševanja v Kamniških Alpah nabralo okoli 120, od tega jih je bilo okoli 80 smrtnih.

Po vojni smo trije bratje Erjavški, Lojze je leta 1943 umrl, nadaljevali z delom v gorah, ki ga je štiriletna vojna ustavila. Sestra Francka je prevzela oskrbo koč v Kamniški Bistrici, Marička pa kočo na Kamniškem sedlu, ta je kasneje za Francko prišla v Bistrico. Zdaj je tam moja hči Slavka oskrbnica že 18 let, prej pa je bila 10 let oskrbnica v Domžalskem in Jaršem domu na Mali planini.

Leta minevajo, utrudili smo se in korak je začel zastajati. Zato sem si po vojni postavil na Mali planini kočo, ki je dobro služila turistom in domačinom v letih, ko so obnavljali od Nemcev požgane koč po Veliki, Mali in Gojski planini. Tja gor sem najraje hodil čez Pasjo peč, odkoder se odpira pogled na Kamniške Alpe, kajti moje največje veselje je v gorah.

Francetu Erjavšku želimo njegovi prijatelji in znanci ob osemdesetletnici zdravja in dobre volje še vrsto let.

Vlasto Kopač

napak in površno. Ne vedno dobro informirani novinarji so iz Messnerja naredili kliše: Messner je junak, superalpinist, obenem pa še mogočen, če ne aroganten posloven človek.

Kaj so zakrivilni časnikarski mediji? Članekar navaja tri njihove napačne novice o Messnerju. Prva: Messner je prvi in edini alpinist, ki je prišel na Everest »brez kisika«. Vsi strokovnjaki pa vedo, da se v višinah nad 7500 m brez umetnega kisika ne more živeti. Brez kisikovega aparata je možen vzpon le na tiste himalajske vrhove, na katere je možen hiter vzpon in sestop. To so le »nižji« osemtisočaki od 8100 do 8200. Poleg tega časnikarji stanovitno zamolčujejo, da je Anglež Norton v 30 letih dosegel višino od 8400 m do 8600 m, da so Šved v Dyhrenfurthovi ekspediciji 1968 prekoračili vrh Everesta brez kisikovih aparatov, (vendar jih je nekje blizu čakala zaloga kisika), da je l. 1977 Michael Dacher 8400 m visoki Lhotse dosegel brez kisika (aparati pa so bili deponirani v zgornjem taboru).

Druga napaka je v trditvi, da je Messner edini superalpinist, ki brez problemov spravlja podse najvišje vrhove. Tri osemtisočake ima za seboj. Ducat drugih je prišlo »komaj« na dva osemtisočaka. Toda tudi za Messnerja velja, da pri vsakem vzponu nad 8000 m brez kisikovega aparata odmro milijoni živčnih celic. Vprašanje je le, kdo je pripravljen to tvegati. Hans Schell iz Gradca, ki ima dva osemtisočaka, je izjavil: »Ta super fair-play je zame preveč tvegan.« Tirolec Peter Habeler je izjavil: »Brez kisika grem le, če je možen hiter umik.«

Tretje: Messner je edini, ki ne rabi velikih ekspedicij za vzpon na visoke gore. Tudi to ni res, kajti to so delali že drugi pred njim. Najcenejšo ekspedicijo vseh časov je vodil dr. Herbert Tichy 1956 na Čo Oju (3 Avstrijci, 1 šerpa, vsi trije brez aparatov). Podobnih ekspedicij je bilo še nekaj.

Napačno poročanje o Messnerju ni dobro, lahko je celo nevarno. Mikavno in nevarno je za mlade alpiniste, češ, Messner je zgled, da se da živeti od gora kot »profi« in

PLANINSKO DRUŠTVO SEŽANA

JOŽIČA MILAVEC

Pred več kot 25 leti je uradno zaživelo PD Sežana kot 74. društvo v Sloveniji. Ob ustanovitvi je štelo 68 članov, danes pa smo 690 članska družina s skupnim ciljem: razvijati tovarištvo in prijateljstvo, ohranjati naravne lepote, krepiti obrambne sposobnosti in na vsakem koraku ljubiti tisto, kar je naše in najsvetejše — domovino.

Te vrednote so 20. novembra 1952 vzpodbudile prve člane k ustanovitvi planinskega društva, saj v človeku ni samo potreba po osvajanju visokih gora, temveč tudi po doživljanju narave, po družbenem delu, po veljavnosti in ohranitvi naravnih lepot.

Slavnik, Vremščica, Nanos, Trstelj pa Vilenica in Škocjan... Koliko sijajnih biserov sredi pisanega slovenskega ozemlja, stebra našega obstoja. »Ljubim razvalovljeni Kras...« poje Kosovel v svoji pesmi. Njegovi misli se konec 1977 pridružuje naših 18 cicibanov, 285 pionirjev, 202 mladincev in 185 starejših članov, ki v društvu razvijajo dejavnost v mladinskem odseku, v odseku za planinska pota in markacije, varujejo lepote narave, se vadijo v alpinistični sekciji, pripravljajo ture in izlete za rekreacijo, sodelujejo v propagandni dejavnosti — s predavanji, na pohodih in tekmovanjih, pri vzgoji in izobraževanju kadrov, sodelujejo pa še pri drugih akcijah in — ne nazadnje — so tudi pomemben dejavnik splošnega ljudskega odpora. Ob ustanovitvi je imelo društvo že razvito izletništvo, prizadevali pa smo si postaviti tudi planinsko postojanko na Slavniku in Vremščici. Kasneje se je v društvu razvila jamarska sekcija. Ta se je okrepila, se odcepila in zaživela kot samostojno društvo, saj obstoje za to naravni pogoji. V našem delu še danes prevladuje izletništvo, napredovale pa so tudi dejavnosti po odsekih. Nobeden od teh ne bi mogel uspešno delovati, če nam skrb za vzgojo mladine ne bi bila pri srcu.

V mladinskem odseku, ki je bil ustanovljen 1964. leta, tvori več kot $\frac{2}{3}$ vsega članstva osnovnošolska mladina. Planinske sekcije imamo v osnovni šoli v Sežani, v Dutovljah in v Divači. V zadnjih dveh letih imamo v svojih vrstah tudi cicibane-planince iz vzgojno-varstvenega zavoda Divača, ki pod vodstvom mentorice pridno hodijo v breg. Doslej je že 40 cicibanov prejelo značko ciciban-planinec. Od 1971. leta dalje smo petkrat organizirali planinsko šolo in dvakrat tečaj prve pomoči. V akciji pionir-planinec je sodelovalo 231 pionirjev, za osvojenih 6, 12 oziroma 20 vrhov pa je do sedaj prejelo 40 članov bronasto, 12 srebrno in 6 zlato značko pionirja-planinca. Kar 21 planincev smo zbrali v letnem tečaju za mladinske vodnike in mentorje, 8 od teh je opravilo še zimski del tečaja, eden pa tečaj za inštruktorja planinske vzgoje. Kljub

postati slaven. Pa tudi za starejše alpiniste, ki v alpinizmu odklanjajo komercializacijo in »publicity«.

Nepodpisani člankar je začel in končal s »quo vadis, Messner«. Kam greš, kaj bo iz tega, če te vsi moderni mediji na ta način predstavljajo?

Naj pripomnimo: Stvar ima še svojo drugo stran. Če raste slava, če je občudovalcev vedno več, se tudi nevoščljivci in sovražniki množijo.

A kako je pravzaprav bilo? Tirolska ekspedicija na Everest je bila res prava »bomba«: 7 alpinistov je prišlo na vrh, na katerega je l. 1953 prišel prvi človek, do l. 1978 vsega 22 navez, Tirolci pa so s svojo ekspedicijo bili na vrhu Everestu kot 23., 24., 25. in 26. naveza. Messner in Habeler sta pustila svoja kisikova aparata na 8000 m, ne da bi jih rabila. S seboj sta vzela le tablete zoper glavobol. Messner je izjavil: V 10 letih za osemtisočak ne bo več treba kisikovih aparatov. Če ga imaš s seboj, degradiraš osemtisočak v šesttisočak. Dnevno sva popila pet do šest litrov čaja, čeprav nisva bila žejna. Bila sva navezana na 15-metrsko vrh, pri sestopu sva bila nenavezana. Na vrh sva šla brez čaja in hrane, imela sva s seboj le kamero, rezervne rokavice in magnetofon, ki naj bi zabeležil besede in zvoke na vrhu. »Na vrhu mi je prišlo na misel vse kaj drugega, kot sem pričakoval. Nobena globlja misel, le izbruh čustev, ki jih doslej nisem poznal.« je izjavil Messner. Oba s Habelerjem sta na vrhu jokala kot otroka. Habeler pripoveduje: »Sklenil sem iti proti vrhu, dokler bi se počutil normalno. Pri vzponu sem se komaj zavedal, da sva na Everestu, hodil sem enako kakor kjerkoli drugod. Mislim tudi, da pri sestopu duhovno nisem bil čisto pri sebi.«

Habeler nima posebnih načrtov. Pravi, da se bo zdaj bolj posvetil družini. Na osemtisočake zdaj ne misli. Messner pa je razglasil svoje sanje: Rad bi stopil v Evropi v letalo z 20 kg prtljage in tak stopil na — osemtisočak.

DAV je Messnerju dodelil nagrado 2000 DM za knjigo »Izziv«.

Predsednica PD Sežana Jožica Milavec;
slavnostni govor ob 25-letnici PD
jo povsem označuje

trajni skrbi za vzgojo kadra nam je v društvu ostalo le 7 mladinskih vodnikov in mentorjev. V bodoče bomo morali temu vprašanju posvečati še večjo skrb. Tudi predavanja z barvnimi diapozitivi — le teh smo v dvajsetih letih organizirali kar 84 — so prispevala k vzgoji članstva.

V domače planine je bilo organiziranih 248 izletov, z udeležbo 5490 planincev, ki so preživeli v planinah 7951 planinskih dni. Tuje gore smo obiskovali v organizaciji izletov Planinske zveze Slovenije in v lastni organizaciji, skupaj je bilo 53 izletov z udeležbo 372 članov in 1051 planinskimi dnevi. Te številke so same dovolj zgovorne. V dejavnost društva sodi tudi markacijski odsek in skrb za planinska pota. Leta 1975 smo na novo uredili planinsko pot Senožeče—Vremščica. Vsako leto s prostovoljnim delom obnavljamo markacije slovenske planinske transverzale od Osojnice do Markovščine in drugih planinskih poti na našem področju.

KAJ PRAVI O »EVERESTU BREZ KISIKA« MESSNER

V »Geomagazinu« 1978 je Messner opisal svojo pot na najvišji vrh na Zemlji izčrpaneje kot Habeler, povzeli pa bomo samo tisto, kar se nam zdi posebej značilno: »...včeraj je Peter zbolel. Pokvaril si je želodec, zato je ostal v taboru 3. Mene pa je lepo vreme vabilo, naj grem naprej. Nisem mislil, da bi šel sam. Tisti hip sem podvomil v vse. Everest, kakršnega sem si zamišljal že leta, se mi je zdel drzna misel. Če pridem na vrh, bom obesil hribovstvo na klin.«

»Z dvema šerpama sem odšel iz višine 7200 m, da bi našel mesto, od koder bi se morebiti sam pognal na vrh. Migma se je takoj zavlekel v svojo spalno vrečo, Ang Dorje pa je zaman skušal utrditi šotor, kajti veter naju je s šotorskim platnom vsak hip usekal po glavi. Vselej sem mislil, da ga bo raztrgal in pometel z nama vred. Toda šotor je zdržal, le snežne naočnike mi je veter odnesel in še kuhalnik. Pri minus 40 stopinj je pihal veter s hitrostjo 200 km. Sestop je bil nemogoč, vsi trije bomo podlegli, Migma, Dorje in jaz, na najvišjem sedlu na svetu, na meji med Tibetom in Nepalom. Oba se bojita kakor jaz, vendar — ona dva se ne borita več. Jaz pa sem hotel postaviti drugi šotor. Hotel sem priti odtod, hotel sem to preživeti. Z Dorjem sva postavljala šotor, toda veter nama je stvari trgjal iz rok. Dva tri metre vsaksebi nisva več slišala drug drugega. Veter nama je zasipal oči in jih obmetaval s snegom, ki je vihral po vetru. Zdaj je že prepozno — za vse. Na prstih, na nosu se že kažejo belomodre sence, znamenje ozeblin, ves sem ohlajen.

Končno se lahko splazim v drugi šotor. Vihar postaja orkan, vatirana obleka ne zaleže več. Ko sem pogrlnjal po šotoru izolacijo in spalne vreče, se mi je zazdel vzpon na Everest brez kisika vedno bolj nesmiseln. Moral sem se uščipniti, da sem prišel do občutka, da živim. Zelo počasi sem mislil, tudi jezik mi je odpovedoval, govoril sem

Varstvo narave je bilo in bo tudi v bodoče tista vrednota, ki jo moramo razvijati ob vseh naših akcijah in s posebej organiziranim delom za osveščanje občanov. Planinci temu posvečamo posebno pozornost na izletih in drugih akcijah.

Alpinistična sekcija razvija v društvenem okviru svojstveno rast. Iz leta v leto izbira zahtevnejše cilje. Tečaja za alpiniste se je udeležilo 6 naših članov.

Člani društva se zavedamo, da nas tekmovanja in pohodi vedno bolj povezujejo z društvom. Ko se privajamo na planinske spretnosti, ko v gorah preizkušamo znanje in sposobnost, delamo s tem tudi za cilje splošnega ljudskega odpora in družbene samozastite, ohranjamo in razvijamo tudi tradicije NOB, spoznavamo vrednote naše revolucije in se kalimo v borbe za mir, sodelovanje in prijateljstvo med narodi. Sežanski planinci smo sodelovali na področnih, republiških in zveznih orientacijskih tekmovanjih. Svoje sposobnosti smo merili tudi na tekmovanjih občinske organizacije ZRVS in občinskih tekmovanjih ekip za prvo pomoč. Zato je naše delo tudi vsajeno v organizem družbenega življenja, vredno pozornosti, saj ima svojo družbeno moč in pomen. Izvršni odbor Občinske konference SZDL Sežana nam je ob vrednotenju dela našega društva dne 26. aprila 1971 podelil priznanje OF, posebej za uspešno delo z mladino, dne 10. 2. 1978 pa smo od Temeljne telesno-kulturne skupnosti Sežana prejeli plaketo za dosežene uspehe pri množičnosti v telesni kulturi v letu 1977. Za vse nas pa je bilo priznanje in delovna zmaga razvitje društvenega prapora prav na dan obletnice našega društva. Društveni prapor smo si oskrbeli z materialno pomočjo posameznikov — članov društva, prijateljev, društev, družbenopolitičnih organizacij in delovnih organizacij.

Posamezni člani so prejeli naslednja priznanja: leta 1968 od Občinske konference SZDL »Priznanje za dolgoletno delo v planinskem društvu« 1 član; 1969. leta »Priznanje ob podelitvi nagrade 28. avgust za posebno prizadevanje za napredek občine Sežana« 1 član; leta 1975 od TTKS Sežana »Priznanje 30 let telesne kulture« 4 člani; leta 1976 od Obalno-kraške konference ZSMS Koper »Priznanje 25. maj« 1 član; leta 1978 od Občinske konference SZDL »Priznanje OF« — za razvoj in uspehe planinstva 1 član in priznanja Planinske zveze Slovenije: 1 pohvala, 6 bronastih, 4 srebrna in 2 zlata častna znaka PZS pa še 1 srebrni častni znak PZJ.

Vežejo nas planine, povezujeta nas ljubezen do domovine in naroda. Vsa naša planinska pota, vsa prijateljstva, posebej med planinci, imajo svoje korenine v ljudeh in dejanjih, ki so danes že zgodovina našega slavnega boja za osvoboditev. Vse naše dosežke utrjujemo in spopolnjujmo tudi mi — planinci, ko vsak po svoje in hkrati enotno soustvarjamo našo družbeno moč: s stališči, z ravnanjem, z vsakovrstnimi akcijami. V vsem tem je ljubezen — ljubezen do narave, ljubezen do človeka, ljubezen do domovine. Ljubezen pa je sreča, ki nam daje moč.

Opomba: Iz slavnostnega govora ob praznovanju 25-letnice obstoja Planinskega društva Sežana.

počasi, kot da sem na smrt bolan. Ko sem pozneje sebe poslušal, svojega govorjenja nisem spoznal.

Ko je potekala druga noč v smrtni coni, sem še enkrat stopil iz šotora in pretipal zunanje šotorsko ogrodje. Koža mi je ostajala na aluminiju. Na nebu ni bilo sinje špranje, vse je bilo sivo, megla, snežne grive in zastave. Vihar. Če jutri ne bo bolje, je po nama. Za vsako ceno si moramo skuhati čaj, veliko piti, če ne bo eden od nas še to noč mrtev.

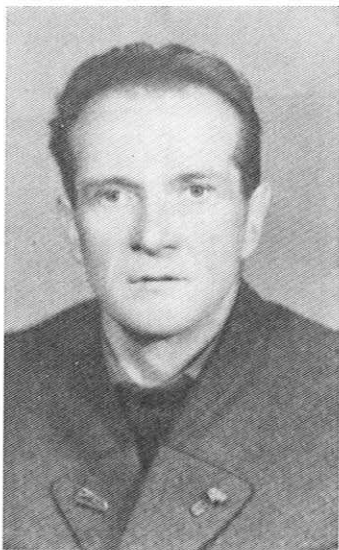
Zjutraj je kazalo malo bolje, Migma in Ang Dorje sta začela sestopati. Ostal sem sam, neskončno utrujen. Zlezal sem skupaj, obsedel. Potem sem skočil pokonci in se pripravil k sestopu. 50 ur sem preživel v smrtni coni, brez spanja, brez mirnega trenutka, ves čas v strahu, da me veter zbríše s tega sveta. V nekaj urah sem se postaral za več let. Dva dni sem sestopal, se obešal po zankah, prehodil Dolino molka v siloviti pripeki brez sence. Često se mi je zdelo: »Tu še nikoli nisem bil.« Me zapušča spomin? V taboru 2 so me ponoči zagnile težke depresije. Ko sem prišel v bazo, nisem bil več jaz. Bil sem razbitina, od sonca presušen, izlužen od višine, premražen do kosti. In dobro se mi zdi, da me nobeden od mojih tovarišev ni pomiloval, obdržal sem svoje dostojanstvo, svojo neodvisnost.

Že v prvi noči v bazi sem pomislil: »Ali naj se res umaknem?« V podzavesti je vstajal moj stari cilj, sprva meglen, kmalu pa se je vsilil v zavest — sanje so hotele postati življenje.

Sprva se mi je zdelo iluzorno, da bi se povzpел na Everest. Potem je to postala fiksna ideja in nazadnje filozofija: »Ali je človek tako ustvarjen, da lahko doseže to kóto?« Ali pa: »Ali je svet tako ustvarjen, da bi človek zmoget stopiti na njegov najvišji vrh brez tehničnih pripomočkov?«

Jaz ne rinem v gore, da bi si podvrigel njihove vrhove. Jaz se le podajam v mejne situacije, da preskušam svoj strah, dvom in vrlino. Ta avantura pa zmedli, če se

LOVCU IN GORSKEMU REŠEVALCU JURIJU ROMŠAKU — TOPLIČARJEVEMU V SLOVO

Na stranskem pokopališču smo, 26. oktobra letos pokopali Jurja Romšaka, aktivnega gorskega reševalca od leta 1956. Rodil se je v Črni nad Kamnikom pri Topličarju, dne 23. 4. 1920, v družini z dvanajstimi otroki. Svojo mladost je preživel v Črni, v začetku leta 1944 je odšel kot aktivist OF v partizane. Po vojni je bil do leta 1947 v KNOJ, tega leta je postal tudi član ZK. V lovsko družino v Stahovici se je včlanil leto kasneje, nato pa je postal poklicni lovec v Kamniški Bistrici, kjer je leta 1974 odšel v pokoj.

Na grobu mu je himalajec Tone Škarja, načelnik GRS postaje Kamnik, namenil naslednje besede:

»Ko pretreseni stojimo pred tvojo smrtjo, lahko obenem pogledamo tudi sebe. Mislimo, da živimo drug z drugim, v resnici pa živimo drug mimo drugega. Vidimo sebe, hitimo za svojimi cilji, nimamo časa, da bi pogledali levo in desno za svojim prijateljem. Da smo imeli prijatelja, opazimo ko ga ni več. Tako je kot s hišno uro; ne slišimo je, ko tiktaka, zaslišimo jo šele, ko se ustavi.

Tvojega veselega pozdrava ni več, ni več tvojega trdega smeha, ki je enako prekrival žalost in veselje; smeha, ki je bil izziv in kljubovanje usodi.

Kaj je veličina človeka? So to dejanja, ko jim drugi napihnejo mere? Ali so to plemenita dejanja, ki se jih človek še ne zaveda, pomagajo pa živeti soljudem? Bil si borec, bil si lovec, bil si reševalec. Kaj in kakšen je človek, se pokaže — če je treba — tudi ko je sam. Kako toplo in mehko srce se skriva pod trdo lupino, sem videl nekega dne, ko naju je s prijateljem grdo zavrnila neka divja stena. Ko sva se ranjena spuščala po

človek zaradi slavohlepja zateče k tehničnim vzvodom. Tudi najvišja gora se ,usuši', skrči, če jo naskočimo s stotinami nosačev, klini in kisikovimi aparati. Kdor cuza kisik iz kisikove steklenice, zniža Everest v šesttisočak.

Himalajski pionirji so živeli v harmoniji s skrivnostjo gora. Nacionalistične ekspedicije med obema vojnama in po zadnji vojni so s svojimi ,zmagami' razbile harmonično razmerje med avanturo in neznanim svetom.

Vsaka ekspedicija od skrivnosti nekaj odkrhne. Čim gre za triumf na vrhu, ne pa za samopreskušnjo, se neko gorovje hitro izčrpa. Dihalna maska je zid med človekom in naravo, znižuje ali uničuje doživetje, ker onemogoča vizionarna doživetja. Na Everestu je bilo doslej 23 vponov z masko. Vzpon brez maske ,Everest by fair means', to je humana dimenzija (človeški dosežek), ki me mika. Ta ideja me je zajela, šel bom do kraja ali pa bom obležal. Vse bom zdržal in vse bom tvegaj. Odločil sem se, da igram samo na to karto.

Šest dni in noči sva potem s P. Habelerjem ostala v bazi, da se odpočijeva.

Ko se je z vrha Everesta vrnilo prvo ,zmagovito' moštvo, sva bila s Petrom v taboru 2. Morala je zrasla pa spet padla, kajti Šerpe so se upirali, da bi spremili na vrh še drugo moštvo. Poleg tega je Gradčan Robert Schauer oznanjal, da je pod Južnim vrhom Everesta masko snel, pa mu je v hipu ,vzelo sapo'.

Vodja avstrijske ekspedicije W. Nairz je pripomnil, da se mu je v glavi zvrtilo, ko je na vrhu za nekaj minut odložil masko. Te avstrijske izjave so pretresle Habelerja: ,Raje pridem na Everest z masko, kot pa da sploh ne bi prišel na vrh.' Vendar je ostal pri svojem sklepu, najbrž zato, ker se je zavedal, da bi drugega partnerja težko ,snal kar s klina'.

Jaz nisem prišel sem zato, da bi za vsako ceno prišel na Everest. Prišel sem zato, da bi ga spoznal v vsej njegovi veličini, tišini in težavnosti. Odločil sem se, da se

obtolčeni vrvi, sva se počutila neskončno daleč od sveta. Potem si se na melišču pojavil ti in ob tvojem bodrenju in zmerjanju se nama je zdelo, kot da je vrv dobra, stena prijazna in najina koža cela. Ko sva prišla dol, sva od same hvaležnosti do tvoje človeške solidarnosti vklesala v najbližjo skalo tvoje ime — Jur. Vidiš Jur, čeprav smo malomarni, boš zapisan v naših srcih prav tako dobro kot v tisti skali. Bil si pogumen in dober človek, bil si zvest tovariš. Kdor te je poznal, je imel več od življenja.«

KAVKAZ, ZMAGA VSEH NAS

DANILO ŠKERBINEK

Dve leti je minilo od vrnitve I. mariborske alpinistične odprave Kavkaz 76 iz Bezengija. Še se spominjamo obilice dela ob pripravah, kadrovskih težav pred odhodom, bobnečih plazov v bezengijskih stenah in mokrih cunj, ki so nam na vsaki turi še posebej zbijale voljo — pod ničlo, pa presneto slabega vremena, ki nam je odmikalo vrhove. Vse to vse bolj drsi iz spomina ob nepozabnih trenutkih na vrhovih Trapeznika, Ullu Auza, Kundum Mižirgija, Pik Panoramnega in ob podoživljanju drugih 29 vzponov, ki jih je odprava opravila. Srečni in zadovoljni obrazi, bogastvo občutkov in polet za nadaljnje nove naloge so najbolj zgovorno dokazilo pomena in uspeha te odprave. K temu moramo prišteti še bogate izkušnje in kopico pobud za v bodoče.

Pogoji za dvajset uspešnih let našega AO, ki jih pravkar slavimo, in s tem tudi za našo odpravo imajo korenine daleč pred zadnjimi dogajanji. Če je v kakšnem športu važno prenašanje izkušenj, ustvarjanje atmosfere za pomembnejše odločitve in pomoč pri velikih akcijah, potem to velja za alpinizem prav gotovo. Tisti prvi alpinisti leta 1935, ki so takrat ustanovili v Mariboru alpinistični odsek, so pričeli z oblikovanjem alpinistične miselnosti v mestu ob Dravi. Alpinizem ni arenski šport. Pripovedi o turah,

vrhu odpovem, če mu ne bom kos brez dihalne maske. Ponavljam: Everest z masko — to je šesttisočak. Teh pa je precej.

„Everest bom zares doživel le, če ga ne bom obiskal s tehniko.“

Šele zdaj se pravzaprav začena avantura Everest — na višini 7200 m 6. maja 1978. Messner pravi:

»Naslednji dan sva se mukoma povzpela na Južno sedlo. Iz previdnosti nama je en Šerpa nosil dva francoska kisikova aparata. Če bo kdo od naju zbolel ali ga bo „zadelo v možganih“ (tako so govorili), bo imel na Južnem sedlu zdravilo — kisik. Midva sva kisikovi steklenici pustila na taboru IV. Zvečer so se Šerpe vrnili, angleški filmar Eric Jones pa je ostal, da naju snema na Južnem sedlu.

Vse želje in vse nade so se v moji glavi zgostile v energijo, ki naj odžeja mojo radovednost in moje slavohepleje. S Petrom se pozna 15 let, drug drugemu zaupava, kot alpinista se imava za nezmotljiva. Pripravljen sem iti na rob svoje eksistence, tvegat bom vse.

Kmalu po treh zjutraj sem začel kuhati čaj in kavo. Štiri do šest litrov tekočine morava zlit vase, to je za preživetje zelo važno. Sekal sem zledenelo kepo in jo topil. Voda se je zelo počasi segrevala. Potem sva se oblačila in obuvala, to je v tej višini trpljenje. Med peto in šesto uro zjutraj. Jaz nosim svilen spodnje perilo, volneno spodnjo obleko, nad njo kompletno puhovko, notranji in zunanji čevelj, gamaše iz neoprema; poleg tega tri pare rokavic, dve čepici, naočnike, v nahrbtniku pa rezervo: 1 par rokavic, čepico in naočnike. Poleg tega še vrv, kamero, višinomer, minitom aparat. To jutro me je manj kot sicer motilo to, da se je s šotora sesipal srež, da je bila spalna vreča zmrznjena in da so mi iz brade visele ledene sveče. Že 6 tednov smo živeli v takihle razmerah.

Nebo je bilo oblačno, le na zahodu se je videla sinja črta. Osupnila sva, ker sem vedel, da je to zadnja priložnost, a sem se takoj odločil, da se na to ne bom oziral.

v glavnem o uspehih, razumejo in cenijo le poznavalci. Ko smo se pripravljali na Kavkaz, je bilo sicer veliko težav, toda pripravljena je bila za pomoč vsa naša družba. Tudi tehnična priprava za odpravo je bila potrebna. Maribor je sicer imel že pred vojno odlične alpiniste, pa tudi kasneje ni glede tega nič zaostajal, a vendar je za tako večje podjetje bila potrebna tehnična zrelost.

Današnji razvoj človeške miselnosti, razvoj tehnike, tehnologije in vsega drugega terja tudi od alpinizma več; vedno višje, hitreje, bolje... Kot brez vzponov ni alpinizma, ni danes alpinizma brez manjših ali večjih odprav. Časi, ko smo šli v Dolomite, na Grossglockner in na Mont Blanc v okviru alpinistične odprave, še niso daleč, a vendar je vse to danes le še daljši alpinistični izlet, mnogokrat le za weekend. Po hitri oceni bi bilo kar zanimivo slediti tej smeri, kar seveda zahteva pripravljene in sposobne alpiniste. A stvar le ni tako preprosta. Denar! Zbrati 100 000 dinarjev in več ni lahko. Financiranje planinstva in alpinizma je v veliki meri še neurejeno. Tako je torej treba najti financerje in pri tem prositi, moledovati, se pogajati...

Slovenci si želimo uspešnih storitev v Himalaji in podobnih gorstvih. Ob tem se pa večina ne zaveda, da je za vsestransko pripravo dobre himalajske ekspedicije najprej potrebno nekaj odprav v Hindukuš in Pamir, za vsako od teh pa dvoje troje odprav v Kavkaz in Ande. Za uspešno delovanje teh odprav je potrebno spet trdo delo in nabiranje izkušenj v Centralnih Alpah itd. Za doseg himalajskega vrha je potrebna »piramidna« organizacija, nič manj »piramidne« priprave pa so potrebne za manjše odprave. In vse to stane več, kot je udeleženec sposoben sam prispevati. Želimo in upamo, da se bo končno tudi v financiranju našega športa kaj premaknilo, da bodo tudi alpinistične odprave kot konica ali vrhunski šport deležne organiziranega in rednega financiranja.

Vse navedene težave pa storitev, kot je bila odprava Kavkaz 76, v oceni le še povečajo. Celotna ekipa in vsak posameznik smo bili do skrajnosti zaposleni in obremenjeni. Kljub zelo pestri kadrovski sestavi so udeleženci naloge dobro opravili. Lahko rečemo, da je v naših mislih in, upamo, tudi pred javnostjo odpravo Kavkaz 76 močno predstaviti kot mozaik, sestavljen iz neštetihih kamenčkov, ki so jih vgradili alpinisti, planinci, prijatelji, znanci, sodelujoči kolektivi in še cela vrsta tistih, ki v svoji skromnosti niso hoteli biti imenovani.

Odprava pa ni le zmaga vseh, pač pa, upamo, tudi začetek za živahnejšo in širšo alpinistično aktivnost in odpravarstvo; prelomnica, ko bo lahko vsak sposoben alpinist tudi v tem koncu Slovenije našel možnosti za svoj razvoj in torišče v izvenevropskih gorah.

(Iz jubilejne publikacije PD »Kozjak«, Maribor)

„Obrneva se še vedno lahko,“ sem bodril Habelerja. Peter ima ženo in otroka, zato mu je taka odločitev težja. V podzavesti zraste zapora strahu. To vem še iz tistih časov, ko sem bil poročen. Odkar pa sem sam, se v mejnih situacijah počutim svobodnejši. Vse moje bistvo se osredotoči na to, da pridem naprej, nimam kaj izgubiti, le sebe. Jaz sem pa še tu.

Sneg pod nama je bil trd, veliko sva duškala. Rada sva se ognila s snega v pečevje, čeprav je to nevarnejše. Govorila skoraj nisva. Če je Peter narisal s cepinom navzdol obrnjeno puščico, sem jaz hitro naredil še eno — obrnjeno navzgor — to je bila nema diskusija.

Po 4 urah sva dosegla tabor V, za naju neke vrste zavarovanje hrbta. Skuhala sva si čaj, pol ure nato pa sva odrinila — deloma po kitajski strani grebena deloma po nepalski. Vsakih nekaj metrov sva hlatala za zrakom. Imel sem občutek, da me bo razneslo. Še višje gori bi se bil najraje ulegel in se nadihal.

Potem sem zagledal svoj najlepši greben, mogočno srenasto rez, na tibetsko stran oveheno z orjaškimi opastmi, na nepalsko pa je res imela le majhne ostreške.

Hodil sem kot avtomat, kot da bi to pot na Everest naredil spotoma. Pazil sem, da ne stopim v opast. Malo pod ‚Hillary Steps‘, najtežjim mestom pod vrhom, sem počakal, da me je Peter došel. Potem sem mesto preplezal in trikrat ali štirikrat počival vmes. Nad strmino sva se s Petrom izmenjala v vodstvu. Med fotografiranjem sem često pozabil potegniti na oči zaščitne naočnike.

Kmalu po 12. uri sva bila na 8800 m in ko sva počivala, nisva mogla stati na nogah. Počepnila sva, pokleknila in objemala zasajeni cepin. Nisva se varovala, zavedala pa sva se, da oba prav ravnav. Tako si zaupava, da se ne bojiva drug za drugega. Težko dihava, komaj je sape za korak. Plaziva se. Pozabil sem, da sem. Petru se je bledlo, da ne pleza več, bog pleza zanj; Peter je ‚stopil iz sebe‘.

IZ KOČEVJA ČEZ KREMPO V KUŽELJ

PETER VOVK

To so bili časi mladih src in bosih nog. Torba bolj prazna kot polna, hitro nas je neslo naprej. Ljudje so bili dobri do mladih duš. Mleka in polente ni manjkalo. S seboj smo imeli belo moko, slanino in sladkor.

Pet nas je bilo, najstarejši sem bil jaz. Takrat mi je bilo devetnajst let. Iz Kočevja smo odšli na pot zvečer, svetil nam je ščip. Skozi Dolgo vas nas je spremljal nočni čuvaj. Zatrobil je pri vhodu v vas in spet pri izhodu.

Nekaj podobnega je bilo v Livoldu. Makadamska cesta se je vlekla do Štalcarjev dve uri, nato smo skozi Nove laze prišli v Kočevsko reko in Borovec. Krempa nas je sprejela vsa bela, polna narcis. Zadnji del poti od Krokarja do Kuželja je bil najbolj zanimiv. Hodili smo deset ur, štirikrat smo počivali. Cilj smo dosegli ob šesti uri zjutraj. Vas Kuželj.

Nastanili smo se v soteski. Majhna zelenica nam je dala dovolj prostora za bivanje. Mlinar in žagar v eni osebi je dal stare deske za okvir šotora in slamo. Streho iz platna smo imeli s seboj. Mleko in polento nam je prodajal mlinar. Jedilni list se je z dneva v dan boljšal.

Na zeleno mizo pred šotorom so prilezli raki in sulci iz Kolpe. Belic in postvri ni manjkalo. Zrele so bile že prve češplje. Češpljevi cmoki, posuti s sladkorjem — hrana za bogove. Mlinarju smo pomagali pri domačih opravilih: zlaganju desk in žaganju hlodov. Vesel nas je bil, mladih fantov. Rekel je: Kje je sedaj moj! Kelnari nekje v Beogradu. Bistra in čista Kolpa je bila tedaj naš svet, v katerem smo preživeli dan. Bili smo dobri podvodni, in nadvodni plavalci. Vsak dan znova sem izgubljal oči v smaragdnih globinah Kolpe. Ribe so plavale v zeleni čisti vodi, kot da so od nekdaj in za vselej. Sonce je zjutraj kukalo čez skalnate stene in se počasi razmahnilo čez gladino vode. Petelini so že peli hvalnico naravi.

Mlinar nas je naučil loviti ribe s sakom. V polkrogu smo s kamenjem ogradili plitvo vodo in pustili odprtino proti sredini Kolpe. Prostor smo posuli z žitom in pustili drobno nit. Čez dobro uro sva že stala vsak na svojem mestu. Jaz pred vhodom s sakom, Marjan pa je poganjal ribe.

Mreža se je potresla, komaj da sem vzdignil sak. In imela sva sulce. Imenitna večerja in kosilo. Sicer pa smo bili bolj suhi kot debeli. Visok sem bil 193 cm, težak 82,7 kg. Tista magična teža za uspešnost, o kateri danes govorijo strokovnjaki.

Ko sem zlezal na vrh, sem vzel kamero iz nahrbtnika in filmal Petrove zadnje korake proti vrhu. Potem sva oba zajokala, legla v sneg, čustveno povsem pretresena. Solze so razrešile vse, kar je bilo med nama. Nisem občutil zmagošlavja ali moči, le občutek, da sem tu, in hvaležnost Petru. Zaradi evforije sem bil nekaj časa kakor iz uma, preplavila so me čustva, ki se jim nisem mogel upirati. Nič nisva govorila, le fotografirala sva se spet in spet. Nenadoma je Peter začutil krč v prstih — čutil ga je že v 'Hillary — stepu' in se zbal, da to napoveduje možgansko krap. Sam se je spustil navzdol, videl sem ga nazadnje na Južnem sedlu, ko sem še snemal na trak. Potem sem obesil del vrvi in baterijo filmske kamere na kitajsko znamenje in začel sestopati v upanju, da me Peter čaka na Južnem sedlu. Ni ga bilo, pregnala ga je panika. Vendar ni naredil nobene napake, njegova izkušnost se je izkazala. Zajel ga je sicer plaz, pa je pete odnesel, plaz je pustil le naočnike, eno derozo in cepin.

V taboru sva bila seveda oba 'srečna', 'high', 'evforična'. Zvečer so me zbolele oči, Petru je zatekel desni gleženj. Nastopila je huda noč. Z očmi ni bilo hudega, le snežna slepota. Vendar se mi je zaradi tega kar bledlo, jokal, kričal sem, vstajal, Peter pa me je tolažil kot otroka.

Naslednji dan sva šla v tabor 2. Jaz sem klecal in se spotikal za Petrom. 10. maja sva kot dva invalida priklamala v bazo, vendar oba z najboljšim upanjem.

Bi lahko bilo drugače? Na to zdaj ne misliva več. Uspeh in neuspeh v smrtnem pasu sta si tako blizu kot vihar in zatišje, kot mraz in vročina. Bil sem na sedmih osem-tisočakah, dosegel sem le štiri njihove vrhove. Pot med grobom in vrhom je bila zelo ozka. Naprej ne več, do kam boš prišel — bivanje v taki negotovosti ni zato nič manj smiselno. Ampak — bolj intenzivno!

Tako Messner v »Geomagazinu«.

Glavno vodilo pri našem načinu življenja je bilo gibanje. Ves dan smo bili na nogah. Izletne točke, ne ravno lahke — Bele stene, Krokari, Samec — so se svetile v soncu. Plezanja je bilo dovolj, hodili smo kot gamsi, ki jih je v stenah ob Kolpi tudi nekaj.

Bili smo kot Romi: bosopeti, v kratkih hlačah, brez srajce. Koža je bila ožgana, utrjena od vetra, sonca in dežja. Bili smo dobri strelci s fračo in lokom. Prebirali smo zgodbe o Vinetuju, Oldšaterhandu, Oldfirehandu in o drugih junakih Divjega zahoda.

Skalnat svet je skrival v sebi kače. Moj pes Sambo je bil pravi mojster zanje. Čim je kakšno zvohal v bližini, je lajal in renčal. Ni hotel napadati, ker jo je že krepko skupil od kačjega pika. Bolehal je dlje časa, komaj da je ostal. Za nas je bil to signal, da smo ukrepali. Večeri na vodi s čolnom ob ščipu so bili nekaj posebnega. Doživeti jih moraš sam. Nismo bili ne vem kakšni pevci, duša pa je hotela svoje. Peli smo in tiho drsli s čolnom po vodi.

Okrog mene zelena, smaragdno čista voda. Debele korenine jelš in vrb, plavajoči listi, vejice. Blage vzpetine brega, lahkonoge sence dreves, mesec na nebu. Koliko skrite ljubezni je v tebi Kolpa, bratska reka!

Sapica zaziblje gladino čiste vode, čez modro nebo leže tišina. Topla Kolpa me spet sprejme v sanjah vase. Ležem v vodo in plavam kot vodno ločje. Telo je lahko, roke valovijo, premikam se, plavam. Nizko nad vodo lastovke. Lovijo mušice. Blizu mene se voda vznemiri, ščuka plane po ribici.

Skobacam se iz vode, telo je lenobno, mehko, polno teže. Tečem po stezi med travami, ogrejem se. Ob temnem bregu plavajo sulci proti toku, nikamor se jim ne mudi. Iz rib, ki plavajo mimo mene, se širi molk. Sladka črnina jelš ob vodi polni oči. Vodni kos skriva svoje gnezdo v koreninah.

Ob Kolpi imam tisti sladki občutek, da sem doma. Imam drugačno hojo, drugo držo. Čutim, da sem del tega vodnega sveta. Zvečer so prišli na obisk v naš tabor fantje in dekleta. Brhka dekleta črnih oči. Govorila so čudno lepo uskoško govoričo, se prešerno smejala, kazala bele zobe. Mi pa smo bili očarani, še nerodni za ljubezen. Ob polnoči so se poslovila dekleta in fantje, zgodaj zjutraj je bilo treba vstati in delati. Spali smo globoko v dan. Potem pa takoj v bližnji gorski potok po rake in postrvi. Zvečer sva se s prijateljem podala na čakališče, opazovala sva srnjaka, žnil se je, silno muhast in razdražljiv. Zapiskam nežno kot srna na bukov list. Srnjak je pritekel kot strela iz jasnega neba. Kot demon je stal pred nama, zavohal duh človeka, preplašeno zabokal in ni ga bilo več.

Deseti dan dopusta je minil, torbe so bile prazne. Nazaj proti Kočevju je šlo lažje. Še bolj utrjeni smo bili. Na svidenje je bistra, čista, smaragdno lepa Kolpa! Poslavljammo se od tvojih tolmunov in tolmunčkov, pritokov, mlinčkov in žag, zalivov in zavojev, kanjonov in strmih skalnatih sten.

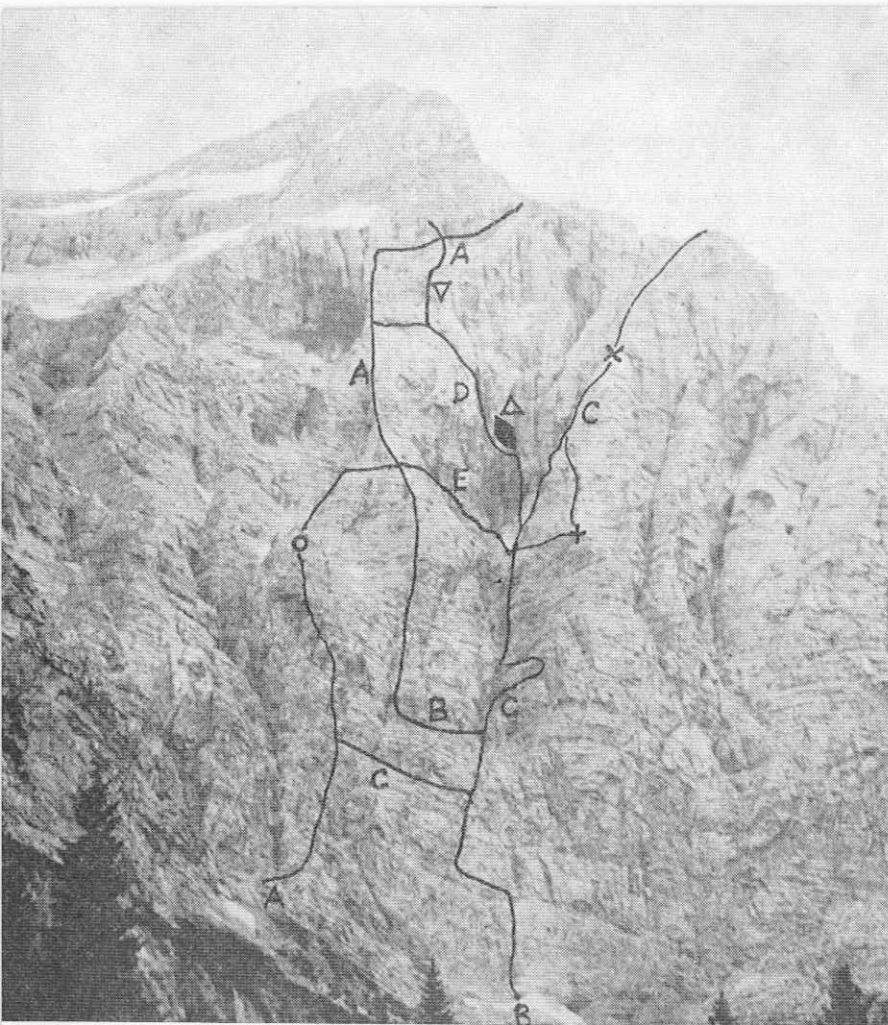
RUMENI ODLOM V ČRNI STENI

(Nova poteza v obrazu Stene)

JURE ULČAR

Že tako mogočna Severna triglavska stena je najbolj prepadna v svojem osrednjem delu, v tako imenovani »Črni steni«. To je kakšnih petsto metrov visoka črna zapora v obliki črke »V«, ki se v prvi tretjini previsno, v drugih dveh pa »le« navpično vzdigne iz Črnega grabna.

Čeprav buri duhove plezalcem že zelo dolgo časa, je bila v steni doslej izpeljana le ena smer (Zorčeva — prva plezala Belak in Manfreda). Seveda ni manjkalo tudi drugih poskusov, a doslej ni še nikomur uspelo uresničiti kakšne novejšje ideje. Omeniti velja, da se stene dotakne (a le dotakne!) Gorenjska smer, katere en raztežaj poteka vzporedno nekaj metrov v desno ob prvem težkem raztežaju Zorčeve smeri (le malo plezalcem je verjetno znano, da je bila Ladja in s tem svet okoli nje prvič preplezana pri plezanju Gorenjske in ne Skalaške smeri, kot dajejo slutiti naši »Plezalni vzponi«; Čop, Potočnik in Tomišek so se z Gorenjskega turnca povzpeli do nje tako, da so

Severna
Triglavska stena,
centralni del,
smeri:

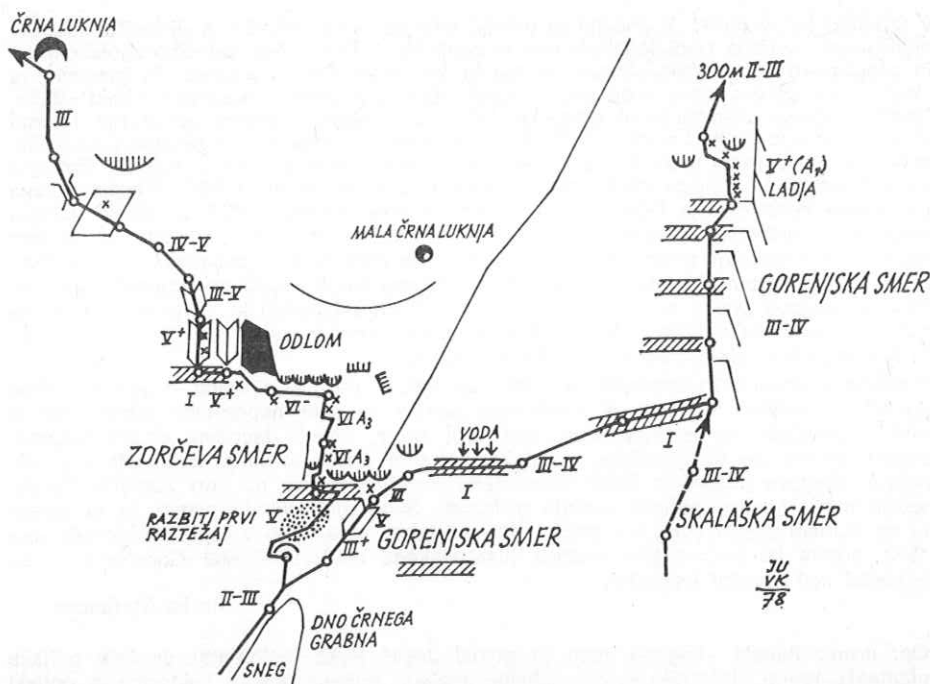
- A Nemška
- B Bavarska
- C Gorenjska
- D Zorčeva
- E Zlatorogove steze
- O Nemški turnc
- + Gorenjski turnc
- × Ladja
- △ odlom
luska

prečili Črni graben, šli po njem do konca, splezali po zajedi tik pod Črno steno (V) in nato po policah prečili nazaj na greben pod Ladjo, ki je bila do tedaj še nedotaknjena; ta vzpon v vodniku ni vrisan.

Čeprav Zorčeva smer tako suvereno vlada v Črni steni, pa je bila to zimo (ali na pomlad?) prvokrat ogrožena njena prioriteta, pravzaprav kar njen obstoj. Tik nad njo se je stena obogatila še za en strehast previs — odkrhnila se je namreč precejšnja skalna gmota in nastal je nov, precej velik odlom. Dolg je (kot je moč oceniti iz Gorenjske smeri, ker je, poleg Zorčeve seveda, najbližja) okrog dvajset metrov in prav toliko visok, kak meter do poldrug meter globok. Je približno kvadrataste oblike in njegov spodnji del se konča le približno meter nad počjo, po kateri poteka drugi raztežaj prečnice proti polici (V +). Ta sveže rumena rana, lepo vidna tudi iz Vrat, pa k sreči ni prizadela smeri tako, da bi bila nepreplezljiva. Morda je zaradi padajočega kamenja v prečnici zdrobljen kateri izmed sicer redkih oprimkov ali skrivljen kakšen klin, poč sama pa se vendarle še krepko drži stene.

Opozoriti pa je potrebno na objektivne nevarnosti, ki so nastale kot posledica odloma. Takšne stvaritve narave so ponavadi krušljive in zato prečnica prav gotovo ni svet, kjer naj bi se tulilo, jodlalo, vriskalo oziroma ustvarjalo kakršne koli hujše tresljaje in s tem ogrožalo ravnotežje skal. V zgornjem delu odloma (v strehi), sva s splezalcem opazila od spodaj navzgor zagvozdeno skalo precejšnjih dimenzij. Skupaj s počjo, v kateri visi, daje slutiti, da delo narave tam še ni končano.

Stebriček, ki rabi za stojišče pod tretjim težjim (VI A₃) raztežajem, se je sumljivo nagibal stran od stene že ob prvem vzponu, kako pa stoji zdaj, je treba poskusiti sila previdno.

Prav tako ni jasno, kaj je s prvim težjim (že omenjenim V) raztežajem. Zelo krušljiv in rdečkaste barve je bil že prej, sedaj pa je postal sveže rumen. Zdi se, da je kamenje iz odloma priletelo nanj in zdrobilo površino že tako krhke skale, čeprav ta ne leži natanko pod vpadnico odloma (skale se med padanjem lahko odbijajo...). Tej težavi se plezalec lahko izogne po počti nekaj metrov desno od originalne smeri, po Gorenjski smeri, ki celo nekoliko lažje pripelje na isto polico.

Dругih posledic odloma verjetno ni imel. Masa kamenja se je po snegu splazila najbrž kar čez ves Črni graben in sedaj v obliki dveh ogromnih kupov drobnega rumenega peska na dnu doline spravlja v začudenje poznavalce te okolice.

Dne 16. 8. 1978 sva s soplezalcem Filipom Štucinom plezala originalno Gorenjsko smer pod Črno steno. Iz smeri se lepo vidi opisani odlom. Vse, kar je napisano v zvezi z njim, je sicer precej verjetno, a kljub temu še vedno le — hipoteza.

JULIAN PRZYBOŚ (1901—1970)

Julian Przyboś, poljski pesnik in esejist, je bil kmečki sin, doma iz gorate južne Poljske. V Krakovu je dovršil polonistiko in nato služboval kot gimnazijski profesor v raznih poljskih mestih, od 1937—1939 pa je bil kot štipendist v Parizu. Po vrnitvi se je pred Nemci umaknil v Lvov, po nemškem napadu na Sovjetsko zvezo pa živel v domači vasi. Leta 1944 je postal v osvobojenem Lublinu prvi predsednik Zveze poljskih pisateljev. Po vojni je bil med drugim poslanik v Švici, leta 1955 pa se je za stalno naselil v Varšavi in delal v uredništvih literarnih revij.

Kot pesnik je glavni predstavnik tkim. krakovske avantgarde. Ta skupina je nastopila po prvi svetovni vojni v Krakovu in pretrgala z dotodanjim pesniškim izročilom tako

v tematiki kot v obliki. V poezijo je uvedla kult moderne tehnike in dinamiko mestne civilizacije, opustila tradicionalni ritem in rime ter težila za kar največjo zgoščenostjo in preciznostjo pesniškega izraza, ki naj bi bil racionalen in logičen. Ta program je Przyboś uresničeval že v svoji prvi pesniški zbirki z značilnim naslovom *Vijaki* (1925). Vendar svojega zanimanja ni omejil na mestno tematiko, temveč se je rad zatekal v naravo in upodabljal kmečko življenje, a brez sentimentalnosti, z bojevitim prizvokom, posebno v tridesetih letih, ko se je položaj poljskega kmeta vse bolj slabšal. Bojevite so tudi pesmi iz vojnega časa, izšle v zbirki *Dokler mi živimo* (1944). Poezijo prvega povojnega desetletja je izdal pod naslovom *Najmanj besed* (1955), ki dobro ustreza njegovemu pesniškemu načelu: s čim manj besedami čim več povedati. To je isto načelo kot v njegovih prvih zbirkah, saj je Przyboś med redkimi poljskimi avantgardisti, ki so kljub očitkom o nerazumljivosti in formalizmu ostali zvesti prvotnemu programu. Res so njegove pesmi sestavljene iz težko umljivih prisposodob in zahtevajo od bralca miselni napor, da odkrije njihovo notranjo logiko, vendar imajo svoj krog ljubiteljev in tudi posnemovalcev med t. i. drugo avantgardo.

V doslej omenjenih in kasnejših pesniških zbirkah — vseh je petnajst — je pomembno pesniško sredstvo svetloba. V Przyboševi poeziji se svet neprestano giblje, ves je oblit s svetlobo, ki je dinamična, ima svoj ritem, včasih lagoden, drugič viharen, silovit, pa naj gre za upodabljanje gotskih katedral v mestih ali za dogajanja v gorski naravi. Njegova pesem *Iz Tater*, posvečena ponesrečencem na gori Zamařia Turnia, spada med klasično poljsko poezijo o Tatrah. Svoje ljubezni do planin pa ni omejil le na domači gorski svet, kot priča pesem *Triglav*, objavljena v reviji *Twórczość* leta 1960, potem ko je kot gost našega pisateljskega društva obiskal Gorenjsko in se navdušil nad njenimi lepotami.

Rozka Štefanova

Op. ured.: Poljski »Triglav« nam je poslal Josef Nyka, dolgoletni urednik poljske planinske revije »Taternik« in od nedavna dopisnik našega glasila. Lektorica za poljski jezik na ljubljanski univerzi prof. Rozka Štefanova je poljsko moderno pesem na čast Triglavu takoj prevedla in se ji za to prisrčno zahvaljujemo.

TRIGLAV

JULIAN PRZYBOŚ

Iz drvenja koles — kot po ogenj! —
kakor da sem sámó hrepenenje spravil v pogon,
se je nenadno privalila kot oblak sončnega prahu,
dvignjena visoko nad pótjo do nje,
gora gor te dežeje, Triglav, gora bogov.

Na najsvetlejši glavi
je stala
večerna zarja — bahava —
v kobaltu in azuru.

Skala
se mi ni zdela manj občutljiva kot človek.

In iz bojzani za to lepoto, daljno od tebe,
obupno blizko,
kot da bi izgubil vid,
sam, z mreño žalosti na očeh,

. . .
z nevidnim svetlikanjem
vzhajajoče, lahne zvezde

. . .

Odstrani nevidljivo, upodablaj.

ALPINIZEM NA PRIMORSKEM

STANKO MUROVEC

V soboto, 15. aprila 1978, je bil v Idriji prvi zbor primorskih alpinistov. Udeleženci so mu pripisovali velik pomen. Pa ne zato, ker je bil prvi, ampak predvsem zato, ker so ocenili, da je bil na začetku novega obdobja, ko tudi na Primorskem alpinizem postaja popularen, ko hitro narašča število njegovih članov in ko nastajajo alpinistične organizacije po vsej pokrajini. Skratka, začelo se je obdobje hitrega razvoja in z njim vrsta začetniških težav. Zato je bilo zanimanje za zbor zelo veliko. Udeleženci so se želeli pogovoriti, kako naj bi s skupnim prizadevanjem zagotovili sistematično usposabljanje hitro naraščajočega članstva za varno plezanje v gorah, ker je na Primorskem le malo kadra, ki je sposoben voditi alpinistične šole in jih speljati do kraja po programu koordinacijske komisije za alpinizem PZJ.

Ker je čudno slišati besedi Primorska (dežela ob morju) in alpinizem, ne bo odveč, če povemo nekaj o razvoju alpinizma v tem delu Slovenije. Alpinizem na Primorskem ni nekaj novega, saj ima svojo tradicijo. Primorski alpinisti so veliko doprinesli k razvoju slovenskega alpinizma. Nekateri je zgodovina uvrstila med najvidnejše, ker so opravili veliko pionirsko, strokovno in literarno delo. Mednje gotovo sodijo dr. Henrik Tuma, dr. Klement Jug in trentarski vodniki.

Med italijansko okupacijo je alpinizem na Primorskem zamrl, ker je fašizem prepovedal vsako slovensko društveno dejavnost in ker Slovenci zaradi samoobrambnega boja niso hoteli sodelovati v italijanskih društvih. Vendar kljub vsemu ni nikoli povsem prenehal. Žal so se tedaj bavili z alpinistiko neorganizirano le posamezniki, od katerih velja omeniti bovčana Borisa Ostana. Organizirano pa so lahko delali le tisti, ki so zbežali pred fašizmom v Jugoslavijo zaradi političnih ali ekonomskih vzrokov, npr. dr. Klement Jug, Jože Lipovec in drugi.

Alpinizem na Primorskem kljub tej tradiciji ni imel veliko pripadnikov. Gotovo bi jih bilo za časa Tume veliko več, saj zgledi vlečejo, če bi bilo za kaj takega več sredstev in drugih pogojev. Moralo je preteči veliko let, preden smo dočakali svobodo in blaginjo, ki sta omogočila množici pogostejše ture na gore. Primorska je to doživela šele po drugi svetovni vojni. Tedaj je začelo odhajati na gore vedno več ljudi in čedalje več je bilo takih, ki so se začeli zanimati za vrhunsko planinstvo — alpinizem. Zaradi dolgoletnega zastoja je bilo treba začeti znova. Zato so se prvi poveljni ljubitelji alpinizma vključevali v razvite AO po Sloveniji (v Akademski AO, AO Ljubljana-Matica, AO Kamnik in morda še v katerega). Nekatera PD še danes nimajo lastnih alpinističnih organizacij in njihovi člani delajo v raznih AO po Sloveniji. Med taka sodijo tudi velika društva kot npr. Obalno PD v Kopru. Druga so kaj kmalu ustanovila svoje samostojne AO, ki pa se niso mogli razviti in so prenehali z delom. Tako sta imeli svoj AO Planinsko društvo Nova Gorica od 1949 do 1953 in PD Postojna od 1951 do 1955. Kljub težavam ob ponovnem začetku so nekateri dosegli lepe uspehe. Naj omenimo zdravnika treh JAHO dr. Joža Andlovica, ki v odpravah ni bil le zdravnik, ampak tudi pristopnik na Annapurno III.

Nov val ustanavljanja alpinističnih organizacij se je začel ob koncu šestdesetih let. Tokrat manj samorastniško in sodeč po rezultatih mnogo bolj uspešno. Alpinistične sekcije so ustanovila naslednja PD: Vipava 1968, Idrija marca in Bovec novembra 1973, Postojna jeseni 1974, Ajdovščina januarja in Nova Gorica jeseni 1975, končno pa še Ilirska Bistrica in Sežana.

Pokrovitelj SAS Bovec je bil Akademski AO, drugih sekcij pa AO Ljubljana-Matica. Odseki-pokrovitelji so vzgajali alpiniste, ki so postali jedro novoustanovljenih sekcij, ali so pomagali speljati prve alpinistične šole. Večino teh šol je vodil Tone Sazonov. Nedvomno je prav on najbolj zaslužen alpinistični strokovnjak in pedagog za razvoj sodobnega alpinizma na Primorskem. Ko so AS začele dozorevati, so začele bolj ali manj samostojno organizirati alpinistične šole. Do sedaj jih je bilo 17 s skupno 371 udeleženci.

Alpinistične šole so organizirali:

- AS Ajdovščina 1 s 13 udeleženci;
- AS Bovec 1 z 8 udeleženci;
- AO Idrija 7 s 191 udeleženci;
- AO Nova Gorica 3 s 76 udeleženci;
- AO Postojna 2 z 21 udeleženci;
- AS Vipava 3 s 62 udeleženci.

Ker je alpinizem zahteven šport, je osip v alpinističnih šolah precej velik. Vendar je število članstva v primorskih alpinističnih organizacijah iz leta v leto naglo raslo in je bilo od 1973 do 1977 naslednje:

Alpinistična organizacija	Tečajniki	Pripravniki	Alpinisti	Skupaj	Od tega	
					ženske	alp. in-štruktor.
Leto 1973						
SAS Bovec		4	2	6		
AS Idrija	7	10		17		
AS Vipava				?		
Skupaj	7	14	2	23		
Leto 1974						
SAS Bovec		4	3	7		
AS Idrija	58	14	2	74	10	
AS Postojna	18			18	2	
AS Vipava				?		
Skupaj	76	18	5	99	12	
Leto 1975						
AS Ajdovščina	10	3		13	4	
SAS Bovec	2	12	5	19		
AO Idrija	37	27	7	71	14	
AS Nova Gorica	21	2		23	4	
AS Postojna		6		6		
AS Vipava				?		
Skupaj	70	50	12	132	22	
Leto 1976						
AS Ajdovščina	9	4		13	4	
SAO Bovec	4	6	5	15		
AO Idrija	25	30	10	65	11	
AS Nova Gorica	20	9		29	10	
AS Postojna	3	5		8		
AS Vipava				8		
Skupaj	61	54	15	130	25	
Leto 1977						
AS Ajdovščina	5	5		10	2	
SAO Bovec	8	7	4	19		
AO Idrija	23	22	18	63	15	1
AS Ilirska Bistrica	3	7	1	11		
AO Nova Gorica	31	19	2	52	13	
AO Postojna		5	3	8	1	
AS Sežana		6		6		
AS Vipava	10	12	1	23		
Skupaj	80	83	29	192	31	1

Alpinistične šole niso bile edina oblika vzgoje. Člani AS so se udeleževali začetniških alpinističnih tečajev in taborov, ki jih je organizirala KA—PZS. Nato so AS začele prirejati take taborne — zlasti ob zaključkih alpinističnih šol. Teh taborov je bilo 17 s skupno 224 udeleženci.

Postopoma je začelo naraščati število izšolanih alpinistov. Najboljši so v zadnjih letih dosegli pomembne uspehe. Preplezali so večji del najtežjih — klasičnih smeri v domačih Alpah in opravili vrsto izredno težkih prvenstvenih vzponov. Preizkusili so se tudi v tujih gorah. Najprej so organizirali vrsto vzponov na ledeniške gore, leta 1976 in 1977 pa prave alpinistične odprave v Dolomite in v gore okoli Chamonixa.

Delo nekaterih AO zajema tudi smučanje. Njihovi člani se udeležujejo tekmovanj alpinistov-smučarjev, hodijo na turne smuke in jih tudi sami organizirajo.

Z vztrajnim delom AS dozorevajo. Nekatere so se že razvile v bolj ali manj samostojne AO. Prvega je ustanovilo PD Idrija 12. XII. 1975, nato pa 7. IV. 1977 PD Postojna, 8. XII. 1977 PD Nova Gorica in 21. I. 1978 PD Bovec.

Ko je KA PZS dala pobudo za ustanovitev selekcij, so se zbrali v Idriji načelniki AO Bovec, Idrija, Logatec in Postojna in se sporazumeli, da bodo sodelovali pri skupni selekciji. Dogovorili so se tudi, da bodo sprejeli k sodelovanju tudi druge primorske alpinistične organizacije, če se bodo in kadar se bodo za to odločile.

Pa še nekaj! Primorski alpinistični odseki in skupine delujejo na območju, ki meji na italijansko pokrajino Furlanijo-Julijsko krajino, kjer živi dobro organizirana slovenska narodna skupnost. Ta ima nekaj planinskih društev, ki so celo člani PZ Slovenije. Zato se spodobi, če primorski alpinisti z njimi sodelujejo. V ta namen so bili storjeni prvi koraki. Predstavnike slovenskih PD v Italiji so povabili, da bi sodelovali na idrijskem zboru, se seznanili z delom primorskih alpinistov in se pri tem delu povezovali.

ZIMSKI OBISK V GRINTOVCIH

FRANCI STELE

Nad našim dvoriščem se je v nizkem zimskem soncu kopalo pobočje Krvavca. Že več dni mi je pogled uhajal tja gor na žametne barve gozdov in na prijazno goličavje, pa k Sv. Ambrožu in na Kompotelo. Le še krpe snega, raztresene po južnih strmalih, so pričale o letošnji nič kaj radodarni zimi. Le tam za sosedovim hribom je bila podoba malo bolj spoštljiva. Tam so se namreč bohotile tri lepoticice: Brana, Planjava in Ojstrica. Posebej lepo je bilo zjutraj, ko so izza dreves legale dolge ozke sence čez senožeti in je sonce odkrivalo sedmereg čudeže na vrhovih, drugega za drugim.

Polna jutranje svežine sva s Tonetom stopicala po opojnem gozdu proti Koncu v Kamniški Bistrici. V zraku je bilo mirno, brez vetra, in še kar toplo v primeri s prejšnjimi dnevi. Na skrivnostnem nebu, posejanem z zvezdami, se je z zadnjim krajcem utapljala luna. Zadaj, na koncu doline, tam nekje nad Kamnikom pa se je že rojevalo jutro. Luna in sonce sta si pravkar podajala roki in se zamenjala na nebesni straži. Črnina se je prelivala v bleščečo modro-zeleno barvo, izpostavljeni vrhovi na vzhodu so prvič zadrhteli v soncu nedeljskega jutra.

Ko se jutro oznani s prvim žarkom na obzorju, postanejo gore eno samo veliko gledališče nemih igralcev, poduhovljeno v živih, sončni igri barv in senc. S hladom prepojene stene postanejo veličastno prizorišče. Človek ostrmi, majhen, kakor je, se zave svoje nemoči. Le kaj je njegova dlan proti ledeni dlani Podov, kaj njegovo telo proti orjaški postavi mogočne Skute in kaj je tvoj dih proti dihu gore, ki v trenutku s svojega hrbta pomete vse živo in že v naslednjem hipu zabriše sledove. In mirno živi, kot da se ni nič zgodilo.

Stala sva sredi gozda in opazovala jutranjega umetnika v skalnem svetišču. Nekje na Podih je bila meja med svetlobo in senco. Vršiči in stene so kar tekmovali, kdo se bo dalj časa sončil. Sredi med njimi je v zlatem ornatu žarela širokopleča Skuta, ob nji skrivnostna Sfinga — štruca. Spredaj vitka drevesa, še odeta s temo, so bila za okvir umetnijske. Visoki bori so kot svečeniki stražili zaklad... Vse je bilo tako skrivnostno. Navdušena nad vsem, kar sva videla, bi kmalu pozabila na fotografiranje. Toda čas

za to se vedno najde, pa čeprav se še tako mudi. Celo stojalo sva si privoščila, čeprav sva bila še globoko v dolini in je mehka jutranja svetloba božala svet.

Hitela sva mimo Žagane peči in malo pred koncem zavila v breg proti Kokrskemu sedlu. Čeprav sva se dolgo motovila in obirala po gozdičku, nisva srečala človeka, niti glasu ni bilo slišati. Pot je bila za tisto zadnjo nedeljo v letu kar ugodna. Nekatere skale so bile ledene, do gozdne meje pod sedlom je pobralo že ves sneg in tako tam na višini 1000 m in še višje na južnih pobočjih sploh ni bilo snega, čeprav je bila Ljubljana, ki leži mnogo nižje, vsa pobeljena. Vsa njena kotlina se je že precej časa zavijala v meglo, medtem ko so Grintovci sijali v čisti jasnini. V sončni pripeki je kopnel sneg na sicer hladnih pobočjih.

Šele ko sva stopila v zavetje sten, v rušje, naju je pozdravil prvi pravi sneg, z njim pa tudi huda pripeka, ki ni popustila. Čim bolj sva se vzpenjala po golem, zasneženem kanjonu proti sedlu, tembolj sva vedela, da sonce ta dan misli zares. Tudi stene so se hitro ogrevale. Pričakovala sva tudi kakšno pošiljko, najmanj ledeno. No, nisva se še dobro približala steni, že je bila tu. Imela sva srečo, kajti če je ne bi bila imela, bi to nedeljsko jutro na glavi občutila pristanek cele kolekcije ledenih sveč. Utrgale so se nekje v razgreti steni. Umaknila sva se od stene, kjer skorajda ni bilo nevarnosti, in od tam opazovala nenavadne padavine.

Na Kokrsko sedlo sva stopila v senci, toda le malo više so se prijazne bele strmine bleščale v soncu. Tamkaj sva tisti dan videla tudi prva dva planinca. Fant in dekle sta se pravkar napotila na Grintovec. V snegu sva opazila stopinje kar precej salonskih čevljev; ko smo se pozneje srečali na vrhu, sem videl, da je bilo dekle v zelo neprimernih čevljih za zimski Grintovec. Nasprotno pa je bil njen spremljevalec kar dobro opremljen, pa še vrv sta imela in jima je šlo kar dobro.

»No, tam na tisti prijazni zasneženi planoti,« sva rekla, »bova pa kuhala.« Za vsakega planinca je to velik trenutek, še posebej, če je sestradan, kot sva bila midva. Razkومتila sva se in se v naslonjačih iz snega izročala visokogorskim kuharskim užitkom. Toda ni dosti manjkalo, pa bi bila ob nje, saj sva se šele med potjo dokopala do vžigalic, ki sva jih pozabila doma, pa še te so bile v takem stanju, da sva »kresala« tisti ogenj kot naš jamski prednik s kresilnim kamnom. Lahko si mislite, kako sva se počutila v najini kuhinji ne dosti pod 2000 m v pripeki, ko je bila na trenutke še majica odveč. Bilo je tri dni pred Silvestrovim, pričakovali smo novo leto 1976.

V višinah je bilo mirno, brez vetra in prav spokojno tiho. Obujala sva spomine na umirajoče leto, na vsa lepa in manj lepa doživetja, na gore, po katerih sva lazila to leto, na blagi Nanos, ledeni Mont Blanc, skrivnostni Mangart, na divjeromatično Loško steno ...

Ko sva pospravila tisto, kar sva skuhalo in umazalo, sva spet vzela pot pod noge. Rahlo utrujena sva stopala po še kar spodobnem snegu proti Grintovčevi stehi, kakor jo nekateri imenujejo. Obzorju skorajda nisva videla konca. Ali naju narava hoče obdarovati za novo leto?

Vrh nama je odgovoril na vsa vprašanja in nama izpolnil vse želje tistega dne. Vrtela sva se na vrhu Grintovca, ker res nisva vedela, kam naj bolj pogledava, ena sama lepota, razsejana vsenaokrog.

Globoko spodaj v Kokri in na Jezerskem so ležale sončne jase, nad dolino pa je nekam osamljen Storžič, široki masiv Kočne je zaslanjal precejšen del Storžičeve deželice. Nad vsem tem se je vlekla očarljiva vrsta Julijcev: Triglav, Razor, Škrlatica ... Od vzhoda proti jugu so v Grintovcih blestele Skuta pa Turska gora, divja Brana in debelušna Planjava, vitka in strma Ojstrica. Vmes so se v sence sramežljivo zagrinjala sedla in krnice. Dom na Krvavcu je sameval, pravtako televizijski stolp. Prizor v Ljubljanski kotlini je bil pretresljiv. Le nekaj gričevja s prelepo Šmarno goro na čelu je kukalo iz goste megle, vse drugo ta dan ni videlo sonca. Kako dobro se nama zdi, ko zreva dol in jim prav po planinsko privoščiva, češ, kaj pa čepite tam doli in se prepepljavate v avtomobilih. Toda stvar je veliko bolj resna, tehnika dobiva boj z naravo in jo premaguje na prav okruten način. Kje je Ljubljana, ni bilo treba trikrat ugibati. Sredi meglene kotline se je vil kvišku umazan dimni steber, menda iz toplarne. Daleč na obzorju sta molela iz megle Snežnik in Nanos.

Zbogom vrh in slikovite prikazni. Uživala sva v drsanju, kdaj pa kdaj pogrnila v sneg, se pobirala in se srečno ustavila na Kokrskemu sedlu.

V Mengšu sva izstopila v prav moreče ozračje. Avtomobili so se gnetli po cesti, živčni vozniki so revskali drug na drugega. Je bilo naključje, da je bila ravno to nedeljo tako gosta megla, da sva še bolj občutila razliko? Je mogoče, da sva še pred tremi urami uživala v visokogorskem soncu?

Ah, kako lep je svet! Uh, kako zna biti tudi umazan, grd! Oboje v istem času in ne daleč narazen.

VARIANTA NEKEGA DNEVA

ANDREJ DERNIKOVIČ

Boja z goro ni mogoče gledati z vstopnicami v rokah.

(Janez Gregorin)

Sediva na travnatem hrbtu nad Srebrnim sedlom. Megle, ki so naju vso pot zalivale kot plivkajoči valovi morja, so se potuhnile nekam pod stene, v Repov kot. Julijsko sonce pa, ki mu celo dopoldne nisva videla obraza, se je uprlo v modre, odpirajoče se cvetove encijana, v zaostale krpe snega, v vrh Planjave.

Zdraviva se iz prisluškovanja utripu tišine. Železje ravno pobaševa v nahrbtnika, ko Mojca pokima proti markacijam: od nenarejene zvedavosti niti ne odzdraviva takoj — dva para kratkih hlač, lepo napetih, na belih nogah telovadne copate. Tretji, moški udeleženec vneto tovari obilen nahrbtnik in je nasploh in posebej čisto planinsko opremljen. Kako le mislijo takile čez snežne jezike? »O, bo bo!« se zasmejijo in že hitijo dalje. Odpraviva se za njimi in res kmalu vidiva tisti »o, bo bo«: dekleti sta se bili navezali na vrv in sta vneto stopicljali čez trdi, črni sneg. »Varujoči« jima je podajal vrv okoli cepina zapičenega v sneg. In vsi so srečno prešli. Gledam navzdol, iščem iztek, pa ga le slutim, kako se prepadno grezi. Je bila to izkušnost? Sreča? Kaj je tisto, kar jih je še ločilo od nevarnega potovanja, od znanega »zdrnil zaradi pomanjkljive opreme in neizkušenosti«? Ne bom kmalu pozabil, kako so bili ves čas nasmejani, nič jih ni vznemirilo. Mirno so povili vrv in prepevaje izginili pod rob.

Kmalu se znajdeva pred domom, pa tudi tu zgoraj nimava sreče. Sreče? Nabito poln Kocbekov dom naju kljub utrujenosti obrne čez Petkove njive. Ne, še ene noči že ne bova prebedela: v dolini pijanci, zgoraj nekaj okroglih, vnetih razgrajačev. Kam se še lahko umakneš? Res samo še v bivak v rušju ali v steni? Podiva se po Šraj peskih, potem pa Mojca potoži, da ji je slabo. No, pa ne bova sestopila čez skok; zavijeva spet navzgor in potem po stezi proti poti, ki se spušča s Presedljaja. Pokvarjena pašteta v želodcu zahteva svoje. Zadeva kaže zelo resno. Na, pa menda ja ne bova v resnici prebila noči v strminah te hoste? Tolažim jo, revico Mojco, brkljam po tisti kili prve pomoči, ki se mi zdi, da sem jo dolžan kot medicinec nositi s seboj. Pa kaj, le meksaform imam v rokah. Z obilo prepričevanja, da ta »blazno pomaga in še sto-percentno zagotovo« psihološko pomiriva prebavila. Hladen pot na njenem čelu pa me opozarja, da mi le Mojca želi narediti nekaj veselja.

Potihno kolnem — čreva imava oba kar podobna, pa še težave sva si lepo porazdelila čez dan: meni je zavijalo v njih dopoldne, njej sedaj. Še sreča (spet »sreča«), da sva imela v Nedeljski smeri mir.

Da, ampak to je bil svojevstren mir, ki je koreninil v globini noči, pa tudi najina Nedeljska ni bila čisto običajna. Kdaj se je začelo obračati narobe? V domu v Kamniški Bistrici, v tej gostilni, ki daje zavetje vsem, ki so se naveličali mestnega »ambienta«, pa jim pojemajoča življenjska sila ne da zamuditi kakega trenutka Bakhovskih radosti, čeprav »v večem spomin« nesodelujočih, ki so si prav tam po nuji poiskali prenočišče? Ne, to že ne.

Morebiti je bilo kasneje, tam, kjer pot zavije iz Klina proti Srebrnemu sedlu?

Kjerkoli že — zbita, neprespansa in napol gluha za opojni mir sva navsezgodaj stopala po dolini navzgor. Hoté sem postal nekaj minut, da se je Mojca skrila za debli, da nisem več slišal korakov, ki so mi butali v možganih. »Današnji dan je ustvarjen za samotarjenje,« pomislim. Obliva me hladen pot. Kolikokrat sem si že rekel — ničesar težko prebavljivega zjutraj, pa me je zvalila jetrna pašteta. Prav gotovo sem se z jedjo tolažil in v hrani iskal užitek, ki ga ni bilo najti v spanju. Tri ure so minile, velik dan se je naredil, ko sem se končno zrušil ob možica. Še Mojčina uvidevna molčečnost mi je šla na živce — ko bi le kaj zinila, da bi se lahko pričkal! Pa se ne grizem dolgo; tudi to je minilo.

In ko se pol ure kasneje navezujem, mi privre na usta samo od sebe: Lep dan bo to. Plezava, se menjava v vodstvu. Levo? Desno? Naravnost? Rineva po strmi gredi v levo, poldrug raztežaj. Že slutiva, da tod ne najdeva nadaljevanja Nedeljske. Zavijem desno v platasto rampo, ki obeta logičen prehod. Drugi raztežaj, rampa se oži, oži, na, sedaj je ostala le še polica. In spet se praskam po čeladi; ozka polica, pokrita z nizko streho, ki se spušča niže in niže. Z eno nogo in eno roko se plazim pod njo, dokler se nahrbtnik ne zatakne obnjo. Pustim ga kar tam in goreče upam, da se ne bi polička kar tako, na lepem, nehala. Pa ni milosti, obesiti se moram na rob in praskaje z nogama po steni dosežem nižjo lašto. Po kratki algasti počti me pripelje na višjo, zagruščeno polico pod razbito steno. Pošteno obdelujem klin, da mu lahko zaupam. Končno povabim Mojco naj »pripravi oba nahrbtnika za transport«. Slišalo se je zelo imenitno, ampak

trajalo je dobro uro pa še spust — iti sem moral ponju, ker sta se zataknila, da sem ju pripel poleg sebe. Iz grape in kamina pod nama zaslišiva glasove: dva razgreteža se pritožujeta, da je dan res meglen, da pa »šoder« sam od sebe iz megle le ne more padati, in da bosta že še poračunala. Kar hitro se zaveva, da to velja za naju; v skupno zadovoljstvo pa ugotovimo, da smo sami znanci. Še malce obešanja za roke in že sem vrh kamina, ki ga Mojca po rahlem cincanju le — preskoči. Tako, pa sva le v Nedeljski smeri! Še dva lahka raztežaja in spet si podava roki.

Nenavaden je bil ta najin dan. Ko sva se v Beli pod mostom čedila, je Mojca odkrila steklenico brez nalepke — polno čudovito hladne mineralne vode. Spet neke vrste »sreča«? »Ne,« sva si dejala, »gotovo se je odkupil kak tankovestnež, ki nama je prejšnje noči pomagal krojiti današnji dan!«

Dogajalo se je Logarjevi Mojci in podpisanemu 3. 7. 1977 v Nedeljski smeri, v zahodni varianti.

Vstop: za Nedeljsko smer.

Opis: Po Nedeljski do travnate gredine (4 ali 5 raztežajev). Levo po njej navzgor 2 raztežaja, nato desno po strmi platasti rampi (II), ki se po 2—3 raztežajih zoži v polico (star klin za spust v Nedeljsko smer) in se oboka. Naprej po trebuhu, nato po zunanem robu (izpostavljen, IV). Prestop na nižjo poličko in nerodno spet navzgor na zagruščeno polico. Desno težek prestop ali preskok čez zgornji rob kamina v Nedeljsko smer. Po njej 2—3 raztežaje do izstopa pod markirano potjo.

Ocena: Dve mesti IV, drugo III, II, I.

MILANU ZINAUERJU — ČESTITAMO IN VOŠČIMO

Milan Zinauer

Te dni, to je 23. oktobra 1978, smo voščili Milanu Zinauerju k njegovemu rojstnemu dnevu. Naj nam oprostí, da to šele zdaj sporočamo planinski javnosti. Ne glede na zamudo je treba zapisati, da je ta ugledni, dolgoletni zvesti član naše planinske organizacije in vidni odbornik letošnjo jesen doživel svojo sedemdesetletnico. Dala nam ga je naša očarljiva Štajerska — doma je od Sv. Jakoba (danes Jakobski dol) v Slovenskih goricah, fantoval je kot gimnazijec v Mariboru, kot visokošolec pa v Ljubljani, kjer je doštudiral pravo. Nato je kot sodni pristav deloval v Dolnji Lendavi, sodniško službo pa je nastopil v Kostanjevici, edinstvenem, čudovitem kraju pod Gorjanci. Po osvoboditvi je bil najprej predsednik sodišča v Gornji Radgoni, nato od 1947 do leta 1948 okrožni javni tožilec v Celju, najdalj pa je deloval v Ljubljani, kjer je opravljal odgovorno službo namestnika republiškega javnega tožilca vse od leta 1948 do nedavne upokojitve. V hribe ga je gnalo že kot gimnazijca v Mariboru. Tam se je včlanil v planinsko organizacijo, od tam je začel spoznavati domači gorski svet, deloval pa je tudi v dijaškem planinskem društvu »Skuta« in v podružnici SPD kot markacist.

Ko je po osvoboditvi prišel med ljubljanske planince, je takoj našel pot k stanovskemu sindikalnemu Planinskemu društvu vladnih ustanov. To PD je bilo eno prvih v Sloveniji, ki je oživel v svojem ožjem delovnem okviru. Milan Zinauer je bil vnet »od čistega ognja« ljubezni do gora in jih je jemal podse poleti in pozimi, ves zagnan in neugnan. Ko si je pri smučanju težko poškodoval nogo, tega ni hotel verjeti in jo je zato z zamudo zaupal zdravniku. To se mu je potem še dvakrat zgodilo, obakrat pa je tudi trmoglavil, češ da ni nič, da mu bodo bolečino že nekako gore »vun potegnile«. Vse kaže — vsemu navkljub — da mu te poškodbe res niso prišle do živega, saj je v zadnjih 30 letih domala prehodil vse naše Julijce in Grintovce, pogledal pa je tudi na vrhove za mejo. Za svojo 60-letnico je stopil na téme Mont Blanca, poleg njega pa je obiskal še tri štiritisočake (Alalinhorn, Weismies in Breithorn). Živiljenjski sen mu je bil

Matterhorn. Tudi nanj se je namenil, vendar vrha ni dosegel zaradi vodnikove nerodnosti. Še danes mu je žal, da mu je nepotrebna tuja napaka stopila čez pot, o kateri je sanjaril desetletja. Mnogo prostega časa je posvetil tudi Karnijskim Alpam, pri čemer so mu zelo prav prišli vsebinsko bogati in temeljiti spisi odvetnika dr. Viktorja Vovka v Planinskem Vestniku. Karnijske in Zahodne Julijske Alpe so mu dale v zrelih planinskih letih najgloblja doživetja.

Milan Zinauer, ki ga prijatelji najraje kličemo »Cinko«, kot planinec še ni odnehal. Gore mu ostajajo prva in zadnja ljubezen. Tudi delo UO PZS še vedno z zanimanjem spremlja in pri tem z enakim žarom kakor v preteklih desetletjih razširja čar svoje svetle, ljubeznive in prostodušne osebnosti, svojo zvestobo, prijateljstvo in neugnano radoživost, ki je že marsikomu v tiski pregnala z lica oblak nejevolje in skrbi. Naj nam tak ostane!

Sedmi križ, so včasih rekli, se Milanu Zinauerju prav nič ne pozna. Želimo mu iz srca, zbrani prijatelji, naj se mu še dolgo, dolgo vrste vedri dnevi, med njimi pa mu naj usoda odmeri čim več takih — s »planinskim jedrom«!

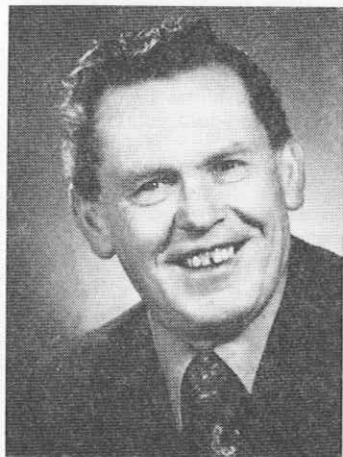
Tine Orel

OD STOGLEJA DO JAVORJA ALI OBISK NA LOKI

TINE OREL

Vse skupaj se je zasukalo tako, da se poleti 1978 nisem mogel udeležiti planinskega praznika na Loki pod Raduho. Pravzaprav dveh praznikov: Planinskega dneva 1978 in otvoritve nove kočice na Loki, kar je oboje bilo združeno — smiselno — na en dan. Potem je v začetku oktobra v pozni večerni uri klical telefon iz Luč, pravzaprav od Stogleja, kakor se po domače pravi pri Ježevih. Z gospodarjem Petrom sva se hitro zmenila za obisk na Loki.

Letošnja jesen je septembra in oktobra pridno popravljala, kar je vreme poleti skazilo. Tisti septembrski dan je bil res kakor naročen: Ena sama jasnina, razprostrta nad lepotijami naše dežele, je vedrila srce in užigala dobro voljo v očeh: Svet je lep, nikoli se ga do sita ne nagledaš, nikoli vsega ne spoznaš, nikoli ga do kraja ne doživiš. Tako mi je šepetal na uho dih preljube Gornje Savinjske doline, s katero sem živel petindvajset let. Bilo mi je, kakor da je velik praznik, ko sem se oziral na znana zaselja in vrhove, raztresene na obeh straneh doline. Pred očmi so se vrstili dogodki nekdanjih dni, vstajali so obrazi prijateljev, sodelavcev, dobrih, nepozabnih ljudi. In že sem stal na Stoglejskem dvorišču: Hlevi so bili prazni, živina na paši, le Sandra, vitka telička, živa in gibčna kakor srna, je morala ostati doma. Pri hiši vse kakor nekdanje dni, na prvi pogled vsaj, pa vendar marsikaj novega, modernega, boljšega, olajšujočega, za današnjo rabo skoraj nujnega, posebno če hiša, kakršna je na Stogleju, poleti sprejema tudi razvajene turiste.

Gospodar te hiše, Peter Jež, je 28. junija 1978 praznoval svojo petdesetletnico, opombo na ta dogodek pa smo v našem listu hranili za otvoritev kočice na Loki. No, namera je bila dobra, obrnilo pa se je drugače in nič ni prepozno, če Petru, predsedniku PD Luče, šele zdaj posvetimo skromno skico njegovega portreta. Danes ga planinska Slovenija pozna kot planinca in kot društvenega delavca. Pri PD Luče je od leta 1953, od dneva ustanovitve. Rad je tudi delal pri kulturno prosvetnem društvu Luče. Bil je viden član igralske skupine, ki je postavila na na oder take igre, kot sta Matiček se ženi in Globoke so korenine. Z obema rokama pa živi in dela za svojo starodavno domačijo na Stogleju. Za to se je strokovno pripravil v Kmetijski šoli v Podvinu, ki jo je vodil ing. Oskar Tinta in kjer mu je posebno za živinorejo dajal dobro podlago ing. Miha Prešeren. Brez podlage ne gre, potrebno pa je tudi nadaljnje izpopolnjevanje. Peter Jež je imel to živo pred očmi, ko je svojo kmetijo naravnaval v živinorejsko smer

Nova koča na Loki, na zunaj ima podobo stare, znotraj pa je res na sodobnem nivoju

Foto Fr. Vogelnik ob otvoritvi

po stališčih, ki jih je oblikoval VIII. kongres ZK. Glede specializacije visokogorskih kmetij se je ozrl tudi čez severno mejo v Avstrijo, kjer vodi preobrazbo tovrstnih kmetij dr. Kohlfürst. S tem strokovnjakom je Peter ves čas v stalnem stiku. Človek mora biti na tekočem, pravi, učiti se je treba, znanje pa je moč. Znanja pa Stoglejski Peter ni tiščal zase, saj dela v zadrugi od leta 1951, 15 let pa je že predsednik gornjesavinjske kmetijske zadruge. Za to svoje delo je prejel tudi državno odlikovanje Red dela s srebrnimi žarki.

Vodstvo usmerjenega posestva, delo pri hiši, na polju in v gozdu — zadrugi, planinstvo in prosvetno delo, ali ni vsega tega za ena človeška ramena več kot dovolj? No, za Petra ne, kajti vselej najde čas tudi za pota, ki ga trgajo z domačega dvorišča. Ne nazadnje za strokovna potovanja: Pogledal je, kako je s kmetijstvom v vzhodnih državah, udeležil pa se je leta 1964 tudi študijskega potovanja, ki ga je organizirala naša kmetijska zbornica in ga je vodil ing. Milovan Zidar, dolga leta republiški, zdaj pa zvezni sekretar za kmetijstvo, znan tudi kot uspešen alpinist.

A tisti dan nama je bila namenjena Raduha, mogočna gora. S svojo široko gmoto je za popotnika, ki prihaja iz Spodnje Savinjske doline, najbolj pričujoča. Rad se spominjam svojih poti na Raduho. S katere koli strani. Vse imajo svojo naravno mikavnost in razmeroma bogato, pisano značilnost domačij, ki jih je slovenski človek tam postavil. S Petrom sva tokrat izbrala gozdno cesto, ki seže mimo Kosmačevih Rastk (= ráztok) in bo prebila globoki gozdni svet skoro do Javorja, ne daleč od Loke. Pravzaprav ima koča na Loki burno zgodovino. Leta 1892 jo je za lovske in gozdarske namene postavila ljubljanska škofija, ki je bila v Gornji Savinjski dolini največji gozdni posestnik od druge polovice 15. stoletja. Leta 1905 je koča pogorela, še isto leto pa so postavili novo. Med zadnjo vojno jo je zadela ista usoda, vendar je kočo že leta 1945 obnovila Gozdna uprava za svoje potrebe. Leta 1950 jo je pod ugodnimi pogoji prepustila PD Celje, ker se je to društvo v tistih letih še čutilo odgovorno za razvoj planinstva v Gornji Savinjski dolini. Koča se je lepo uveljavila posebno potem, ko je prevzel

**dan
planincev
1978**

10
tuka pod raduho

AVINJSKA DOLINA
OVENJA — JUGOSLAVIJA
10. septembra 1978

oskrbništvu domačin Lučan Jaka Robnik, gotovo eden najpopularnejših slovenskih planinskih oskrbnikov med obema vojnama in po osvoboditvi. Leta 1954 je kočo prevzelo PD Luče in zanjo pokazalo veliko skrb. Leta 1974 in 1975 je društvo kočo povečalo. 10. julija 1976 pa je nad njo spet zagospodaril ogenj in jo do tal razdejal.

Ni minilo leto in že je PD Luče z Ježem, gospodarjem koč in predsednikom gradbenega odbora, in Supinom na čelu zastavilo delo za novo, večjo, sodobno opremljeno koč. Kdor jo je videl po otvoritvi dne 10. sept. 1978, je komaj mogel verjeti, da je kaj takega možno postaviti na noge v tako kratkem času. Pomagala so tudi planinska društva iz vse Slovenije, občina in PZS. Duša tega in drugega dela pa je bil Peter Jež, kar potrjuje tudi poročilo komisije za podelitev občinske nagrade z dne 5. 9. 1978. Planinsko društvo Luče je občinsko nagrado zares zaslužilo z vsem svojim delom, še posebej pa z gradnjo nove koč na Loki.

Bil je čudovit večer, ko smo se s Petrom in lučkim zdravnikom in alpinistom dr. Tonetom Žunterjem, predsednikom PD Luče, zlagoma bližali Loki. Med visokim smrečjem je že legal prvi mrak, na robu planine Javorje pa se je gorski svet še svetlil v žaru sončnega zahoda. Veliko smo si imeli povedati in nikamor se nam ni mudilo. Koča na Loki nas je zvesto pričakala — prav tam stoji kakor njene predhodnice, ki so se zvrstile v 80-letih. In ko jo zagledaš, se ti zdi, kakor da je prejšnja vstala iz pepela, na zunaj je skoraj istega videza kakor prejšnja. Znotraj pa — rekel bi, da se je z njo zgodil tak čudež kakor z bajeslovnim ptičem Feniksom — to ni koč, ne. Res ne, po udobju, razporeditvi in opremljenosti — hotel. Bilo bi narobe, če bi to planinsko postojanko obnovili po starem. »Čas teče, svet napreduje in kdor ga pri tem zadržuje, ne dela prav,« smo se zedinili, še preden smo si vse ogledali.

Na Loko je legel mrak, nad Lanežem, nad Vel. Raduho, nad Arto in Cirkovnico, nad vsemi sosedi so se na nebesu prižgale zvezde in pričevale našim razgovorom, ki so se zavlekli v pozno uro. Vse smo obrali, a najprej in največ vprašanje našega planinskega gospodarstva, ki je ne glede na svoj obseg in svojo raven sestavni del gospodarjenja z našim narodnim prostorom.

Kakšen dragocen kos slovenskega sveta je Raduha s svojo sosesčino, kaj vse ponuja planincu in turistu, ki se odloči za oddih v Gornji Savinjski dolini, bodisi poleti ali pozimi. Priznajmo: Doslej se nam ni posrečilo, da bi ta del Slovenije planinsko in turistično vsaj tako zaživel kakor Gornja Savska dolina. In vendarle drži do Rinke v koncu Logarske asfaltne ceste, od Ljubljane nič daljša kot do Planice in Bohinja. Ker nas žičnica potegne na Golte, odkoder čez Smrekovec, Komen, Travnik, čez Belo peč in Vodol ni daleč do Raduhe — je pred nami imenitna »Haute Route«, visoka pot za smučarjijo, če je le sneg za to, mikavna in razgledna, poučna pa v vsakem primeru, saj teče po grebenih med Savinjsko dolino in našo Koroško, ves čas nad dolino Meže in Tople od Koprivne do Bistre in Ludranskega vrha. V tem predelu Slovenije še žive visoke gorske domačije, med njimi najvišja Bukovnik, 1327 m nad morjem z razgledom vse do Triglava. Od Bukovnika pa se pod Olševo (1929 m) zvrsti na desetine takih in večjih domov, ki so vsi vredni, da jih vsaj mimogrede spoznamo: Kje, kako visoko in kako žive ti slovenski ljudje! Danes se preko Solčave povezujejo z Mozirjem, bili pa so avstrijski časi, ko so svoje vole gonili na sejme na Koroško vse do Celovca. Ni ravno dolgo od tistih Kocbekovih časov, ko je stekla cesta mimo Igle v Ljubno — celjska sekcija ÖAV pa se je tej cesti upirala.

Ni vse to v najožji zvezi z gospodarsko stranjo nove ponosne planinske koč na Loki, spada pa k temeljnemu vprašanju, kako gospodariti s svetom, ki smo si ga ohranili za svobodno življenje. Gre za to, smo se strinjali na Loki vsi trije in z nami še prijazni osrbniški par, kako oživeti visokogorski slovenski dom, ki ima še voljo do obstanka, kako naj v soglasju in sodelovanju utriplje z dolino, ki naj ji svoje daje, zato pa od tega tudi toliko ima, da ne bo izgubljal veselja do življenja prav tu. To velja tudi za domove v Strmcu in Konjskem vrhu in za celo vrsto drugih v Gornji Savinjski dolini. Gotovo ima planinska koč, kakršna je Koča na Loki, pri vsem tem tudi svojo pomembno vlogo, saj omogoča in vzpodbuja živ človeški pretok, daje svoj bližnji okolici del življenjske vsebine, stik z dolino, s svetom, z utripom dolinskega življenja, pred vsem pa občutek pomembnosti, ki jo ima sleherni površina domače zemlje za življenje in samozavest narodne skupnosti.

Peter mi je pri teh pogovorih med drugim dejal: »Domačinom je ta koč zares pri srcu. Ko je v ognju jemala konec, so se mnogim rosile oči.«

Zdaj Koča na Loki spet dela. Živi. Živi v najožjem stiku z dolino ob Savinji — z modernim tehničnim pripomočkom UKV. To je izredno praktična, bliskovita povezava z društvom v dolini, je pa tudi simbolična: Koča je vsak trenutek s svojimi problemi v dolini, dolina pa je pripravljena urediti vse, kar je ta hip na koči potrebno. Dolina: to je Peter s svojimi sodelavci iz vrst Lučanov, Stoglejski Peter iz edinstvene gorske domačije, v dnu Dola, silovite strmine, ki se grezi v dolino med Brinovo pečjo in Ojstrim vrhom. Po njej se zarašča samotna steza na Dleskovško planoto in na Koroško. Redek zaide tja. Planinski popotnik skorajda ne več.

Koča na Loki pa se svetu odpira. Z dolino jo bo povezala vsak čas dobra gozdna cesta, oskrbniški par pa ima globoke korenine: Silvester Funtek (50), oskrbnik, je doma iz znane družine Podpečnik v Podvolovljeku. V mladih letih je pasel ovce na Korošici in tam zrasel z gorami. Žena Ančka Kosmač, imenitna gospodinja, je doma na Kosmačem, starodavni kmetiji v Konjskem vrhu. Na Loki sta že peto leto, prestala sta tu nesrečo in po njej res težavno delo med novogradnjo, saj sta v stari tesni pastirski kočici hranila tudi do 50 delavcev in udarnikov.

Prav je, da ima koča tudi spominsko sobico namenjeno za planinsko razstavo, za hišno knjižnico in še za nekakšen hišni društveni muzejček. Ljudje, ki so postavili na noge lučko planinsko društvo in novo kočo, so pomembni tvorci današnje vaške skupnosti v Lučah. Naj nekaj dokumentov govori o tem tudi na Loki!

DRUŠTVENE NOVICE

PD MEDVODE JE PROSLAVILO 30. OBLETNICO OBSTOJA

16. septembra 1978 je bila na Slavkovem domu na Golem brdu, to je planinskem domu, ki ga upravlja PD Medvode, proslava 30. obletnice društva.

Julija 1948 se je 138 prijateljev planin odločilo, da ustanovijo planinsko društvo. Planinstvo v Medvodah se je razvijalo že pred II. svetovno vojno, le da so bili člani vključeni v druga društva. Večina planincev se je tudi že v začetku NOB vključila v OF.

Člani društva so si zastavili zelo obsežen program. Število članov društva se je iz leta v leto večalo in sicer povprečno 10 do 15 % na leto. Tako je imelo društvo 1000 članov že pred dvema letoma, sedaj pa jih ima 940. Med člani imenujemo na prvem mestu tov. Jožeta Bukovca, ki je žrtvoval vsako minuto prostega časa prav za delo v društvu, čeprav bi ga bil lahko porabil drugod s pridobitveno dejavnostjo. Pred 18 leti je bilo društvo na prvem mestu pri delu z mladino. Zelo redki so vrhovi, na katerih ne bi bili vpisani mladinci našega društva. Mnogo gora smo obiskali tudi v drugih republikah. Mladinski odsek je v tem obdobju opravil veliko delo. Iz vrst takratnih mladincev se je oblikoval alpinistični odsek. Njegovi člani so poleg domačih najtežjih vrhov preplezali mnogo sten v Centralnih Alpah, Dolomitih, Visokih Turah, na daljnih Spitsbergih, bili so na Makaluju in Trisulu.

Delo mladinskega odseka je razvidno tudi v reviji »PLANINE MLADINI« in IZLETNIK. Obe reviji je društvo izdajalo 5 let. Tudi skoraj vse zelenice, ki so bile napravljene v Medvodah, so delo mladih planincev. Izgradnja vodovoda in urejevanje okolice

v Slavkovem domu, urejanje ceste v Tamar, čiščenje okolice doma, nabiranje zdravilnih zelišč, papirja, starega železa, vse to je obseg široke dejavnosti v društvu z namenom, da vzgaja mladino z delom za delo.

V vsem tem času nikakor ne moremo mimo gospodarske dejavnosti. Ob ustanovitvi društva je bilo v programu zapisano, da bomo takoj začeli z izgradnjo planinskega doma. Odločeno je bilo, da se obnovi karavla, na razmejitevni črti med Nemci in Italijani na Golem Brdu, to je v dolini pod Jetrbenom in Katarino. Dom je bil v letu 1950 torej v dveh letih urejen. Sedanja vrednost doma je 850 000 din. Zadnja leta se je trošilo za tekoče vzdrževanje in popravilo 70 000 din. V letu 1969 je bila organizirana akcija ureditve ceste. Bilo je asfaltirano 1,5 km ceste do motela Medno do križišča v Žlebe, pri čemer je društvo zbralo 60 % vseh potrebnih sredstev, ostalo pa občina, krajevna skupnost, Standard in Motel. Društvo je sodelovalo tudi v drugih akcijah komunalnega značaja in bilo vedno med organizatorji prostovoljnega dela. Sploh je bila osnovna orientacija gospodarske dejavnosti na prostovoljnem delu.

Kljub težavam, ki jih je društvo imelo, smo v letu 1963 prevzeli v upravljanje od Akademskega planinskega društva Ljubljana planinski dom v Tamarju. Že ob prevzemu je bil treba sprejeti obveznost vračanja anuitet v višini 60 000 din. Potrebna je bila obnova, napeljava elektrike (4,5 km kabla) in trafo postaja. Zbrati je bilo treba sredstva in opraviti delo. To je bilo tudi opravljeno skupaj z JLA. Pred 10 leti smo v obnovo vložili 450 000 din, pri čemer je 2/3 dala Planinska zveza Slovenije, 1/3 pa Planinsko društvo. Potres v Posočju je močno prizadel tudi planinski dom v Ta-

marju. Za popravilo je bilo treba nameniti prek 100 000 din, pri čemer je prav tako moralo društvo zbrati 50 000 din. Sedanja vrednost doma je 1 500 000 din.

Društvo pa ni pozabilo na ohranjanje tradicij iz narodnoosvobodilne vojne. Tako je bila skupaj s TVD Partizan Medvode organizirana akcija »Kurirska pota Dolomitov«. To je 40 km dolga pot, ki pelje mimo spomenikov iz NOB poteka po gričih okoli Medvod, Katarine, Grmade, Tošca in Osovnik. Na poti je 5 kontrolnih točk, vsak jo lahko prehodi v dveh delih, skupni pohod pa je v maju in juniju vsako leto. Zanimanje je veliko in poleg družinskih izletov je vse več skupinskih.

Tone Plešec

IZ SLAVNOSTNEGA GOVORA NA PROSLAVI 30. OBLETNICE PD MEDVODE

Slavkov dom na Golem brdu, 16. 9. 1978

Stalno smo se zavedali, da bo naše poslanstvo opravljeno samo takrat, če bomo znali vzgojiti člane in sodelavce v skrbi za širše družbene interese. To je torej osnovno izhodišče tega našega slavlja.

Z organizacijo društev je planinstvo dobivalo vse širši razmah in krenilo po novi poti. Prevzeli smo nalogo, navajati občane, zlasti pa mladino in pionirje k aktivnemu delu v prirodi, predvsem v gorah. Veliko od nas se še spominja, kako zahtevno nalogo smo prevzeli, ko je bilo sklenjeno, da se uredi ta dom. Komaj 2 leti po ustanovitvi društva je bil odprt. Dali smo mu ime po znanem planincu-alpinistu Medvodčanu tov. Slavku Čarmanu. Študent kemije, ki se je že 1941 vključil v osvobodilno fronto, bil izdan, aretiran in v letu 1942 ustreljen kot talec v Begunjah. Dela pri urejevanju je bilo ogromno, saj je bilo treba objekt celotno preurediti, saj je med okupacijo bil kot karavla na razmejitveni črti med okupatorji Italijani in Nemci. Prizadevnosti članov gre priznanje in zasluga, da je bil dom v roku odprt. Člani pa se niso zadovoljili samo z dograditvijo doma, ampak je bil cilj ureditev okolice in ceste. Urejen je bil svet okoli doma, porušeni dotrajani objekti. V letu 1969 je društvo organiziralo akcijo asfaltiranja ceste od Motela do križišča v Žlebe. Zgrajeno je bilo 1,4 km asfaltne ceste. Stroške tega je nosilo društvo (60 % vrednosti), drugi del pa Občina Šiška, Krajevna skupnost Medvode, Motel in Standard. Zgradilo je telefon, pri čemer je bilo pol prostovoljnega dela. Vrednost objekta Slavkov dom je po oceni 850 000 din, v zadnjih letih pa se je za vzdrževanje in večja popravila potrošilo povprečno po 70 000 din.

ZBOR PRIMORSKIH PD NA ČAVNU

10. septembra 1978, na Dan slovenskih planincev, smo primorski planinci proslavili kopico jubilejev: 75-letnico ustanovitve Ajdovsko-vipavske podružnice SPD, 65-letnico osamosvojitve vipavske podružnice SPD, 35-letnico priključitve Primorske k matični domovini in otvoritev prizidka k Zavetišču Antona Bavčerja na Čavnu.

Proslavljanje se je začelo, kljub težavam s časom pri zaključnih delih na koči na Čavnu, že v petek, 8. septembra. V letos najetih, s prostovoljnimi delom obnovljenih prostorih PD Ajdovščina, so odprli razstavo o 75-letnem delovanju ajdovskih planincev. Zbledele in stare fotografije so za razstavo posodili svojci ustanoviteljev društva in tisti planinci, ki so kljub 25-letni italijanski okupaciji in prepovedi delovanja vseh slovenskih društev hodili v hribe s fotografskim aparatom okoli vrata. Delo je 9. 9. 1978 o razstavi zapisalo, da so »najbolj zanimive in pomembne tiste slike iz burnih obdobij pred prvo svetovno vojno in še posebej med italijansko okupacijo, ko so prav slovenski planinci predstavljali pomemben del narodnostnega ščita. Česar ne povedo slike, je moč razbrati v Avriklju, glasilu ajdovskih planincev...« Razstava je bila dobro obiskana. Vsem članom so na njej razdelili prvo številko društvenega glasila Avrikelj. V njem so svoje spomine na mladostne hribovske podvige opisali Darinka Hrobat, hči ustanovitelja Jamška, Nada Brajnik, hči dolgoletne duše planinskega delovanja Rudolfa Brajnika, Franc Rušt in bivši predsednik PDA Jože Nussdorfer. Sedanji predsednik Marijan Poljšak, Danilo Remškar, Alenka Nussdorfer, Silva Čopič, Jože Fegic, Gvido Bratina in Martina Černe pa

Jože Nussdorfer, eden od predsednikov PD Ajdovščina

so opisali današnjo aktivnost društva, ki ima v svojih vrstah čez 500 planincev-izletnikov, jamarjev in alpinistov. Mnogi planinci so ob prebiranju Avriklja obljubili, da bodo tudi sami kaj napisali, zato upamo, da ne bo treba predolgo čakati na drugo številko.

V nedeljo zjutraj je po vsej dolini zavrelo. Že navsezgodaj so iz hiš in blokov začeli lesti mladi in stari v gojzerjih, rdečih nogavicah in anorakih. Po dveh dneh prečudovitega vremena so se ta dan prebudili z rahlo meglenim vrhom Čavna na severnem obzorju. Organiziranim pohodom iz Ajdovščine in Vipave so se pridružile gruče s Ceste, Vrtovina, Predmeje, Stomaža in drugih vasi z vnožja sivozelenega očaka, ki mogočno kraljuje nad Vipavsko dolino. Okoli 500 se jih je zbralo na travniku pred kočo Antona Bavčerja, pridružili so se jim še motorizirani planinci, ki so se na Čaven pripeljali po lepi cesti s Predmej z osebnimi avtomobili ali avtobusi. Po uvodnih pozdravih in prvih okrepčilih so si gostje ogledali nov prizidek, v katerem so lična kopalnica in sanitarije s toplo in mrzlo vodo ter nedokončana zimska soba. Vodja programa Alenka je pozvala vse udeležence pred tribuno, na kateri so bili pevci pod vodstvom Jožeta Krapeža, predsednika PDA in PDV Marjan Poljšak in Miro Perhac, gostje iz PZS, predstavniki sosednjih in zamejskih planinskih društev, recitatorji, zastavonoše in slavnostni govornik Danilo Remškar. V svojem izčrpnem govoru je predstavil zgodovino organizirane planinske dejavnosti na Primorskem, seveda s poudarkom na Vipavski dolini. Opozoril je na »štiri srčne može«, ustanovitelje ajdovske podružnice SPD in na zgodovino društva do konca prve svetovne vojne.

12. septembra 1903 so štirski župan Avgust Schlegel, učitelj Edmund Čibej, uradnik Andrej Jamšek in gostilničar Jernej Šapla ustanovili podružnico SPD in jo registrirali pri deželnih oblasteh. Lično spisani zapisniki prvih sej pričajo, da so svoje delo posvetili markiranju poti iz doline na vrhove od Nanosa do Trstelja. Raziskovali so tudi luknje ob izviru Húblja in urejali stezo do njega. Prirejali so izlete na slovenske gore in skrbeli za popularizacijo planinstva med prebivalci.

Leta 1913 so Vipavci, ki so bili včlanjeni v Ajdovsko-vipavski podružnici, ustanovili svojo lastno podružnico. Svetovna vojna je ustavila delovanje, posebno v zadnjih letih, ko je bila fronta zelo blizu in so med velikim požarom v ajdovskem predmestju Putrhi pogoreli tudi arhivi planinskega društva. Po italijanski okupaciji so si odborniki prizadevali tudi formalno obnoviti društvo, vendar ga fašistične oblasti v svoji raznarodovalni politiki tega niso dovolile. Toda uporniški duh, tako značilen za podjarmljene Primorce, Ajdovcem ni

Andrej
Jamšek,
ustanovitelj
PD
Ajdovščina

dal miru. Starim planincem, predvsem nacionalno zavednim meščanom, so se pridružili tudi delavci in kmetje, ki so začeli množično zahajati v hribe. Zaradi fašističnega nasilja so odhajali iz mesta že pred sončnim vzhodom, vračali pa so se, posamično, pozno zvečer. Nadeli so si ime »Sinja zarja«, vodil pa jih je Jože Nussdorfer-Jouha. V gozdu in na gori, sami in brez strahu pred karabinerji in fašisti, so peli slovenske pesmi. Jouhi so najbolj v spominu izleti na Javornik, kjer se je z razglednega stolpa videlo v Jugoslavijo.

Ajdovski planinci so bili povezani z organizacijo TIGR, pri njih pa je bila tudi javka za španske borce. Ti so se zbirali v Anini koči blizu Zelenega roba. Fašisti so kočo zažgali, da bi preprečili zarotniško delovanje. Toda sila je rodila odpor in med NOB so se planinci aktivno vključili v osvobodilno gibanje. Mnogi so se s svojim življenje žrtvovali za svet, v katerem danes svobodni hodimo v hribe.

Po osvoboditvi so s prostovoljnimi deli, seveda tudi formalno združeni v planinsko sekcijo fizkulturnega društva in kasneje v planinsko društvo Ajdovščina, obnovili zapuščeno gozdarsko hišo na Čavnu in zgradili kočo pod Golaki. Ves gradbeni material so znosili na hrbtih. Vsa ta burna leta sta bila vodilna planinca Rudolf Brajnik in Štefan Bavčer. Društvo v Bavčerjev spomin prireja tradicionalni jesenski spominski Bavčerjev pohod na Golake, ki bo letos 1. oktobra.

Zaradi vse bolj uveljavljene potrošniške miselnosti in blagostanja je v 60-letih društveno delo začelo hrometi. Pojavili so se še drugi problemi, s katerimi se sedaj ubada odbor z agilnim Marjanom Poljšakom na čelu. Predvsem je njegova zasluga, da je znal pritegniti mladino, ki je prihajala na delovne akcije na Čaven, kjer so obnovili Bavčerjevo zavetišče. Tudi v Zgornji Vipavski dolini se je povečal interes za izlete v hribe.

Po govoru tov. Remškarja so nastopili mladi recitatorji in pesniki, spregovorila pa sta tudi predsednik primorskega meddruštvenega odbora Ciril Zupanc in predsednik Izvršnega odbora PZS Marjan Oblak. Tov. Zupanc je poudaril, da je proslava na Čavnu, praznovana na dan slovenskih planincev, tudi dan primorskih planincev. Opozoril je na proslavo, ki so se istočasno odvijale na Raduhi, Nanosu in Hleviški planini. Tov. Oblak je pozdravil zbor in pohvalil delavnost vseh prostovoljcev, ki so v gradnjo prizidka, elektrifikacijo, hidroizolacijo in delno rekonstrukcijo koč vložili preko 4500 prostovoljnih delovnih ur. Po pozdravu predstavnikov prijateljskih PD je tov. Oblak razdelil priznanja PZS. Zlati znak je dobil 92-letni Jože Rebek; srebrne in bronaste pa še 11 vidnih ajdovskih in vipavskih planincev: Zdravko Repič, Jože Nussdorfer, Jože Krapež, Srečko Kočar, Stano Prosen, Anica Repič, Vida Lozar, Nada Kostanjevic, Jože in Helena Premrl ter Ivan Rodman. Po slovesnosti so pevci zapeli še 2 žalostinki ob spominski plošči Antona Bavčerja, po katerem se imenuje zavetišče. Ljudsko rajanje se nato ni poglelo do večera, med tem pa so številni planinci, predvsem tisti iz Beneške Slovenije, Trsta, Gorice in Sežane, obiskali še Golake in Kucelj.

Tomaž Kranjc

IZ POZDRAVA TOV. CIRILA ZUPANCA, PREDSEDNIKA MDO PRIMORSKIH DRUŠTEV, NA ČAVNU, 10. 9. 1978

Ko letos praznujemo visoke planinske jubileje, ne moremo mimo važnega planinskega dogodka za primorske planince, ko sta Fran Kadilnik in Fran Globočnik leta 1876, torej pred 102. letoma pri Medvedovi domačiji na bližnjem Javorniku odprla prvo vpisno planinsko knjigo, ki jo danes hrani muzej v Idriji.

Planinstvo na Primorskem je od vsega začetka imelo narodno-budiljsko, narodno-obrambno in napredno vlogo. Že pod avstrijsko oblastjo, tj. v obdobju pred prvo svetovno vojno, ko so tu nastale podružnice tedanjega SPD: v Tolminu, Ajdovščini in Vipavi, Trstu, Ilirski Bistrici, Idriji, Cerknem in Gorici, so prav vipavski planinci povzeli geslo: Slovenski oratar — slovenske zemlje gospodar! Tako so tudi planinci

Slovenskega Primorja izpolnjevali temeljno načelo tedanje planinske organizacije: Slovenskim goram ohraniti slovensko lice!

Pod italijansko in fašistično okupacijo so bile planinske podružnice tu sicer zatrte, toda duh planinstva je ostal in iskra upora je tlela pod pepelom, kakor je zapisal France Bevk. Ta iskra se je v letih NOB razžarila v vsesplošen požar, v oborožen boj, ki nam je odprl pot v svobodo. In prav te dni se spominjamo, ko je 8. septembra pred 35 leti kapitulirala Italija in je Pri morskem zasijala prva svoboda. Danes teden se bomo velikih in veličastnih dogodkov spominjali na pokrajinskem slavju v Komnu na Krasu. V poimenovanju naših planinskih koč in domov se oddolžujemo zaslužnim možem in borcem našega narodnoosvobodilnega boja in s tem smo postavili okvir vsebini dela naše planinske organizacije.

V vsem dosedanjem povojnem obdobju, ko živimo in delamo v svobodni in socialistični domovini, so svoje mesto in pomen dobila tudi naša planinska društva. Poleg narodno-obrambni nalog, ki jih planinci imamo, pa je v današnjih urejenih in relativno mirnih razmerah na prvem mestu rekreativni in naravno-varstveni pomen našega delovanja. V 17 društvih je bilo lani 12 500 organiziranih planincev, od katerih je nad 60% mladine in pionirjev. So pa še znatne možnosti za povečanje števila našega članstva. V delovnih organizacijah naj bi se sindikalne organizacije malo bolj zavzele za tovrstno zdravo in množično rekreacijo delavcev. Veliko možnosti so tudi pri vključevanju šolske mladine v naša društva.

Ciril Zupanc

SPOMINSKA PLOŠČA FRANU KOCBEKU NA LOČKEM VRHU (Ob 115-letnici rojstva)

Planinsko društvo Lenart je v nedeljo, 1. 10. 1978, počastilo letošnje planinske jubileje (200-letnica prvega vzpona na Triglav, 85 let SPD in 30 let delovanja PZS) s srečanjem planincev in z odkritjem spominske plošče na rojstni hiši Frana Kocbeka ob 115-letnici njegovega rojstva na Ločkem vrhu pri Benediktu v Slovenskih goricah. Fran Kocbek je tu preživel samo rano mladost. Po šolanju je služboval kot učitelj v Savinjski dolini, kjer je s svojim zavzetim delom postavil temelje slovenskemu planinstvu in turizmu v narodnostno zelo ogroženih Savinjskih in Kamniških Alpah.

Pred slovesnostjo so lenarški planinci želeli pokazati udeležencem srečanja še nekaj zanimivosti Slovenskih goric, zato so se zbrali pri Benediktu, od koder so peš odšli na trikraljevski grič (293 m). Tu so se jim pridružili udeleženci TRIM hoje, ki so pripesali čili od Lenarta in iz Zgornje

Spominska plošča na Kocbekovi rojstni hiši

Ščavnice. Četo mladih pohodnikov (Slovenjgoriška pohodniška brigada pri OK ZSMS Lenart) je pripeljal Ljubo Kšela iz Gradišča. Pionirji planinci iz najbolj delavne planinske skupine na OŠ Zgornja Ščavnica so prišli pod vodstvom mentorice Gizele Khan. Vsi so si ogledali enega najlepših slovenjgoriških kulturnih spomenikov podružnično cerkev sv. Treh kraljev (1521—1588), ki slogovno spada v obdobje pozne gotike in začetka renesanse na Slovenskem (fotografija v PV 9/78, str. 572). Nato so vsi planinci odšli v dolino Trotkovo ter se povzpeli na Ločki vrh (299 m). Kljub slabemu vremenu se je tu zbralo nekoliko manj kot 300 planincev, gostov in domačina.

Ob zvokih planinskih pesmi in državne himne se je pričela proslava pri Kocbekovi rojstni hiši. Vse navzoče je pozdravil predsednik PD Lenart Janko Ferlinc ter predstavil planinsko dejavnost, orisal delo domačega PD in povedal, kakšni motivi so vodili lenarške gornike ob pripravljanju spominske plošče njihovemu rojaku Franu Kocbeku, pionirju slovenskega planinstva. Predstavniki PZZS mr. Tone Stroj in je nato govoril o planinskem in kulturnem delu Frana Kocbeka ter odkril spominsko ploščo na njegovi rojstni hiši. Mozirski planinci so k plošči položili venec, navzoče pa sta pozdravila tudi zastopnika PD Mozirje. Na proslavi sta še spregovorila predsednik Izvršnega sveta SO Lenart Franjo Muršec in Marjeta Čačulovič, predsednica MDO Pomurja. Sledil je kulturni program, ki so ga izvajali recitatorji in

harmonikarji planinci od Lenarta ter mladinci in učenci od Benedikta. Moški pevski zbor iz Voličine, ki ga vodi Božo Čobec, je zapel nekaj narodnih pesmi. Proslavo je organiziral Janez Zorko, dolgotletni mentor planinske skupine na OŠ Lenart.

J. Ferlinc

IZ GOVORA JANKA FERLINCA NA LOČKEM VRHU

Čeprav se je v planinski organizaciji vedno odločalo po demokratičnih načelih, smo dosegli pomemben napredek po sprejetju ustav leta 1974, ko smo se organizirali samoupravno po delegatskem sistemu. V to obdobje spada tudi začetek delovanja PD Lenart, ki smo ga ustanovili 26. 12. 1974. Pred tem smo bili lenarški planinci včlanjeni v mariborskih planinskih društvih. Znani so celo podatki o Slovenjgoričanih, ki so bili že leta 1902 člani Ruške podružnice SPD. Čeprav je bila planinska misel že dolgo navzoča v Slovenskih goricah, je moralo preteči precej časa, da smo končno ustanovili svoje PD, ki je takoj opravičilo svoj obstoj. Naslednje leto bomo stopili že v 5. leto delovanja PDL. Zadnji dve leti je včlanjenih okrog 300 članov predvsem pionirjev in mladincev. Najbolj imamo razvito izletništvo, saj vsako leto priredimo približno 20 izletov. Mnogo naporov vplaga PDL v izobraževalno in kulturnopropagandno dejavnost, toda uspehi so še skromni. Primanjkujejo nam

predvsem izkušeni mladinski vodniki in mentorji planinske vzgoje. Planinske sekcije smo do sedaj uspeli ustanoviti v KS Gradišče, Cerkenjak in Voličina. Na osnovnih šolah Lenart, Zgornja Ščavnica ter Voličina pa delajo planinske skupine. Da bi čim bolj razvili planinstvo in turizem v naši občini, smo leta 1975 razširili Pomursko pot za 50 km v osrčje Slovenskih goric. Takrat smo začeli sodelovati z Meddruštvenim odborom planinskih društev Pomurja. Meddruštveni odbor je samo posvetovalni in koordinacijski organ, ki usmerja naše skupne naloge ter interese (to so Pomurska pot, skupno prirejanje večjih izletov in drugih prireditiv). Seveda smo vsi člani PD Lenart organizirani prek MDO Pomurja po delegatskih načelih v PZS, ki je sestavni del PZJ in Mednarodne alpske unije (UIAA). V občini pa PD Lenart spada v zbor izvajalcev OTKS in v ZTKO. Prek teh dveh organizacij se v glavnem financira naša dejavnost. Poudariti moram, da se ta združena sredstva, namenjena za razvoj množičnega športa, posredno ali direktno vračajo članom. PD brezplačno posoja tehnično opremo, dodatno regresira prevoz na nekaterih večjih izletih, vsa javna predavanja se prirejajo s prostim vstopom in tudi glasilo oz. letopis društva z naslovom Planinec dobijo člani na občnem zboru. Prijetno smo bili presenečeni po odkritju podatkov o rojstnem kraju Frana Kocbeka. V naši občini in celo v okolici Ločkega

vrha pa je bilo njegovo življenje in pomembno delo skoraj neznano. To nas je vzpodbudilo, da smo v PD Lenart začeli razmišljati o odkritju spominske plošče na njegovi rojstni hiši. Idejo o spominski plošči je nato s sklepom podprl 3. občni zbor PD lani v Gradišču, kjer je bilo določeno, da se naj letos odkrije spominsko obeležje našemu rojaku Franu Kocbeku, ki je s svojim zavzetim delom postavil temelje slovenskemu planinstvu in turizmu v narodnostno zelo ogroženih Savinjskih Alpah. Bilo je še nekaj pripomb o smotnosti in pomenu takšne spominske plošče, češ da ni Kocbek deloval v Slovenskih goricah in da je preteklo že preveč časa, odkar je tukaj živel. V PD smo menili, da je že samo dejstvo njegovega rojstva dovolj pomembno, da se ga včasih spomnimo tudi v njegovem rojstnem kraju. Kocbeka ne smemo pozabiti, saj se je prav s svojim nesebičnim delom precej visoko vzdignil nad povprečje takratnih izobražencev in z več kot 30-letnim planinskim delom postavil sebi in vsem Slovincem trajen spomenik v Savinjskih Alpah. Preteklo je že dovolj časa, da lahko objektivno ocenjujemo življenjsko delo Frana Kocbeka ter njegov pomen za kulturni in narodnostni razvoj Slovincem. Pomembnih ljudi, med katere spada tudi naš rojak Fran Kocbek, se spominjamo zato, ker smo nanje ponosni, ker jih spoštujemo in smo jim hvaležni za njihovo delo.

Janko Ferlinc

Rojstna hiša Frana Kocbeka na Ločkem vrhu

Foto J. Ferlinc

SPD GORICA

Planinci iz zamejstva bolj skromno dopisujemo v Planinski Vestnik. Oglasimo se po navadi »vsake kvatre« enkrat, kakor pravi stari ljudski rek, in še takrat s kakšnim poročilom o občnem zboru ali slovesnosti. Pa ne, da nimamo o čem pisati, saj bi že opis razmer, v katerih deluje Slovensko planinsko društvo v Gorici (ustanovljeno leta 1911) prav gotovo zanimal bralce in naročnike Planinskega Vestnika. Vmes so takšne in drugačne težave, od pomanjkanja časa pa do pomanjkanja ljudi, ki bi znali spretno sukati pero.

Predvsem bi radi poudarili, da smo zlasti obletnico prvega vzpona na Triglav izkoristili za širšo propagandno dejavnost med šolsko mladino na šolah vseh stopenj na Goriškem. Prvič po tridesetih letih nam je uspelo na slovenskih šolah privedi vrsto kvalitetnih predavanj s sodelovanjem priznanih strokovnjakov-predavateljev iz Slovenije. Posebno navdušeno so predavanja sprejeli na osnovnih šolah, kar nam je v veliko vzpodbudo, da bomo s to dejavnostjo nadaljevali tudi v prihodnje, zdaj, ko nam je uspelo »odškrniti« vrata, ki so nam nad tri desetletja zapirala dostop v šole.

Februarja in marca letos, skoraj istočasno s predavanji na šolah, je naše društvo razpisalo tudi dva natečaja iz planinske tematike. Učenci petih razredov osnovnih šol so se pomerili v risanju, medtem ko je bil za dijake tretjih razredov nižje srednje šole razpisan literarni natečaj. Odziv je bil zelo ugoden. Sredi aprila je društvo na posebni slovesnosti nagradilo najboljše avtorje in priredilo razstavo risb.

Po drugi strani pa se v letu planinskih jubilejev nadaljuje tudi običajna dejavnost našega društva: prirejanje pohodov, tur in izletov. Posebna točka so pri nas že tradicionalni družinski izleti, ki se redno vršijo enkrat mesečno. Te izlete prirejamo posebno za tiste člane, ki si zaradi let ne morejo več privoščiti večurne hoje.

Zelo plodni so stiki s sorodnimi društvi v matični domovini, s katerimi se občasno srečujemo in navezujemo prijateljstva.

Posebno skrb posvečamo vsakoletnemu smučarskemu tečaju. Namen ni tekmovanja, pač pa šport in rekreacija. Nedvomno smo v tem pogledu ubrali pravo pot, saj se nam iz leta v leto priključujejo novi člani brez razlike v letih. Občasno se udeležujemo prijateljskih tekmovanj tudi s sorodnimi italijanskimi društvi. Kajti le s takimi prijateljskimi stiki pripomoremo tudi mi k izboljšanju odnosov med dvema narodoma, ki živita ob odprti meji.

Naše društvo se številčno krepi. Družina Slovenskega planinskega društva je v nekaj letih zbrala nad 500 članov. Želja nas vseh je, da bi to število do leta 1981, ko bomo slavili našo 70-letnico, vsaj podvojili.

SPD Gorica

PLANINSKO SLAVJE NA HLEVIŠAH

Ob zaključku treh skupinskih pohodov v domače hribe, na Jelenk, Javornik in Hleviša, ki jih je organiziralo PD Idrinja v počastitev 200-letnice prvega vzpona na Triglav, je bilo 10. septembra ob planinski koči na Hlevišah zaključna proslava, kjer se je zbralo blizu tisoč planincev in drugih Idrječanov.

Okrog 600 pohodnikov s prejšnjih pohodov je na vrh Hleviških planin prejelo spominsko značko, ki jo je PD Idrinja dalo izdelati v ta namen. Na proslavi je v svojem govoru Marjan Rupnik, predsednik PD Idrinja, poudaril pomen 200-letnice prvega vzpona na Triglav in orisal njegovo zgodovino. V kulturnem programu je sodeloval ženski pevski zbor »Čipka — Slovenijales« ter mladi planinci iz osnovnih šol Idrinja in Sp. Idrinja. Idrijski planinci so izkoristili lep sončni dan ter se razkropili po livadah okrog koč, kjer so preživel popoldan v prijetnem razpoloženju in se zvečer vračali v Idrinjo z željo, da PD še večkrat organizira taka srečanja.

Janez Jeram

PLANINSKI VODNIKI SAVINJSKEGA MDO

V Savinjski dolini smo organizirali seminar za PLV (= planinske vodnike). Priprava je trajala precej dolgo, saj so pričeli z njo že 5. 1. 1977 v občini Žalec, kasneje pa smo stvar razširili na vsem območju MDO (20. 9. 1977). Seminar je pričel z delom oktobra 1977, s tem je soglašala KVIZ pri PZS (št. 065/179-76, 24. 12. 1976). Prijavilo se je 47 kandidatov, vztrajalo jih je do konca 46.

Med prijavljenimi kandidati je bilo 12 GS, 5 MV, 1 instruktor planinske vzgoje, 1 je opravil tečaj za AO, 1 član GRS, ki je tudi smučarski vaditelj. Po šolski izobrazbi so bili z osnovno šolo (6), poklicno (22), srednjo (11), višjo (5) in visoko (2), torej zelo heterogen sestav, prav tako tudi po poklicih in položajih: od delavca do direktorja. Starost od roj. leta 1920 (ž. 1925) do 1957 (ž. 1954). Bilo je 41 moških in 5 žensk.

Predavanja posameznih predmetov so bila v popoldanskem času (navadno v ponedeljek ob 16.30 uri, od 3. 10. 1977 do 27. 3. 1978, s povprečno udeležbo 34). Predavali so: Danilo Škerbinek, dipl. ing. stroj., načelnik KVIZ pri PZS, Franček Vogelnik prof. na PA, član komisije za PLV, mg. Tone Strojín, dipl. iur., član komisije za PLV in načelnik kulturne komisije pri PZS, dr. Vera Petkovič-Potočnik, zdravnik, Adi Vidmajer, sekretar ObTKS Žalec in predsednik Savinjskega MDO, in vodja seminarja Božo Jordan, dipl. ing. fi., prof. na TŠ Celje, član komisije za PLV in inštruktor za VN.

Izlete smo pripravili ob vikendu. Dobrovlje (Bezovec—Sv. Urban) smo prečili v zimskih razmerah, v snegu in dežju; udeležba 36. Na Kamniku nam je sijalo sonce. Tudi Krofička nas je dvakrat kar lepo sprejela. Z eno skupino smo šli z Movznika, pod Utami na vrh, z drugo pa do Škrbine, večji del po nemarkiranih poteh. Za zadnji izlet smo izbrali pot s Črničva čez Kranjsko reber in Lepenatko na Veligi Rogatec. Ta pot je začudo sedaj markirana. Spustili smo se v Gornji grad.

Kandidati so morali opraviti preizkus znanja s »testi«. Bil je dvakrat, zaradi opravičenih izostankov (orožne vaje, delo, službena odsotnost). Opravljen je bil obakrat na Tehniški šoli v Celju v veliki predavalnici (160 mest!). Pri tem so sodelovali Vogelnik, Škerbinek, Vidmajer in Jordan, mg. Stroj in je bil bolan. »Teste« sta sestavila Vogelnik in Jordan.

Vsak kandidat je moral oddati še nalogo z naslovom: Priprava izleta na... Rok za njo je bil 20. 6. 1978. Pravočasno je bilo zbranih 32 nalog, ki so nekatere zelo dobre, ustrezajo pa vse.

Pri seminarju je bilo tudi nekaj težav, zato tudi nekaj izkušenj. Prostor za predavanje smo imeli v OŠ Žalec, premajhen za tako število udeležencev. Za vsako predavanje smo morali določiti vedno dva predavatelja, da ni nikoli nič odpadlo. Odpovedal je en sam predavatelj. Večje težave so bile pri organizaciji izleta z zadostnim številom vodnikov in reševalcev. Tudi vreme ti zagode. Drugič bo potrebno število seminaristov omejiti. Skupina okoli 20 je najboljša. Za pisni preizkus bo potrebno pripraviti boljše »teste«. O tem je KVIZ že razpravljal, testi pa se že pripravljajo. Težave so tudi z literaturo. Sedaj jo je nekaj več. Tečajniki so želeli, naj se jim snov posreduje v pisni obliki. Za naš seminar smo pripravili v celoti Program za PLV, skripta za vozle, metodiko in psihologijo, vodstvo izleta, pomen in naloge hoje, planinskih izletov in drugih aktivnosti v naravi. Vse je bilo opremljeno z mapo z barvnim naslovom. Vozle bi že mrali poenotiti, vsaj poimenovanja, in bolje obdelati uporabo cepina — dokončati »okroglo mizo«!

Stroške seminarja za udeležence občine Žalec je krila ObTKS Žalec, drugim so krila PD, razen PD Celje. Stroški seminarja so znašali okoli 6000 din, vendar pa vse delo ni upoštevano, saj tu je še vedno nekaj planinskega entuziazma.

Zaključek seminarja je bil združen z izletom na Veliki Rogatec (1557 m, prvi jensenski dan 1978). Vsak udeleženec je na vrhu dobil rdeč nagelj, značko in izkaznico. Sveže nageljne je prinesla ena prvih članic PD Gornji grad. K veselemu in vedremu razpoloženju je pripomoglo še vreme. Marsikdo je bil prvič tu na »stražarju predgorja« in na slnemu Mrtvega meniha. Upajmo, da bodo vodniki še vodili po

njem, saj je sedaj pot markirana. V imenu udeležencev se je za delo na seminarju vsem zahvalil Adi Vrečer.

Ko smo se veseli vračali mimo Gornjega Špeha, smo Micki dali tri nageljčke. Kako malo je včasih potrebno, da človeka razveseliš! Saj je tako sama tu pod vrhom stražarja. Nekaj živine ima še. S Počrevinovega hriba smo se spustili na gornjegrajsko pokopališče, na grob Franca Kocbeka. Gorela je že svečka in šopek rdečih nageljnov je bil sredi zelenja. Vsi, ki smo stali ob njem, smo v zeleni bršljan, ki pokriva njegovo gomilo, vtaknili še svoj rdeči nagelj. Obljubili smo, da bomo hodili po njegovih poteh. Vodja je seminar sklenil z naslednjimi besedami: Ker ste prvi, se bodo po vas zgledovali drugi. To vodilo morate imeti vedno pred sabo, ko načrtujete izlet doma. Njegovo pot in težavnost morate dobro poznati! Zakaj: »Nobeni gori, naj bo še tako čudovita in zaželena, ne velja žrtvovati človeškega življenja.« (F. Germain.) In zato skušajmo odpraviti iz črne kronike naših planinskih nesreč zapise: kriva je bila malomarnost, neresnost in neznanje. O nevarnostih, ki preže v gorah, smo ali so včasih res premalo poučeni. To vrzel morale izpolniti vi, ki ste to nalogo svobodno nadedli na svoja pleča. In za konec: Ne napravite nikoli zla človeku in naravi!

Planinski vodniki iz tega seminarja so naslednji:

Jože Pur, Stane Štorman, oba PD Polzela; Karli Slemenšek, Milan Sušak, oba PD Prebold; Silva Čulk, Srečko Čulk, Srečko Čulk, Stanko Kotnik, Srečko Kuret, vsi PD Zabukovica; Tone Delak, Martin Vučer, oba PD Žalec; Blaž Črepinšek, Ernest Stoklas, Danijel Vovk, vsi PD Celje; Silvo Črepinšek, Miroslav Majcen, Marija Mraz, Ivanka Pajk, Mirko Ribičič, Ivan Šuler, Edvard Voga, vsi PD Aero; Anton Florjančič, Arnold Pavlič, Rudolf Pisanec, Ivan Trobiš, vsi PD Železničar; Bronislav Čanžek, Alojz Fidler, Jože Gobec, Silva Martin, vsi PD Železar; Ivan Zorko, PD Vitanje; Adi Vrečer, Tomo Žolgar, oba PS Cinkarna Poleg navedenih je na celjskem področju opravilo izpit še 36 PLV.

B. J.

PLANINSKA RAZSTAVA

Občinski meddruštveni odbor PD je pripravil planinsko razstavo v novozgrajenem osnovnošolskem centru v Žalcu. Razstavo so pripravili planinski delavci (Adi, Tone, Milan, Stane, Božo in Franci) in jo uredili v bodoči garderobi šole. Otvoritev razstave je bila ena prvih prireditev ob 110-letnici tabora v Žalcu, v petek, 15. septembra 1978, ob 17. uri. Razstavo je odprl predsednik IO SIS za telesno kulturo občine Žalec.

Razstava prikazuje delo planinskih društev (fotografije, vabila, našitki, nalepke, znač-

ke) kot njih odsekov. Razstavljena je bila planinska literatura (založba PZS in druge), ki pa vse ni mogoče več dobiti. Markacisti so prikazali svoje delo s fotografijo in pripomočki (košarica za barve, okrogla skrinjica za vpisno knjigo in žig). Razstavljena je bila tudi planinska oprema.

To spada v okvir prireditve 200-letnice prvega vzpona na Triglav in 115-letnice rojstva Franca Kocbeka. Ta je v Žalcu učite-ljeval kot podučitelj od 1882. do 1889. leta. Kot prvi planinec se je verjetno povzpел na Kamnik (781 m) in bil po odhodu iz Žalca prvi predsednik druge podružnice SPD. Vodil jo je polnih 34 let! (Ustanovni občni zbor v Goričarjevi gostilni v Mozirju 28. avgusta 1893). Tudi ta podružnica — kot celjska — praznuje letos svojo 85-let-nico. Razstava je prikazala tudi delo in na-predek Savinjske poti. Tako smo tudi planinci nekaj dodali k praznovanju 110. oblet-nice Žalskega tabora.

B. J.

ANTEJEV BIVAK NA TRAVNIKU

Na dan pred 85. obletnico ustanovitve druge podružnice SPD (Mozirje, 28. avgu-sta 1893) so na (Velikem) Travniku odprli Antejev bivak (1610 m). Stoji ob slovenski planinski transverzali, ki se s Komna (1684 m) spusti na preval Hlipovec. Na juž-nem pobočju v zatišju gozdov in bližini Tračke planine (povirje Žepa, Mrzle vode) je delovala od spomladi 1944 do 2. aprila 1945, ko so jo Nemci požgali, vojna par-tizanska bolnica Celje. Do nje je držala markirana pot, na njo spominja plošča, ki so jo odkrili 2. maja 1959. leta (PV 1956, Celjski zbornik 1968). Transverzala gre dalje po gozdu do planine Veliki Travnik. (Nad stezo je pašni svet imenovan Široka trata, pod njo Veliki Travnik, Travnik pa je vrh severno od bivaka z višino 1637 m. Južno od bivaka onstran male vrzeli je Mali Travnik.) Transverzala gre dalje na planino Vodol, Javorje in Loko, kjer stoji nova Koča pod Loko. Antejev bivak stoji nekako med kočama na Smrekovcu in Lokí. Bivak so zgradili ljubenski planinci, ki ima-jo svojo planinsko društvo od 10. junija 1952. S to gradnjo so izpolnili svojo dolgo načrtovano nalogo. Pri gradnji so opravili 3054 zabeleženih prostovoljnih ur dela. Od občinske telesnokulturne skupnosti Mozir-je — komisije za skleninstvo so prejeli 20 000 din. Veliko je k gradnji pripomogel kolektiv gozdnega obrata na Ljubnem.

Po sklepu zadnjega občnega zbora 17. fe-bruarja 1978 so sklenili poimenovati bivak po dolgoletnem društvenem delavcu Antejju Tevžu (28. 3. 1894, Bočna), ki se je ukvarjal tudi z glasbo. Na dan otvoritve, bila je v nedeljo, 27. avgusta 1978, se je zbralo okoli 150 planincev. Vse navzoče je pozdravil s kratkim in prisrčnim nago-vorom predsednik PD Ljubno tov. Alojz Mikek.

V svojem govoru se je spomnil tudi umr-lih članov (dr. Jože Arh, Drago Druškovič, Jože Juvan, Zdravko Kaker, Leo Lakner, Ivan Plesec, Ivan Razbornik, Mihael Turk in Ante Tevž). Počastili so jih z enominut-nim molkom.

Spomnil se je vseh predsednikov (prvi Ja-nez Gostiša, učitelj na Ljubnem, Franc Šer-bela, Franc Podmeninšek, Franc Budna, Ivan Marovt, Janez Plesnik, Franjo Budna in sedaj Alojz Mikek), podpredsednikov (Franc Šerbela, Leo Lakner, Franc Podme-ninšek, Ivan Marovt, Kristl Klemenšek, Ante Tevž, Stanko Podmeninšek, Franc Budna in Franjo Budna) in društvenih taj-nikov (Terezija Rop, Ante Tevž, Ivan Ma-rov, Jelka Marovt, Martina Podkrižnik, Karl Druškovič, Vida Moličnik, Janez Ples-nik). Markacijska skupina skrbi za 12 pla-ninskih potov (Hlipovec, Smrekovec; mimo partizanske bolnice na Komen; na Travnik, Golte, Veliki Rogatec, Loko in krožno pot na Rajhovko).

Sledil je kulturni program. Pevski moški zbor je zapel pesmi (A. Tevž: Planinskemu dekletu, Planinska roža). Mlada pionirka je recitala pesem Travnik, ki jo je za to priložnost napisal domačin Vodušek.

Ob tej priložnosti so prejeli najbolj delav-ni člani častne znake PZS, ki jih je podelil B. Jordan kot predstavnik savinjskega MDO. Čestital jim je k uspehu in se jim zahvalil za njihovo delo. Sosednji PD Mo-zirje in Luče sta jima podarili skromne, a vendar domiselna darila. Spregovoril je tudi predstavnik KS in predstavnik krajev-ne konference SZDL Ljubno, ki je pouda-ril, da to ne bi bilo zgrajeno, če ne bi bilo entuziazma planinskih delavcev. Ur ni nihče zapisal, samo opravljene so. Veliko priznanje planincem! Navzoč je bil tudi predstavnik Ob. TKS Mozirje, predstavnik PD Zabukovice tov. Ježovnik in drugi.

Po tem delu je bilo prijetno planinsko srečanje, k čemur je pripomoglo lepo vre-me in ne prezahteven dostop. Do Robniko-ve planine drži gozdna cesta, ki se za Ljubnem odcepi za Kolarico. S planine je okoli pol ure zmerne hoje.

B. J.

PLANINSKI TABOR V KRMI

Tako kot lansko leto je tudi letos mladins-ki odsek PD Javornik-Koroška Bela orga-niziral tabor mladih planincev.

Prtljago smo v Krmo v Kovinarsko kočo odpeljali že v torek, naslednji dan v sredo pa smo se tudi sami z avtobusom odpeljali do Mojstrane. Od tu smo nadaljevali pot peš proti Krmi. Po kosilu smo imeli prvo predavanje: Narava v gorskem svetu.

Naslednji dan smo se zgodaj zjutraj zbu-dili in se odpravili po dolini Krme. Prvi daljši počitek smo imeli pri lovski koči v Zgornji Krmi. Pot nas je vodila prek Apne-nice, prekoračili smo sedlo med Ržjo in Rjavino. Ko smo bili od Staničevega doma

oddaljeni še kakih 15 minut, nas je dohitel dež.

Naslednji dan smo šli na Vrbanovo špico in Begunjski vrh. V soboto smo se odpravili na Triglav. Šli smo čez Rž na Kredarico. Tu so vodniki odločili, kdo bo šel na vrh Triglava. Določili so starejše in bolj izkušene, drugi pa so ostali v koči na Kredarici.

Ko smo se vrnili na Kredarico, smo se odpočili in vsi skupaj nadaljevali pot proti Planiki in naprej proti Vodnikovi koči. Od tu dalje nas je spremljala megla, vendar smo po štiriurni hoji prispeli nazaj v Krmo. Čeprav utrujeni, smo pripravili drva za taborni ogenj, ki smo ga zvečer zakurili, saj je bil zadnji večer bivanja v Krmí. Ob tabornem ognju smo posedeli pozno v noč. V nedeljo smo imeli še predavanje o orientaciji in se učili tudi vozle z glavno vrvjo in pomožnimi vrvicami.

Letošnji tabor je bil zelo dobro organiziran, zato se v imenu vseh zahvaljujem vodnicama Jožici in Marjani za njun trud in požrtvovalnost.

Tomaž Beg

MARIJI BRUDAR V SPOMIN

V avgustu smo se na pokopališču v Šmihelu pri Novem mestu poslovili od Marije Brudar, zaslužne članice PD Kranj.

Čeprav smo vedeli in nemočno opazovali, kako ji težka bolezen že dolgo pije življenjske sokove, nas je njen odhod težko prizadel. Iz mehke dolenjske pokrajine je pred 20 leti prišla med naše gorenjske planine. Njeno čuteče srce je spoznalo privlačno silo vršacev, ki so jo vsak dan pozdravljali na obzorju. Takrat je začela plemenito planinsko delo pri našem društvu. Kot dober pedagog se je vsa posvetila poklicu, svoj prosti čas pa je žrtvovala za vzgojo mladih planinskih rodov. Z njo je rastle mladinski odsek, kateremu je bila nekaj časa tudi načelnik. Planinska sekcija na šoli pa je pod njenim vodstvom tvorila najaktivnejše pionirsko planinsko skupino. Sodelovala je tudi pri nastanku pionirskega odseka, ki je kmalu prerastel v enega največjih v Sloveniji. Kot član upravnega odbora se je aktivno posvečala vsem problemom društva in se zavzemala za njihovo reševanje. Sodelovala je tudi v delu mladinske komisije pri PZS in dopisovala v Planinski Vestnik.

Ko jo je napadla zahrbtna bolezen, se ni umaknila. Težko ji je bilo, ko ni mogla več po planinskih poteh, vendar je to bolečino potrpežljivo nosila v sebi. Pogledi na Grintavce in planinske knjige so ji dajali skromno nadomestilo. Še vedno pa smo bili deležni njenih številnih nasvetov in globoke življenjske modrosti.

Marija Brudar

Za svoje nesebično delo je bila deležna številnih priznanj naše organizacije. Še letos smo bili veseli in ponosni, ko je prejela najvišje priznanje PZJ. Žal ji zdravja, ki bi ga bila najbolj potrebovala, nismo mogli dati.

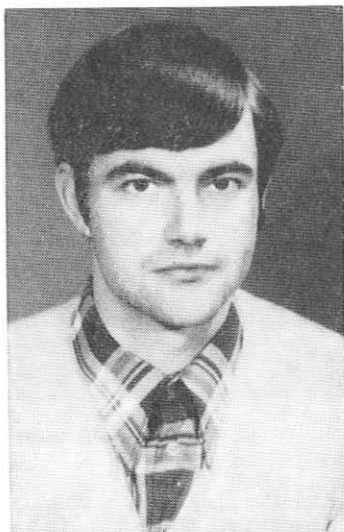
Marija nam bo ostala svetel vzor močnega človeka, planinca, vzgojitelja in prijatelja. Rodna zemlja ob vznožju zelenih Gorjancev jo je znova sprejela v svoje naročje, številni mladi, ki jim je prve korake usmerila v gorski svet, pa jo bodo hvaležno nosili v svojih srcih.

Franci Benedik

BRANKOTU JANU V SPOMIN

Kako kruto in nepričakovano je odjeknilo med gorjanskimi planinci, da si tik pod Triglavom za vselej omahnil, naš dragi Branko!

Rodil si se na Dan republike pred 26 leti v prijazni vasi Višelnica. Ko si bil pet let star, te je oče zapisal med mlade planince in postal si član ene največjih planinskih organizacij pri nas. Ko si imel 6 let, te je oče prvičkrat vzel s seboj na Triglav. Potem si bil še večkrat v njegovi navezi, tako da ti je bila pot dobro poznana. Kot fantiča te je popeljal tudi v tirolske gore. Gorjanskim planincem si se vedno rad pridružil na izletih, na delovnih akcijah pa si bil vedno med prvimi. Ko si obiskoval tehnično šolo na Jesenicah, si bil vodja in organizator planinskih pohodov, saj si poznal pota in imel dovolj izkušenj, da si planince varno vodil po gorah. Rad si pomagal v naših planinskih postojankah, posebno prizadeven pa si bil pri gradnji nove postojanke na Doliču. Tudi v »dolini«, kakor pravimo delu pri društvu, si bil vedno pripravljen sodelovati. Koliko planinske pošte ti je zaupal oče, ki že 30 let opravlja tajniško delo pri planinskem

Branko Jan

društvu, ve le odbor in oni, ki je z dušo in srcem pri planinstvu.

Želel si prehoditi Slovensko transverzalo, ostala nam je le knjižica. Pred odhodom na Triglav, 19. 8. 1978, te je oče vabil, da bi se povzpela na naš najvišji vrh teden dni kasneje in istočasno proslavila tudi 200-letnico prvega vzpona. Odsel si v družbi slovenskih železarjev planinske sekcije Veriga Lesce, ki ste jo ustanovili teden dni prej, ko ste se vračali s Kamniških planin. S Triglava pa se nisi več vrnil. Na zadnji poti, 24. avgusta, te je spremlilo veliko prijateljev, zlasti planincev, med katerimi si bil zelo priljubljen. Ob odprtem grobu se je od tebe poslovil najprej predsednik društva tov. Matija Klinar, v imenu slovenskih železarjev sekcije TIO-VERIGA in sodelavcev pa generalni direktor tov. Gregor Klančnik. Teden dni kasneje so na tvoj grob prišli planinci iz Ilirske Bistrice pod vodstvom mentorja tov. Vojka Čeligoja in ti prinesli cvetja izpod Snežnika.

Težko doumemo, da te ni več med nami. S tvojo smrtjo je nastala med gorjanskimi planinci velika vrzel. Imeli smo te radi. Naj ti bo lahka gorjanska zemlja v osrčju Julijcev in Karavank, spomin nate bo vedno živel v naših srcih.

Jože Skumavec, dipl. ing.

FRANC GREBENŠEK

23. avgusta 1978 so na pokopališču v Podkraju pri Velenju pokopali zaslužnega aktivista NOB, družbenopolitičnega delavca, častnega predsednika gasilskega društva

Šoštanj in upokojenega čevljarkega mojstra Franca Grebenška, 20. avgusta je nenadoma umrl v Visokem pri Sarajevu na potovanju po Bosni.

Rodil se je 16. decembra 1903 v Šoštanju in se pri očetu izučil čevljarke obrti. Opravljal jo je več desetletij in izučil veliko število čevljarjev. Že kot mladenič se je vključil v telovadno društvo Sokol, po I. svetovni vojni pa v planinsko in gasilsko društvo, v katerih je vodil vrsto odgovornih funkcij. Svojo narodno zavest je pokazal tudi v času okupacije z aktivnim delovanjem v OF, po osvoboditvi pa vrsto let kot član okrajnega in mestnega ljudskega odbora Šoštanj. Zvesto je deloval tudi v družbenopolitičnih organizacijah, v SZDL, Zvezi borcev, planinskem društvu, društvu upokojencev in v obrtništvu kakor tudi v gasilski organizaciji, kjer so ga izvolili celo za častnega predsednika.

Za svoje vsestransko in neutrudno delovanje je prejel vrsto odličij Gasilske zveze Slovenije in Gasilske zveze Jugoslavije, za planinstvo pa je prejel zlati častni znak Planinske zveze Slovenije. Za delovanje med vojno in po vojni v raznih

Franc Grebenšek

družbenopolitičnih organizacijah je prejel od predsednika republike maršala Tita dvoje državnih odlikovanj.

Na njegovi zadnji poti ga je spremljala številna množica iz Šoštanja in vse Šaleške doline ter predstavniki raznih društev z 18 prapori. Za njegovo vsestransko delovanje v prid naše družbene skupnosti so se mu poleg predsednika Sveta krajevne skupnosti Šoštanj Miloša Volka zahvalili še trije govorniki. V zadnje slovo so mu zapeli pevci Šaleškega okteta, žalostinke pa je zaigrala delavska godba Zarja iz Šoštanja.

V. Kojc

ALPINISTIČNE NOVICE

KDO JE BIL PRVI NA EVERESTU BREZ KISIKA

Jasno, najbrž bi se skoraj ves svet soglasno izrekel za Messnerja. Ne tako dr. Karl Herrligkoffer, prvi predsednik Nemškega himalajskega kluba. V »ÖBZ« 1978/7—8 je zapisal: Kitajci so l. 1975 70 minut brez umetnega kisika tlačili vrh Everesta. Kako je mogoče, da nekdo l. 1978 to preprosto zamolči in obesi na veliki zvon, da je on to prvi zmoget!

Svoje stališče, obenem stališče nemškega himalajskega kluba utemeljuje doktor Herrligkoffer takole:

Do višine 8300 m doslej skoraj nobeden ni uporabljal umetnega kisika. Drugače so ravnali na »visokih« osemtisočakah: na Everestu, Lhotseju, Makaluju, Kangčendžongi in K₂. Toda že l. 1933 so trije Angleži dosegli na Everestu 8600 m, ne da bi posegli po kisiku. M. Dacher je prišel na 8501 m visoki Lhotse brez njega, prav tako dr. Warth na 8475 m visoki Makalu.

Večina Kitajcev je 27. maja 1975 prišla na vrh brez umetnega kisika. Le ena skupinica je po 90 minutah vzpona 2,3 minute vzela »okrepčilo«, vendar to spričo vzpona, ki je trajal 9 ur, ni skoraj nič.

Do 15000 m višine je sestav zraka enak: 21 % kisika, 78 % vodika in 1 % drugih plinov. V višinah pa je manjši atmosferski pritisk: Na morsk gladini znaša 760 mm, na višini 5500 (glavni tabor na Everestu) le še 387 mm, kar pomeni, da organizem sprejme 50 % manj kisika. Čim više, tem manjši je procent kisika.

Po fizioloških opazovanjih na Nanga Parbatu, Broad Peaku in Everestu sem že l. 1972 izjavil, da je vzpon na najvišje gore brez umetnega kisika možen.

Šerpe so na Everestu do 8250 m nosili 12 do 15 kg težka bremena brez umetnega

kisika. Po tem sem sklepal, da dobro aklimatiziran himalajec brez tovora iz zadnjega višinskega tabora lahko zdel Everest brez umetnega kisika, če se podviza.

Nad 7600 m ne nastopi gorska bolezen takoj. Traja dan, dva, da organi začno popuščati pri presnovi, predvsem pri možganih. To ugotovitev sta izkoristila Habeler in Messner 8. maja 1978. Nedvomno izredno dejanje, ki ne bi na vrednosti ničesar izgubilo, če bi bila v noči na Južnem sedlu »srknila« nekaj kisika!

(Še to: Na Lhotseju, 8501 m, znaša nasičenost s kisikom zaradi zmanjšanega atmosferskega pritiska, 249 mm, le še 31,2 %. Razlika med uspehom Michaela Dacherja na Lhotseju in dr. Wartha na Makaluju v primeri s Habelerjem — Messnerjem in Kitajci je zelo majhna, komaj 1,4 %).

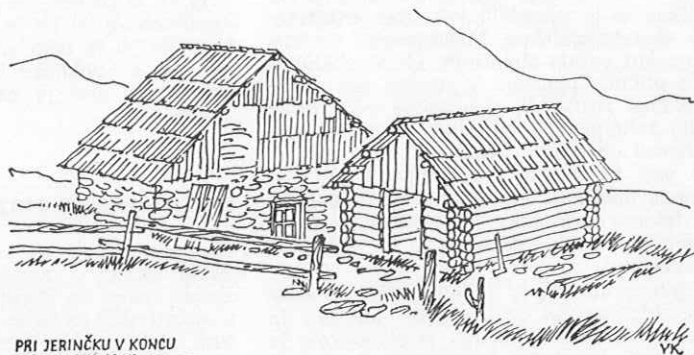
T. O.

KAZNOVANE EKSPEDICIJE

Nepalska vlada je kaznovala 4 ekspedicije: vodje ekspedicije 5 let ne smejo v Nepal kot vodje, vsi člani teh ekspedicij pa 3 leta. Pričakujejo, da bo Nepal naložil še denarne kazni. Gre za 1 špansko, 1 poljsko in 2 japonski ekspediciji.

Vodja poljske ekspedicije se je pritožil: Leta 1977 je zaprosil za »Kangčendžonga South«. V uradnem dovoljenju, ki ga je Nepal poslal, ima ekspedicija ime »Poljska ekspedicija Kangčendžonga South«, kot cilj je navedena Kangčendžonga South. Piotr Mlotecki, vodja te ekspedicije, je to razumel kot razširitev dovoljenja na ves južni greben skupno z osrednjim vrhom.

Josef Nyka

PRI JERINČKU V KONCU
JESENI LETA 1945

DOMENICO RUDATIS O ALPINIZMU

Italijanski alpinist D. Rudatis je lani praznoval 75-letnico življenja. (V desetletju po vojni smo v tej rubriki o njem večkrat pisali.) Ekskluzivni alpinistični klubi so se Rudatisa spomnili s čestitkami, med drugim tudi ŐAK. Rudatis je v ŐAZ 1977/10 objavil članek »Nove vrednosti — nove ocene«, v ŐAZ 1978/3, 4 pa obširen članek o smislu alpinizma. Njegova razmišljanja temelje na ugotovitvi, da je mehaniziranje alpinizma kot tehnični pojav upravičen, zmanjšuje pa alpinistične, duhovne in športne vrednote. Rudatis izjavlja, da mu ne gre samo za novo ovrednotenje športnih vrednot (težavnosti), pomembno je to, da mladini predočimo duhovne vrednote gora v luči mnogih ideologij in v zvezi z moderno zavestjo.

Nekatere Rudatisove trditve so presenetljive, četudi niso povsem nove. Alpinist je po njegovem umetnik, tvorec; »svoji dejavnosti se posveča z vsem svojim bistvom, ne ostaja zunaj narave, ampak ves prodira vanjo«. S tega stališča Rudatis opredeljuje alpinizem in vse, kar je v zvezi z njim. Zato zanj smer, preplezana s stotinami zabutih klinov (npr. Yosemite Valley), ni ne alpinizem in ne šport. »Alpinizem ima svojo gramatiko«, pravi Rudatis. »Če je leta 1933 Attilio Tissi svoj vstop v Campanile di Brabante splezal, ne da bi zabijal, danes pa tiči tam dvanajst klinov, to ne pomeni, da gre za športni ali alpinistični napredek, je le napredek v sredstvih, ne pa v »gramatiki« alpinizma. Ocenjevanje smeri mora temeljiti na enakih razmerah, to je prvo načelo, drugo pa: uporabljena tehnična sredstva presojava kot že dana. Če je Cesare Maestri na Cerro Torre uporabil mehanski sveder, mu transporta in uporabe ne bomo šteli med alpinistične težave. »Klin pri klinu, vse do vrha«, to ni stilistična formulacija, ampak mehanična. Gre za smisel alpinizma, za umetniško in duhovno vsebino. O smislu alpinizma so v glavnem vse povedali E. G. Lammer, O. E. Meyer in L. Maduschka. K. Greitbauer je njihove trditve raziskal s stališča svoje eksistencialistične psihologije alpinizma. Lammerjev alpinizem je opredelil kot izraz estetskega eksistencializma, Meyerjevega opredeljuje kot verski alpinizem, Maduschkin pa kot etični alpinizem. V resnici gre za tri različne struje, ki poudarjajo zdaj etiko zdaj religijo zdaj estetiko, ne da bi eno ločevali od druge. Greitbauer sam združuje vse tri struje v romantično gibanje. Danes opažamo antiromantično gibanje in je deloma opravičeno, ker zamenjavamo romantiko s sentimentalnostjo in individualizmom.

Iz teh ugotovitev je Rudatis prišel do sklepa: Alpinist, ki gre v goro, obložen in ovešen s šaro tehničnih pripomočkov, je podoben kavalirju, ki bi se »ovešen s

srednjeveško oklepno opremo rad spravil v posteljo k lepi ženski«. Res gre za nekakšen erotizem, če pa gre zanj, je potrebna fizična in psihična nagota, če si želimo popoln užitek. Pravi alpinizem pa je gotovo nekakšen ljubavni odnos.

Brez metafor menda res ne gre, če želi človek prodreti v bistvo nekih svojih dejanj. Kako naj prodremo v bistvo »najimennitnejšega športa moderne dobe«, če se ne bomo zatekli k takim primeram in podobam! Lahko bi rekli: Na svetu sta le dve tragediji. Prva je, če cilja ne dosežeš, druga je, če ga dosežeš. Ta druga tragedija je zaresna (prava) tragedija (Oscar Wilde).

T. O.

ČIM VIŠE, TEM VEČ OGLJIKOVIH HIDRATOV

Dr. F. Berghold je v »Der Bergst.« 1978/3 zapisal tole temeljno pravilo o prehrani v gorah: $\frac{2}{3}$ ogljikovih hidratov, $\frac{1}{3}$ beljakovin, malo maščob, veliko piti! Glede ogljikovih hidratov: oligosaharidi so boljše od monosaharidov (torej: čokolada je boljše kot grozdni sladkor, ker se počasneje razgradi in zato dalj časa učinkuje. Grozdni sladkor je za daljše ture neprimeren, ker se hitro izrabljuje in pri tem rabi desetkrat več navadne vode kot navadni sladkor.

In še: Dokler se v gorah nisi aklimatiziral, imaš jutranji pulz, preden vstaneš, pod izhodiščno vrednostjo. Nikar tedaj ne hodi naprej! Kakšna so znamenja takega stanja: boli te glava, slabo se počutiš, slabo spiš, nič ti ne tekne.

T. O.

PRVI MOŽ NA EVERESTU IN GORSKA BOLEZEN

Leta 1953 je ves svet slavil prvega himalaista, ki je stopil na teme najvišje grbine na zemeljski obli, na Everest, na Comolungmo. Bil je to Sir Edmund Hillary. Četrto stoletja po svojem največjem uspehu Hillary še vedno ni odnehal. Konec leta 1977 se je odločil, da pride na vrh nekega šesttisočaka, ki jih je v Himalaji »morje«. Napadla ga je tako silovita višinska bolezen, da so poklicali indijski vojaški helikopter. 19 mož je ostalo brez slovitega vodje.

T. O.

MIKE HARKER O POLETIH Z ZMAJEM

Harkerja štejejo za »zvezdo« med ameriški letalci z zmajem (Alpin. 1978/5). Znana revija za moški spol »Playboy« je v anketi »Kaj je še šport, kaj je že umor« tudi Harkerju dala prostor za izjavo. Amerikanec je dejal: »Semem mesecev sem

se zdravil po nesreči z zmajem, da sem se spet lahko učil teči. Letel bom pa še. Zakaj? Kaj sem vse prestal: več tednov sem ležal v omedlevici, odpovedale so mi ledvice, popolne zlome sem imel v gležnjih, vrsto operacij, pa še 200 000 DM stroškov. Ali sem zato že samomorilec?

Ne. Letalci z zmajem se nikoli ne menijo za nevarnost. Gre nam za čudoviti občutek, da plavamo po zraku, drsimo. To je nepopisno lepo. Ikar tega ni zmožgal. Mi pa letimo in štejemo svoj šport za najlepší šport na svetu.«

T. O.

VARSTVO NARAVE

GOZDNE CESTE IN VARSTVO NARAVE

O tem se govori — in to pogosto — že dvajset let. Spremembe v izrabi gozdov so jih prinesle in zdaj so tu vsepovsod in vse vrste od razbrzdane makadamke do temne asfaltiranke.

V publikacijah varstva narave, na različnih zborih in simpozijih se razglajajo že večkrat ponovljene zahteve varstva narave, nekakšne »verske« zapovedi brez otipljivih in učinkovitih sankcij. DAV je v Münchnu konec leta 1976 predložil — ali ponovil — višji gozdarski direkciji naslednje zahteve v znamenju varstva narave:

1. Gozdne ceste naj bodo ozke, minimalne (da jih ne zlorablajo uporabniki, ki na njih nimajo kaj iskati).

2. Odkope je treba odstraniti, uporabiti za nasipanje ali jih odpeljati.

3. Ceste naj se ne škrope s terom, obdrže naj svojo naravo.

4. Bolj je treba pri trasiranju misliti na geološke razmere.

5. Spodnji in zgornji nagib je treba takoj ozeleniti. To naj velja tudi za stare gozdne ceste, ki dosedaj niso ozelenjene.

6. Steze in markacije, ki jih je gradnja cest pretrgala, se morajo takoj popraviti.

7. Promet je treba kontrolirati, zlorabo cest v druge namene onemogočiti. Ob nedeljah in praznikih naj po teh cestah tudi upravičenci ne vozijo.

8. Zaprte gozdne ceste naj gozdna direkcija ne oddaja drugim interesentom, če obstoji nevarnost, da bodo dovolili po njih javni promet.

9. Pri gradnji gozdnih cest se mora koordinirati delo gozdarjev, vodnarjev in planšarjev.

10. DAV naj se pokliče k sodelovanju pri vseh načrtih za gozdne ceste.

Gozdna direkcija je vse to vzela na znanje in obljubila, da bo DAV konzultirala in ji dovolila tudi nadzor.

Na koncu DAV pristavlja še milo prošnjo: Prosimo vse planince, naj bodo disciplinirani in naj nikar ne vozijo po gozdnih cestah.

Nato poziva policijo, sodnijo in deželne urade, naj v bodoče strožje ukrepajo zo-

per voznike, ki se meni nič tebi nič zatekajo na gozdne ceste.

O vsem tem in podobnem smo tudi v naši deželi že večkrat govorili v zadnjem četrstoletju. Življenje pa dere dalje — tudi po gozdnih cestah — če zopora ni tehnično dovolj trdna, pravno določena in zavarovana.

T. O.

ŠTEVILKE O AVTOMOBILIZMU V ALPAH

Dunajska tehnična univerza se že nekaj časa ukvarja s svincom na Grossglocknerju. Včasih so tam praskali za zlatom in srebrom, zdaj pa gre za 360 kg zelo strupenega svinca, ki ga vsako leto na glocknerski cesti izpuha 255 000 avtomobilov. Leta 1976 so našteali 242 000 avtomobilov, 8000 busov in 5000 motociklov, ki rabijo za to cesto 1,3 milijardo litrov bencina.

T. O.

SREČANJE S PISANIM MEDVEDOM V HIMALAJI

Gre za »pando«, medvedka, ki ima zelo pisano zunanost in ga zaradi okrogle glave in prišpičenih, pokončnih uhljev imenujejo tudi »mačji« medved. C. Rohrbach ga je srečala na Starnbergovi himalajski ekspediciji pri sestopu v zelenje in drevje, v čarobni gozd z vsemi zanj značilnimi barvami, rastjo in podrastjo. To je pihal, prhal in vreščal ta maci — medvedek, ko ga je eden od nosačev ujel, se je vse zgrnilo na kup, da bi od blizu videlo to zverinico. A kaj hitro se je okoli nje naredil prazen krog — panda razširja okoli sebe močan duh po nekakšnem mošusu v taki koncentraciji, ki prav nič ne spominja na to, da je ta parfum sestavni del mnogih iskanih parfumov.

Živalca je dolga nad 1 m, seveda z repkom vred, ki je skoraj pol metra dolg, košat in ozaljšan z rdečkastimi krožci. Dlako ima dolgo, celo na glavi, podlanka je zelo gosta, zato je mravz v višini 4000 m ne skrbi. Po hrbtini strani je rdečerjava z rumenimi toni, po trebuhu in na notranji

strani okončin pa ima smolnatočrno dlako, ki se zelo sveti. Okrogla, svetla glava ima »vesel«, pisan obraz: pod očmi ima podolgovato rdečkasto liso, bel smrček in enako bela lička, čelo je rjavkasto rumeno, nad očmi pa ima po eno belo liso, ki daje pandi nekam navihan videz, posebno ker iz tega živobarvnega prijaznega lica gleda temačno črni nos in ogljenočrne oči. Videti je dobrodušen, vendar zna stegniti medvedje tace, z njimi usekati in udarec podkrepiti z ostrimi kremplji. Kdo bi mu zameril samoobrambo, rad bi ušel iz človeških rok. »In ko smo se ga nagledali, smo ga spustili. Kako je odsakljal, krivil hrbet in se z vzdignjenim repom skrčil v goščavi,« pripoveduje Rohrbachova. Eden od nosačev je zastokal: »Vuk doug-ka« (tako se mačjemu medvedku pravi po

nepalsko) »— dober za kučmo!« Vendar mu Nepalci zaradi krzna ne strežejo po življenju. Živali imajo radi, povrh pa jih še budizem opominja, naj jih ne ubijajo. Panda živi južno od Himalaje v Nepalju, Butanu in Sikkimu pa tudi v severnem Assamu, severni Burmi vse do Jinnama in Sečuana. Ne živi v tropu, njegov življenjski prostor je gozd, goščava, zato ga je težko odkriti. Hrani se z bambusovim brstičjem, sočno travo, koreninami, jagodami in sadeži. Zelo redko poseže po mladih ptičih, jajcih, po malih glodalcih in žuželkah. Dobro pleza po drevju, podplate ima popolnoma porasle, zato mu na mokrih vejah ne drsi, v gorah pa si s tem pozimi ohranja toploto (tudi severni medved ima kosmate podplate!).

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

ČOPOVA RAZSTAVA V BOHINJU

Jaka Čop je s svojo foto-razstavo v Bohinju v slavnostnih dneh ob 200-letnici Triglava smiselno dopolnil vse, kar se je v zvezi z jubilejem spregovorilo in naredilo, saj je s svojo umetniško fotografijo odkril in za vselej ohranil celo vrsto očarljivo lepih gorskih motivov, podob in občutij. Čeprav mu Bohinj blizu glavne jubilejne slavnosti ni mogel dati primerne razstavnega prostora, Čopova fotografska umetnost ni bila nič manj prepričevalna. Jaka Čop, nečak pokojnega Jože Čopa, ima za seboj že vrsto podobnih razstav, uveljavil pa je svoje mojstrstvo tudi v knjižni izdaji. Brez pridržka mu priznavajo formalno in vsebinsko mojstrstvo tudi tuji ljubitelji umetniške planinske fotografije. Znani P. Kaltenecker, poročevalec v ÖAZ, glasilu ÖAK, je v št. 1978/4—5 zapisal lepo hvalo na foto-album »Raj pod Triglavom« (Državna založba Slovenije 1968). Priznava mu tehnično kvaliteto, izbiro motivov, predvsem pa odkrivanje manj znanih pogledov (vedut). »Celo dober poznavalec Julijskih Alp bo rad priznal, da je v njih mnogo novega, izjemno dovršenega.«

Kaltenecker se sicer ne more sprijazniti z našim poimenovanjem, čeprav se mu zdi, da je »samo po sebi umevno«. (»Nikogar pa ne bi resno žalilo, če bi bral, da se je Kranjski gori nekoč reklo tudi Kronau.«) Njegova uvodna pripomba pa je namenjena Kugyjevi knjigi »Julijske Alpe v podobi«, češ, kako to, da ni prišlo do nemškega ponatisa. Pri tem zamolči, ali najbrž ne ve, da je mariborska založba »Obzorja« pred leti izdala Kugyjevo knjigo v slovenskem prevodu (T. Orel).

Zanimivo je, da je podobno željo glede navajanja starih nemških imen iz časov cesarsko-kraljeve Avstrije izrazil tudi poročevalec »Eswe« v zapisku o nemškem prevodu plezalskega vodiča »Ravenska Kočna« (Planinsko društvo Kranj 1977), vendar s čestitkami na naslov naših avtorjev, fotografov in risarjev.

T. O.

NAŠ HIDDENPEAK V REVIJI »LA MONTAGNE«

Revija »La Montagne et Alpinisme« 1978/2 je zabeležila jugoslovanski vzpon na Hiddenpeak. Ekspedicijo je uspešno vodil Janez Lončar, ki je poskrbel tudi za disciplinirano informacijo v domovini. Francoska informacija poudarja, da je jugoslovanska smer izvirna, da poteka med ameriško in Messnerjevo, zabeleži pa tudi tragedijo alpinista Bregarja, ki je ostal na gori.

T. O.

PETRARCA IN NJEGOV VZPON NA MT. VENTOUX

O tem smo že marsikaj zapisali. V planinski literaturi se še vedno tu in tam najde napačen pogled na Petrarco kot »prvega alpinista« v zgodovini človeštva, kot začetnika planinstva, »izumitelja« alpinizma in še kaj. V »Mitt. DAV« 1977/3 se je nekomu zareklo, češ da o Petrarci kot planincu govori le zabavna planinska literatura, češ kaj naj bi Petrarca imel opraviti s planinstvom, ko je v zgodovino prišel kot pesnik. In zagotovo ni bil prvi človek, ki se je upal na goro. Da se je

odločil za Mt. Ventoux, je kriv rimski zgodovinar Livius (59 st. e. — 17 n. e.), ki je zapisal, kako se je macedonski kralj Filip V. okoli leta 200 st. e. povzpел na visoko goro.

Tako stališče je zgled napačne presoje zgodovinskih dejstev in s tem tudi napačnega pogleda na planinstvo. Gre za 14. stoletje, za »renesanso«, za prerojenje evropskega človeštva, ki je več kot tisoč let čemelo v temi srednjega veka. Ta prehod je človeka obrnil k naravi, k uživanju njenih neizčrpnih dobrin in ga polagoma obračal od srednjeveške »abstrakcije«, iz zamaknjenosti v onostranstvo. Petrarco opis vzpona na Mt. Ventoux sam kaže, da ga na turo ni vabil samo Livijev podatek o kralju Filipu, čeprav s tem ne trdimo, da študij antike renesančnemu človeku ni bil v oporo pri njegovem obratu od transcendentnega v naturalno gledanje na svet. Seveda se tak obrat ne steče v trenutku in tako tudi o Petrarco — pesniku ne moremo reči, da se je s svojim vzponom na Mt. Ventoux izkazal kot povsem renesančni človek brez usedlin srednjeveške miselnosti, ki so še živele v njem. Bil je vnet za naravo, za znanost, za odkrivanje sveta in to ga je gnalo v Alpe 24. 4. 1336. Z bratom Gherardom sta pešočila 50 km do mesteca Valaucène v Provenci, počivala en dan, 26. 4. pa sta že bila na vrhu in se isti dan vrnila v dolino.

O tem, kaj je pisal o svojem vzponu, kako je na njem doživljal svetlobo »renesanse« in strah pred temo preteklosti, smo že obširno pisali. Nekateri pravijo, da je ta Petrarcova tura nepomembna epizoda. Njegovo lastno pisanje to zavrača, z njim se odkriva kot človek z vsemi značilnostmi tedanjega časa in človeške stiske v veličastni spremembi, ki je trajala nekaj stoletij in zajela vsa življenjska področja, od znanosti in umetnosti do politike.

Vsekakor je prav, če kot planinci poznamo ta na videz nepomembni dogodek v Petrarcovem življenju. Citirani članek v Mitt. DAV pravi, da je Petrarca slaven zaradi drugih del, ne zaradi vzpona na Mt. Ventoux. Gotovo, njegove »Canzoniere«, njegovi soneti so zaradi svoje oblike in vsebine umetniška vrednota za vse čase in za vse človeštvo. Njegovo »planinstvo« in njegov zapis o Mt. Ventouxu pa ga razodeva kot človeka, ki je tudi s svojim odnosom do narave in celo do gorske narave človek novega časa, trdno zakoreninjen v svojem času in prostoru, obemem pa razsvetljen z vizijo prihodnosti. Prav je, da Petrarcovo priznanje sodobnim pesnikom podeljujejo nedaleč od Tuskula v Albanjskih gorah. Danes seveda ne več z lovorjevimi vencem, s katerimi so »okronali« Petrarco leta 1341 za kralja pesnikov, ampak z nagrado ca. 20 starih milijonov din, ki je za naše razmere »visoka«.

T. O.

NAJLEPŠA SMUČIŠČA NA SVETU

Zdaj je taka knjiga že kar težko pričakovana, vsaj med petičneži, ki si brez skrbi najemajo aviotehniko, »čarobno preprogo«, ki raznaša turistične sladkousce okoli planeta po vseh zemljinah in njihovih za smuko primernih grbinah. Svetovni potnik Deglmann Schwarz je leta 1977 izdal knjigo »Najlepša smučišča na svetu« na 156 straneh, z 88 slikami, od tega 17 barvnih. Izšla je v znani Münchenski založbi Nymphenburger Verlagshandlung (36 DM). Avtor prikazuje Ameriko (brez vzhodne obale, vendar s Havaji), Kanado, Čile, Japonsko, Libanon, Turčijo, Avstralijo, Novo Zelandijo, Maroko, Alasko, Argentino, Indijo, Iran, Južno Afriko in Južno Korejo. V posebnem poglavju opisuje heli-smuko v Kanadi, vse v feltonističnem, lagodnem slogu.

T. O.

DVE HIEBELERJEVI KNJIGI — PONATISNJNI

Hiebeler je pred bolderim letom doživel ponatis svoje knjige o Eigerju in knjige o Matterhornu. Obe gori sta v svoji zgodovini tesno povezani s Hiebelerjevimi osebnim življenjem, v Eigerjevi steni je leta 1961 zabeležil prvenstveno zimsko smer, a poleg tega si je nabral v zvezi z obema stenama veliko poznanstev, tako da njegovo pisanje izžareva izkušeno alpinistično osebnost, ki ji »nič alpinističnega ni tuje«. Naslov knjige o Matterhornu se je glasil leta 1962 »Temna stena v Matterhornu« (1962), knjiga o Eigerju pa ima naslov, ob katerega se je marsikdo snotaknil: »V Eigerjevi steni je soplezalka smrt« (Eigerwand — Der Tod klettert mit). Obe knjigi spadata med najboljšo povojno planinsko literaturo.

T. O.

PRISPEVEK ZA PV

Po 20 din

Karl Hauser — Slovenj Gradec.

Po 30 din

Vida Lavtžan — Ljubljana, Viktor Šetina — ZGB.

Po 50 din

Milka Polak — Ljubljana, Vida Lenšček — Ljubljana.

Po 100 din

Dragan Božović — Beograd, Franc Sačaman — Ljubljana, Maks Šnofl — Ruše, Janez Duhovnik — Medvode, Miroslav Žolnir — Velenje, Andrej Pucelj — Ribnica, Viktor Gruntar — Maribor.

Po 300 din

Sonja Kaizer — Maribor.
Skupno prispevali 1180 din.
Nekaterih prispevkov do 10. XI. t. l. še nismo mogli objaviti. Objavljeni bodo v PV 1979/1. V imenu uprave, uredništva in PZS — ikrena hvalat

RAZGLED PO SVETU

TUDI BOLGARI V HIMALAJO

Bolgarska planinska organizacija se odloča za osemtisočake. V Pamiru so se Bolgari preskusili na Pik Komunizmu, v Hindukušu so stali na Nošaku, v naslednjih dveh letih pa bodo pripravili himalajsko ekspedicijo. Med cilji, s katerimi računajo, so: Annapurna, Manaslu v Himalaji, Gašerbrum I, II in Talchan Kangri (Broad Peak) v Karakorumu. Planirajo, da bodo vrh dosegli med moskovsko olimpiado.

T. O.

IRANCI IN KITAJCI NA EVEREST

Iranski alpinisti se zadnja leta zanimajo za Himalajo. Leta 1976 so z Japonci stali na vrhu Manasluja. Iranec Assadi in Japonec Kage-jama sta družno s Šerpo Pasangom stopila na ta osemtisočak. Uspeh je Iranec tako navdušil, da so takoj pomislili na Everest. So pa nepočakani, ne gredo v »vrsto« na čakanje. Zato so potrkali na kitajska vrata — tam na Everest ni treba čakati v »kači«. In zgovorili so se za skupno kitajsko-iransko ekspedicijo. Kitajci so pokazali precejšnjo naklonjenost. Decembra 1977 sta se sestala general Kabbiz, iranski predstavnik, in Han-Futung, predsednik kitajske planinske organizacije. Obe strani sta podpisali pogodbo. Ekspedicija bo štartala leta 1979.

T. O.

SEVERNA STENA NEVADO HUASCARAN

Leta 1977 je Renato Casarotto sam preplezal severno steno severnega vrha Nevado Huascarana. Decembrska številka 1977 La rivista della Montagne je o tej prvenstveni objavi še naslednje: Stena je visoka 1600 m. Leta 1970 so jo nameravali preplezati Čehi. Takrat se je stresla zemlja in češka ekspedicija je skoraj vsa ostala pokopana pod ogromnimi plazovi snega, ledu, skal in grušču. (O tem smo takrat obširno poročali. Tam je našel grob izredno delavni in uspešni planinski publicist dr. Černik, prijatelj našega lista.) Leta 1976 so bili v steni spet Italijani. Plaz jim je pokopal dva alpinista.

Casarotto si je najel dva nosača in začel z vzponom 7. junija 1977. Imel je precej prtljage, sistematično se je sam varoval in zato je plezal počasi. 12. junija je zadel sredi ledenika na visok skalni prag, težak, previsen. 17. VI. je to premagal in sredi stene ponovno naletel na led. 18. VI. je ugotovil, da prepočasi pleza, zato je odložil skoraj vso opremo in se brez nje pognal proti vrhu. Vendar so bile težave

prevelike, plezal je še dva dni, tako da je stal na vrhu 21. junija. Sestopil je po zahodni strani, ki je, čeprav lahka, terjala še en bivak.

Leta 1976 je skupina iz Grenobla pod vodstvom François Valle preplezala zahodno steno Nevado Yerupaja Grande, leta 1977 so jo ponovili Nemci, julija 1976 pa sta jo v alpskem slogu preplezala Eric Decamp in Bernard Muller.

Stena je visoka 1000 m, 700 m snega in ledu! Nagib 50 do 55°, 300 m pa 65°, ta del je zelo težak, poln majhnih, strmih, zaledenelih ozebnikov.

T. O.

CERRO TORRE IN TORRE EGGER

To so pravi posebnosti med špiki in stolpi, ki jih oblikuje narava v gorah. V Patagonskih Alpah je vrsta dejavnikov, ki rišejo oblike in poteze na fiziognomiji in postavi tamkajšnjih gora. V Cerro Torre sta Brian Wywill in Ben Campbell-Kelly poskušala preplezati vzhodno steno, visoko 1400 m. 300 m sta sledila smer Egger-Maestri iz leta 1959, nato 400 m po smeri Bragg-Domini-Wilson iz leta 1976 (do 200 m pod Col de la Conquête), na kar sta se držala velikanske previsne počvi, ki drži na vrh. Ustavilo ju je slabo vreme. Preplezala sta le 250 m po 28 dneh zapustila sovražno steno. Imenovana trojica je s smero povezala Cerro Torre in Torre Egger. Po 28 dneh se je morala umakniti pred neusmiljenim patagonskim vremenom.

T. O.

NEPALSKA HIMALAJA

S 1. febr. 1977 je nepalska vlada dovolila, da se število tujih alpinistov na leto poveča od 39 na 49 in to na vrhovih, ki so bili odprti doslej. Odprla je še osem drugih vrhov, vendar s pogojem, da jih prej poskusi osvojiti nepalska ali vsaj mešana ekspedicija. Objavila je še tretjo listo lažjih vrhov, za katere se dajejo dovoljenja posameznikom in skupinam.

V Nepalski Himalaji sta si Angleža Tom Herley in Ken Rawlison izbrala vrh z imenom Rokapi. Po jugozahodnem grebenu sta ga zmogla v alpskem stilu, vendar z 12 bivaki.

Na Annapurni III so bili uspešni in obenem nesrečni Italijani. 27 alpinistov je vodil Francesco Santon po zahodnem grebenu. Na vrh so prišli 23. okt. 1977 G. Cheney, L. Henry in Šerpa Pasang Temba, 25. okt. pa še G. Brianzi in P. Radin. Pri sestopu je bil Luigino Henry nenavezan, padel je v razpoko in se ubil. V razpoko je padel tudi Piero Radin, vendar se je le težko poškodoval.

T. O.

ČEHI IN ITALIJANI V GARHVALU

Čehi so speljali prvenstveno smer v severni steni Kalanke in bili na vrhu kot drugi. Češka skupina je štela 14 članov, vodil jih je v steni František Grunt. Porečna naklonina stene znaša 58°, v gornjem delu pa so nekateri skalnati odstavki izredno strmi, do 80°. Smer je deloma ledeniška, stena je visoka 1700 m.

Italijanska ekspedicija iz Milana se je že večkrat poskusila v Bethartoli Himalu in lani končno uspela. 17. sept. 1977 so trije člani ekspedicije stopili na vrh po treh višinskih taborih.

T. O.

AMERIKANCI NESREČNI V NANGA PARBATU

Ameriški alpinisti so si za vzpon izbrali Diamir, vendar so odstopili, ker sta se smrtno ponesrečila dva njihova tovariša. Na Nanga Parbat so z iste strani poskušali priti Poljaki, po smeri, ki so jo leta 1962 odkrili Kinshofer, Löw in Mannhardt. Amerikance je 150 m pod vrhom odbila zelo požledena skala. Sestopili so v tabor V, da bi na goro prišli po drugi smeri. Slabo vreme pa jih je prisililo, da so se umaknili.

T. O.

SARAGHRAR

Saraghrar je zelo razglašena gora, ena od najbolj znanih v Hindukušu, posebno zaradi jugozahodne stene, ki jo štejejo za eno od najvišjih in najtežjih na svetu. Španski alpinisti so se leta 1977 39 dni naprezali v tej steni in to že drugič brez pravega uspeha. Postavili so štiri tabore do višine 6400 m, pri umiku pa so bili še vedno 1000 m pod vrhom. V Hindukušu pa so leta 1977 uspeli Italijani, 8 članska ekspedicija iz Valsesie. Splezali so novo smer po jugozahodni steni Tirič-Mira (zahodnega) IV. Stena je visoka 1200 m, primerjajo jo z Innominato v Mt. Blancu.

T. O.

DOLOMITI PRED VRATI MÜNCHENA

Prelaz Brenner, od nekdaj kolikor toliko lahka zveza med severom in jugom, med velemestom Münchnom in Lombardijo, je za prometne planerje vedno interesanten. Zdaj so prišli do načrta za veliko železniško zvezo, ki bo predirala Alpe z orjaškim predorom, dolgim 50 km. Vse bo zgrajeno tako, da bo hitrost lahko zrasla na 250 km/h. Upajo, da bodo z deli začeli leta 1990, leta 2000 pa bo nova proga že stekla.

T. O.

ZAHVALA

PD Luče se iskreno zahvaljuje vsem, ki so kakor koli pomagali pri gradnji in obnovi Koče na Loki. Veseli smo nove koče in ponosni smo nanjo, še posebej zato, ker smo našli toliko razumevanja in pomoči pri družbenopolitičnih in gospodarskih organizacijah v domači občini, izkazala pa so se tudi gospodarske organizacije, planinska društva in druge organizacije, ki so s svojo materialno in moralno pomočjo podprle naše delo. Dolžni smo posebej omeniti SO Velenje, njihovo organizacijo teritorialne obrambe, gospodarske organizacije REK, RSC, TOZD EKO, Temeljno banko in vrsto drugih prijateljev Raduhe.

Izdatna pomoč nam je omogočila v rekordnem kratkem času postaviti novo kočo, ki je ponos slovenskega planinstva in trden dokaz visoke družbene in planinske zavesti.

Težko je v kratkem naštetih vse, ki so sodelovali pri obnovi koče. Kam vse so se razšli, na primer, člani aktiva mladih komunistov »Ingrada« iz Celja, ki so med prvimi prišli za lopate in opravili nad 1300 udarniških ur! Gotovo ne bodo vsi brali teh vrstic. In za njimi cela vrsta drugih, bodisi kolektivni bodisi posamezniki. Ta spontana pomoč dokazuje tudi to, da je koča na Raduhi našim delovnim ljudem potrebna. Lučki planinci bomo dali vse od sebe, da bo koča oskrbovana v splošno zadovoljstvo vseh obiskovalcev.

Planinsko društvo Luče

VREME NA KREDARICI V POLETJU 1978

Letošnje poletje je bilo v gorah nekoliko prehladno. V padavinskem pogledu je bilo prva dva meseca še dokaj normalno namočeno, v zadnjem poletnem mesecu pa je primanjkovalo moče.

Srednje mesečne temperature posameznih poletnih mesecev so znašale za junij 2,2° (odklon od normalne vrednosti = popreček obdobja 1955–1972 znaša - 1,2°) za julij 4,1° (odklon - 1,6°) in za avgust 4,2° (odklon - 1,4°).

Absolutne ekstremne temperature so bile v mejah doslej znanih absolutnih temperaturnih ekstremov Kredarice. Izmerjene so bile naslednje mesečne maksimalne temperature: 11,1° dne 8. junija, 11,4° dne 18. in 29. julija ter 13,1° dne 3. avgusta. Minimalne mesečne temperature pa so bile: - 5,4° dne 26. junija, - 2,9° dne 8. julija in - 5,4° dne 31. avgusta.

Heliograf na Kredarici je v juniju registriral 151 ur sončnega sija, kar je komaj 32% njegovega možnega trajanja, dasi je bil popreček mesečne oblačnosti (6,7) pod dolgoletnim poprečkom (7,1). Julija je bilo 158 ur s sončnim sijem ali 33% možnega trajanja. Juljski popreček mesečne oblačnosti (7,3) je bil nad normalno vrednostjo (6,4). Avgust je bil najbolj sončen mesec s 180 urami sončnega sija, kar je 41% njegovega možnega trajanja. To dokazuje tudi popreček mesečne oblačnosti (5,6), ki je bil pod dolgoletnim poprečkom (6,2).

V juniju je v 22 padavinskih dneh padlo skupno 227 mm padavin, kar je 101% normalne vrednosti. Julija je padlo 206 mm ali 99% normalne vrednosti padavin v 19 padavinskih dneh. Avgusta, ki je običajno najbolj namočen poletni mesec, pa je padlo v 17 dneh komaj 158 mm ali 66% normalne množine padavin. Prva dva poletna meseca sta bila — lahko rečemo — normalno namočena, medtem ko je bil zadnji poletni mesec razmeroma sušen.

V poletnih mesecih je na Kredarici v glavnem deževalo, vendar so junija zabeležili še 14 dni, julija 10 dni in avgusta 7 dni s sneženjem. Zimska snežna odeja je kljubovala toploti še ves junij (30 dni s snežno odejo) in se v toku meseca znižala od 422 cm (1. junija) na 250 cm (30. junija), julija pa je dokončno skopnela. Vendar so se čez poletje ohranila obširna snežišča, ki bodo dočakala novo zimo.

Po navedenih podatkih sklenemo, da je bilo minulo poletje nekoliko hladno in sprva normalno, kasneje pa premalo namočeno, kar je bilo za vzpone ugodno.

F. Bernot